

T.C.

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TARİH ANABİLİM DALI

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ BAĞLAMINDA

BİR MÜTEFEKKİR VE DEVLET ADAMI OLARAK

MEHMET EMİN YURDAKUL

Yüksek Lisans Tezi

Tayfur URGENÇ

Danışman

Doç. Dr. Kürşat KOÇAK

Nevşehir

Temmuz-2019

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları, tam olarak aktardığımı ve bunlara referans gösterdiğimi belirtirim.

Tayfur URGENÇ

TEZ YAZIM KILAUZUNA UYGUNLUK

“Türk Milliyetçiliği Bağlamında Bir Mütefekkir Ve Devlet Adamı Olarak Mehmet Emin Yurdakul” adlı Yüksek Lisans tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzu’na uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan
Tayfur URGENÇ

Danışman
Doç. Dr. Kürşat KOÇAK

Tarih Ana Bilim Dalı Başkanı
Doç. Dr. Ahmet OĞUZ

KABUL VE ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Kürşat KOÇAK danışmanlığında Tayfur URGENÇ tarafından hazırlanan "Türk Milliyetçiliği Bağlamında Bir Mütefekkir ve Devlet Adamı Olarak Mehmet Emin YURDAKUL " adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

25 / 07 / 2019

JÜRİ

Danışman :Doç. Dr. Kürşat KOÇAK
Üye : Doç. Dr.İbrahim ÖZTÜRK
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Haşim ERDOĞAN

İMZA

K. Koçak
İbrahim Öztürk
Haşim Erdoğan

AY:

Tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 09 / 08 / 2019 tarih ve 2019-321-726 sayılı Kararı ile onaylanmıştır.

09 / 08 / 2019

V. Aktepe

Doç. Dr. Vedat AKTEPE

Enstitü Müdürü

ÖZET
TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ BAĞLAMINDA
BİR MÜTEFEKKİR VE DEVLET ADAMI OLARAK
MEHMET EMİN YURDAKUL

Urgenç, Tayfur

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kürşat KOÇAK

Mehmet Emin Yurdakul'un Türk tarihindeki yeri Türk Milletinin mukadderatıyla doğru orantılıdır. Türk Milleti var oldukça Mehmet Emin Yurdakul ismi yaşayacaktır. *Ben bir Türk'üm* ifadesiyle Türklerin son uyanma çağının sembol ismi olmuştur. Bir mütefekkir ve Devlet adamı olarak Mehmet Emin Yurdakul, yazdığı şiirlerle ve düzyazı eserlerle, Türklüğü ve Turancılığı ön plana çıkarmıştır. Yalın Türkçe anlatımıyla Türk Milletinin uyanmasını sağlamıştır. Türk Milliyetçilerinin öncülerinden biri olan Mehmet Emin Yurdakul 'Milli Şair' adı ile tanınmakta ve saygı duyulmaktadır.

Birçok ilke imza atan Mehmet Emin Yurdakul, Türkçülük fikrinin sistemleşmesinde dönüm noktası olmuştur. Türkçe Şiirler adlı eseri ile edebiyatta bir çığır açmıştır. Bu eseri ile yurt içinde ve dışında büyük ses getirmiş ve yankı uyandırmıştır. Mehmet Emin Yurdakul kendisinden sonra gelen şairlere de ilham vermiş ve onlar tarafından da örnek alınmıştır. Yaşadığı çağın münevverleri batı taklitçiliği üzerine eserler verirken, Mehmet Emin Yurdakul Batı taklitçiliğine karşı çıkarak, Türklük şuur ve bilincini haykırmayı kendine bir görev addetmiştir. Türk Milletine kendi öz diliyle seslenerek, Milli benliği, Milli duyguyu, Ülkü'yü dile getiren şiirler yazarak "Milli Şair" unvanını kazanmıştır. Emperyalizm ve yerli işbirlikçilere karşı yapılan Milli Mücadelenin milli bir ruh kazanmasında da etkili olmuştur. O kimi zaman Sultan Ahmet Mitinginde, kimi zaman Anadolu'da Milli Mücadeleye destek vermek için cephelerde, kimi zaman Türklük şuurunun uyanmasını sağlayan cemiyet ve derneklerde, kimi zaman mecliste, kimi zaman da vatanın ücra bir köşesinde Türk Milletine hizmet etmiştir.

Mustafa Kemal'den de şiirlerinde ilk defa bahseden Mehmet Emin'in Anadolu'dan Bir Ses yahut Cenge Giderken, Ey Türk Uyan, Vur adlı şiirleri en tanınmış eserleridir. Bilhassa ***Ben bir Türk'üm dinim, cinsim uludur!*** mısraı ile başlayan şiirinde Türk fikir hayatında yeni bir çığır açarak öksüz Türklüğü Türklerin son uyanma çağında hatırlatarak Türklük Ülküsünü ortaya koymuş, Türk halkına yol gösterici olmuştur.

O, Tevetoğlu'nun ifadesi ile ***katksız bir Türk'tü***. O, bütün benliğini adadığı kutsal vatana bağlılığını, vatanseverliğini, milliyetçiliğini, en güzel belirten kelimeyi kendisine soyadı olarak seçmişti: YURDAKUL!.. Türklerin Atası Mustafa Kemal Paşa: ***Ona Milletimizin Mübarek Babası*** diye hitap etmişti.

Anahtar Kelimeler: Türkçülük, Mustafa Kemal Atatürk, Türk Ocağı, Türk Yurdu, Milliyetçilik, Milli Mücadele, Milli Şair, Türkçe Şiirler, Dilde Sadeleşme, Halkçılık

ABSTRACT
MEHMET EMİN YURDAKUL AS A THINKER AND STATEMAN
IN THE CONTEXT OF TURKISH NATIONALISM

Urgenç, Tayfur

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Department of History, Masters' Thesis

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Kürşat KOÇAK

Mehmet Emin Yurdakul's place in Turkish history is directly proportional to the destiny of the Turkish nation. As long as the Turkish Nation exists, the name Mehmet Emin Yurdakul will survive. With the statement *I'm a Turk*, he became the symbol name of the Turks' last awakening age. Mehmet Emin Yurdakul, as a thinker and statesman, brought Turkism and Turanism to the fore with his poems and prose writings. His humble writings enabled the Turkish Nation to awaken. Mehmet Emin Yurdakul, one of the pioneers of Turkish Nationalists, is known and respected as the "National Poet".

Mehmet Emin Yurdakul, who achieved many firsts, became a milestone in the systematization of the idea of Turkism. He made a breakthrough in literature with his work *Türkçe Şiirler* (Turkish Poems). With this work, he made a great impression both in Turkey and abroad. Mehmet Emin Yurdakul also inspired poets who came after him and was taken as an example by them. While the intellectuals of his time gave works on western imitation, Mehmet Emin Yurdakul opposed Western imitation and considered it a duty to handle Turkish consciousness and awareness. He earned the title of the National Poet by addressing the Turkish Nation in his own language and by writing poems expressing the National Self, National Emotion and Ideal. He was also effective in gaining a national spirit in the Turkish Independence War. He served the Turkish Nation sometimes at the Sultan Ahmet Meeting, sometimes in the Fronts to support independence in Anatolia, sometimes in societies and associations providing the conscious of Turkishness, sometimes in the parliament, sometimes in a remote corners of the country.

The poems entitled Anadolu'dan Bir Ses Yahut Cenge Giderken, Ey Türk Uyan, Vur are the most well-known works of Mehmet Emin, who also mentioned Mustafa Kemal in his poems for the first time. Especially in his poem, which started with the line ***I am a Turk, my religion, my nation is great!***, he produced the ideal of Turkishness and guided the Turkish people by opening a new era in the Turkish intellectual life and reminding the orphan Turkishness in the last awakening age of the Turks.

As Tevetoğlu said, ***he was a pure Turkish***. He had chosen the word that described best his devotion to his holy homeland, patriotism, nationalism as his last name: YURDAKUL!.. The ancestor of the Turks, Mustafa Kemal Pasha addressed him as: ***The Blessed Father of Our Nation***.

Keywords: Turkism, Mustafa Kemal Atatürk, Turkish Hearth, Turkish Land, Nationalism, National Struggle, National Poet, Turkish Poems, Simplification in Language, Populism

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	II
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	III
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VII
KISALTMALAR	XII
ÖNSÖZ	XIII
GİRİŞ.....	15

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİNİN SON YÜZYILINDA FİKİR AKIMLARI VE MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞİMİ.....	19
I.) OSMANLI DEVLETİNDE XIX. VE XX. YY'DA MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK FİKİRLERİ	19
II.) II. MESRUTİYET DÖNEMİNDE MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞI.....	22
III.) OSMANLI'DA MİLLET ANLAYIŞI ÜMMET	27
IV.) FİKİR HAREKETLERİ.....	28
A. OSMANLILIK.....	28
B. İSLAMCILIK.....	29
C. TÜRKÇÜLÜK.....	30
D. GARPCILIK (BATICILIK).....	32
V.) MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MİLLİYETÇİLİK.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

BİR MÜTEFEKKİR VE DEVLET ADAMI OLARAK MEHMET EMİN YURDAKUL.....	38
I.) YETİŞTİĞİ ÇEVRE VE HAYATI	38
II.) DEVLET ADAMLIĞI	44
III.) SİYASİ HAYATI	47
IV.) VEFATI VE YANSIMALARI	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK FİKİR VE KÜLTÜR HAYATINDA MEHMET EMİN YURDAKUL'UN YERİ.....	51
I.) FİKİR HAYATI VE SANATI	51
II.) TÜRKÇÜLÜK-MİLLİYETÇİLİK AKIMINDAKİ YERİ VE TANIŞMASI	61
III.) TÜRK EDEBİYATINDAKİ YERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ	66
IV.) AHLAK VE KÜLTÜR ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ	70
V.) MEHMET EMİN YURDAKUL NİÇİN BÜYÜKTÜR?.....	71

VI.) MEHMET EMİN YURDAKUL'A YÖNELİK ELEŞTİRİLER.....	74
--	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN TÜRK SİYASİ, KÜLTÜREL VE SOSYAL HAYATA ETKİLERİ	77
---	----

I.) TÜRK OCAĞI VE TÜRK YURDU DERGİSİNDEKİ FAALİYETLERİ.....	77
---	----

II.) KURTULUŞ SAVAŞI VE MEHMET EMİN BEY.....	80
--	----

III.) MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE MEHMET EMİN BEY.....	83
---	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN ESERLERİ VE İŞLEDİĞİ KONULAR.....	87
---	----

I.) ESERLERİ	87
--------------------	----

A.) DÜZYAZILARI	87
-----------------------	----

a.) Fazilet ve Asalet (1890).....	87
-----------------------------------	----

b.) Türk'ün Hukuku (1919).....	88
--------------------------------	----

c.) Dante'ye (1928).....	88
--------------------------	----

d.) Mustafa Kemal (1928)	88
--------------------------------	----

B.) ŞİİR KİTAPLARI	89
--------------------------	----

a.) Türkçe Şiirler (1898).....	89
--------------------------------	----

b.) Türk Sazı (1914).....	90
---------------------------	----

c.) Ey Türk Uyan (1914)	90
-------------------------------	----

d.) Tan Sesleri (1915).....	91
-----------------------------	----

e.) Ordu'nun Destanı (1915).....	91
----------------------------------	----

f.) Dicle Önünde (1916).....	91
------------------------------	----

g.) Hasta Bakıcı Hanımlar (1917)	92
--	----

h.) Turan'a Doğru (1918).....	92
-------------------------------	----

i.) Zafer Yolunda (1918).....	92
-------------------------------	----

j.) İsyân ve Dua (1919).....	93
------------------------------	----

k.) Aydın Kızları (1921).....	93
-------------------------------	----

l.) Ankara (1939).....	93
------------------------	----

m.) Dağınk Şiirler (1969).....	94
--------------------------------	----

II.) ESERLERİNDE İŞLEDİĞİ KONULAR	94
---	----

SONUÇ	96
-------------	----

KAYNAKÇA.....	98
---------------	----

Ek 1. MİLLİ ŞAİR MEHMET EMİN YURDAKUL'UN PORTRESİ.....	102
--	-----

Ek 2. TÜRK HARF İNKILABI NEDENİYLE MECLİSTE YAPTIĞI KONUŞMA	103
---	-----

Ek 4. MEHMET EMİN YURDAKUL'A AİT HAL TERCÜMESİ VE SEÇİM MAZBATASI ÖRNEKLERİ.....	105
--	-----

Ek 5. MEHMET EMİN YURDAKUL'UN VEFATININ GAZETELERE YANSIMASI, ULUS VE AKŞAM GAZETESİ ÖRNEĞİ	111
Ek 6. MEHMET EMİN YURDAKUL'UN SULTAN AHMET MİTİNGİNDEKİ KONUŞMASI	113
Ek 7. ESERLERİNDEN ÖRNEKLER	116
ÖZ GEÇMİŞ	132
İNDEKS	133

KISALTMALAR

ATAM: Atatürk Araştırma Merkezi

Ateşkes: Mondros Ateşkes Mütarekesi

Bak: Bakanlığı

Bkz: Bakınız

CHF: Cumhuriyet Halk Fırkası

İTC: İttihat ve Terakki Cemiyeti

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

Milli Şair: Milli Şair Mehmet Emin Yurdakul

SCF: Serbest Cumhuriyet Fırkası

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDK: Türk Dil Kurumu

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TDVY: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

TEV: Türk Edebiyatı Vakfı

TTK: Türk Tarih Kurumu

Yay: Yayınları, Yayınevi

YKY: Yapı Kredi Yayınları

Yy: Yüzyıl

ÖNSÖZ

Büyük Türk Münevveri, Tarih ve Dil bilimcisi Fuat Köprülü, Mehmet Emin Bey başlıklı bir yazısının ilk cümlesinde şu gerçeği belirtmektedir: ***Türklerin son uyanma çağının tarihini yazacak tarihçi bu ad üzerinde mutlaka duracaktır: Mehmet Emin!***

Osmanlı devletinin 19. Yüzyılda arka arkaya yaşadığı yenilgiler toprak kayıpları ve bunalımlı yıllar Osmanlı aydınları ve halkı üzerinde de ciddi bir incinme yarattı. Osmanlı Devletinde uzun yıllar vatandaş olarak gördüğü topraklardaki kopmalar önce Balkan buhranı sonrasında ise Arap yarımadasında meydana gelen isyanlar Osmanlı münevver kitlesinde yeni fikir ve siyasi hareketlerinin başlamasına neden olmuştur. Osmanlı devleti yaşadığı toprak kayıpları neticesinde gittikçe küçülmüş ve kendisini savunma ihtiyacı hissetmeye başlamıştır. Binlerce yıllık Türk Coğrafyaları tek tek elden çıkıyor Anadolu Türk'ü, çaresizlik içinde gözyaşı dökmekten başka bir şey yapamıyordu. Devleti savunmak ve korumak artık Türk'ün öz evlatlarına kalmıştı. Düşmana bırakılan topraklar öz ve öz Türk yurtları idi. Özellikle Balkan coğrafyasında yaşanan dramın Türk münevverleri üzerinde çok büyük etkisi oldu. Batı'da başlayan Milliyetçilik akımlarının etkisi ile de mütefekkir ve münevver Türkler köklerini aramaya başladı. İşte bu kök arama işi Saraydan değil Rumeli'den, Kırımdan, Tataristan'dan, Kuzey Kafkasya'dan göçüp gelenler ve Anadolu'dan Münevver Türk çocuklarından başlamış edebi saha da kendini göstermişti. Özellikle edebiyat ve dilbilim alanında çalışma yapan Türk aydınları, Türklerde milli şuurun uyanmasında çok büyük bir etkiye sahiptir. Avrupa'da asırlardır var olan Türk(Müslüman) düşmanlığı 19. Yüzyılda yeni bir boyut kazanmış Balkan halkları arasında da yayılmıştır. Birinci dünya savaşında yaşanan olumsuz gelişmeler ve Osmanlının yalnızlaşması, ardından işgale uğraması ve o yıllarda yaşanan çok acı ve rencide edici olaylar Türklük bilincinin artarak yaygınlaşmasında etkili olmuştur. Balkanları koruyamayarak Osmanlılık düşüncesi geçerliliğini yitirmiş Hicaz'ın korunmasını Anadolu'nun korunmasından üstün tutan İslamcılık anlayışı, Arap coğrafyasında meydana gelen isyan hareketleri ile duygusal yakınlıktan ileri gidememiş, geçerliliğini yitirerek kan ve gözyaşları içinde Arap çöllerine gömülmüştü. Bu nokta da ya Türkçülük anlayışı ile milli uyanışımızı gerçekleştirip geçmişteki şanlı mazimizi tekrar yaşayacağız, ya da vatan toprakları düşman çizmeleri altında ezilecekti. Türk'ün yönetme anlayışındaki adalet ve hoşgörüyü bir zaaf olarak değerlendiren ayrılıkçı Osmanlı halkı ve onlarla işbirliği yaparak, Türk yurtlarını yeni sömürge alanı olarak

gören Batı dünyasına karşı Türk uyanışının gerçekleşmesi ancak Türk Milliyetçiliği fikri olan Türkçülük anlayışı ile mümkün olacaktır. Türkçülük fikri Kurtuluş savaşının kazanılmasında da etkili olmuştur. Bu fikir öncelikle kendisini edebi sahada göstermiş çeşitli cemiyet, dernek ve partiler vasıtasıyla sistemli hale gelmiştir. Özellikle Türk Ocağının kuruluşu ve yayın organı Türk Yurdu dergisine büyük katkılar sunmuştur. Türk Ocağı'nın 1 (bir) numaralı üyesidir ve ilk başkanıdır. Bugün Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluşunda Türk Milliyetçiliği fikri, halktan gücünü alan ulusalcılık ve halkçılık anlayışı etkili olmuştur. Bu noktada Mehmet Emin Yurdakul, devlet, fikir ve aksiyon adamı olarak dönemin edebi kişiliği olmuştur ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda fikri altyapısının oluşmasına katkı sağlamıştır.

Araştırmamızda Türk Milliyetçiliği Bağlamında Bir Mütefekkir ve Devlet Adamı olarak Mehmet Emin Yurdakul 5(Beş) Bölümde ele alınmıştır. Birinci bölümde Millet, Ümmet, Milliyetçilik kavramlarının ortaya çıkışı, Osmanlı devletinde 19. ve 20. Yüzyılda millet ve milliyetçilik fikirlerinin ortaya çıkışı ve Osmanlı Devletini çöküşten kurtarmak için ortaya çıkan fikir hareketleri üzerinde durulmuştur. İkinci Bölümde, Mehmet Emin Yurdakul'un hayatı işlenmiştir. Üçüncü bölümde, fikri, edebi ve sanat hayatı, Türk Milliyetçiliği fikirlerinin oluşması ve Türk Milliyetçiliğine katkıları anlatılmıştır. Türkçülük akımındaki yeri birinci el kaynaklarla sunulmaya çalışılmıştır. Dördüncü Bölümde Mehmet Emin Yurdakul'un Türk siyasi ve kültürel hayata etkileri değerlendirilmiştir. Beşinci Bölümde ise yazmış olduğu eserlerin kısa tanıtımı yapılarak işlediği konular aktarılmıştır. Ek kısmında ise özellikle Sultan Ahmet Mitinginde yaptığı konuşmayı koyduk. Ayrıca Türk Milliyetçiliği fikrini şiirleri ile neşrettiği önemli eserlerinden örnekler konulmuştur. Bu tezin hazırlanmasında desteğini ve katkılarını esirgemeyen danışmanım Doç. Dr. Kürşat KOÇAK' a, değerli mesai arkadaşlarım Bülent YALÇIN, Sefer Alpaslan SEVİNÇ, Mustafa KESKİN'e, NEVÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü Sekreteri Habip İDİZ nezdinde enstitü çalışanlarına ve sonsuz anlayışı için eşim Ruziye URGENÇ hanım efendiye teşekkür ederim.

Tayfur URGENÇ

GİRİŞ

Fransız'ın ve İtalyan'ın gururu, başının üstünde Latin dehasının tacını dolaştırmaktan gelir. Her mütefekkirin, her sanatkârın dilinde Latin dehası terkibi, kendine güvenin yıkılmaz temellerinden biridir. İngiliz, dik ve kuru alnında Anglo-Sakson gururunu gezdirir. Alman kültürü Goethe'sini, Kant'ını ve Wagner'ini Cermen gururuna mal eder. Bütün bu milli şeref ve iddia kabarışları önünde kendini geri bir Asya ırkının küçülmüş, eğrilmiş ve kurumuş bir dalı sanan Osmanlı Çocuğunun... Kendini aşağı görme kompleksini parçalamak...¹ Hala bozgun psikolojisi içinde yaşayan münevverler, başlarını biraz çevirip te kendi milletlerine bakarlarsa, ondan daha büyük bir manevi güç kaynağı olmadığını anlayabilirler. İnsanlık tarihi boyunca dünyada tarihin en büyük, en kutsal devletini kurmuş bir milletinden daha ileri medeniyet kurmuş olan daha büyük örnekler aramaya ihtiyacı yoktur. İki yüz yıllık siyasi düşünce tarihimiz, tıpkı devletimizin iki yüzyıllık siyasi tarihi gibi şaşkınlıklar, hayal kırıklıkları, ümitsizlikler ve devamlı bir perişanlık halindedir. Türkiye'nin kuruluşu hakkında fikir yürüten münevverlerimizi bugün okurken, onların yüzme bilmeyen bir insanın kendisini ölüme daha çok yaklaştıran çırpınışlarına benzer fikirleri karşısında sempati duymamak, elden gelmiyor. Reşit Paşa'dan Talat Paşa'ya, Namık Kemal'den Ahmet Rıza'ya, Abdullah Cevdet'e ve Mehmet Emin Yurdakul'a kadar hepsinin en önemli meselesi vatanı çıkmazdan kurtarmak, vatanın içine düştüğü bu kör kuyudan çıkarmaktı. Kimi mürekkebiyle, kimi askeri zekâsıyla bilhassa, tüm varlıklarıyla bunun için çalıştılar, mücadele ettiler. Bugün bizim eserlerden ve atalarımızdan öğrendiğimiz Türk milletinin yaşadığı bütün bu sıkıntıları, felaketleri onlar şahsen yaşadılar. Dolayısıyla, dönemin koşullarını, sıkıntılarını bilmeden, insanları düşündükleriyle ve yaşantıları ile yargılamak, suçlamak, onlara ağır ithamlarda bulunmak, gerçeğe, vicdana ve insafa yakışmaz. Bu şartlar dâhilinde, tüm bu münevverlerin fikirlerinin, ortaya koydukları eserlerinin tesadüfi olduğunu söylemek, bilimsel ve ilmi çalışmalara uygun bir tutum olmaz.² Dünyanın dört bir tarafında yaşanan gelişmeler ve fikirsel akımlar bize gösteriyor ki,

¹ Erol Güngör, **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, 12. Basım, İstanbul: Ötüken Yay., 1996, 74.

² Güngör, **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, 74.

yaşadığımız yüzyıl, milliyetçilik asrıdır. Bu sebeptendir ki, bu yüzyılın vicdan muhasebesi üstündeki en büyük güç, milliyet-ulus mefkûresidir. Hiçbir devlet, bu sosyolojik vicdanı görmezden gelemmez. Görmezden gelerek görev yapamaz. Devleti yönetenler, devlet içinde politika icra edenler bu hissiyattan yoksunsa; Osmanlılık şuurunun en mühim temeli olan dini ve toplumsal motifleri iyi yönetemezler. Millilik ve millet olma bilincinin hâkim olduğu bir halk, bir ülke bu duygulardan mahrum kişilerce doğru yönetilemez.³ Bundan sonraki devirlerde oluşacak büyük sosyal toplumlar da, bu toplumların içinde yeşerecek büyük mefkûre de günümüzdeki toplumlardan birinin tek çatıda toplanmasıyla oluşacaktır.⁴

Milliyetçilik akımı, yirminci yüzyılın en önemli siyasi gerçeğiydi. Ayrıca Türkiye'nin içinde bulunduğu durum da bu gerçeğin önemini ve geleceğini daha önemli kılıyordu. Osmanlı'nın içte ve dışta aleyhine gelişen milliyetçilik cereyanları neticesinde yıkılması, belki de bu cereyanın, devletin asli unsuru olan Türkler üzerinde milliyetçilik hareketlerinin başlamasının en mühim sebebiydi. Devrin Çağdaşlaşmasına uygun ve güçlü bir devlet olmanın ancak milli bir kültürle ve bu kültürün sağlam temellere dayanmasıyla mümkün olduğu gerçeği de bu nedenlerden dolayı, kabul edilir olmuştu. Yeni Türk devletinin en önemli kaynağı da dolayısıyla bu milli uyanıştı. Yeni Türk devletinin en büyük temeli olan Türk Milliyetçiliğinin sağlam kültür temellerine oturtulması, milli kültür politikamızın da milli unsurlardan beslenmesi gerekliliğini ortaya çıkarıyordu. Bu noktada Cumhuriyet İnkıpları ve inkılapçılarına önemli görevler düşüyordu.⁵ Modern dünyayı oluşturan, XX. yüzyıla özgü büyük dönüşümün temel niteliklerinden biri de, çeşitli millet öncesi oluşumların birbiri ardından birer millet olarak varlıklarının bilincine çok canlı bir şekilde varmış olmaları ya da en azından bugüne kadar bir millet olmadıkları halde şimdi millet olma isteğini duymalarıdır. Millet olmadığı yerde Milliyetçiler olabiliyor. Machiavelli Prens'inin sonunda ancak dört yıl sonra varlığının bilincine ulaşacak İtalyan milletini savunuyor; o zaman bile Massio d'azeglio İtalyanlar için şöyle demiştir: ***İtalya'yı yarattık, şimdi İtalyanları yaratmalıyız.***⁶ Millet nedir? Gerçekte milletler var olmasına rağmen,

³ Ziya Gökalp, **Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak**, İstanbul: Toker Yay., 2007, 11.

⁴ Gökalp, 70.

⁵ Erol Güngör, **Dünden Bugünden Tarih Kültür Milliyetçilik**, 8. Basım, İstanbul: Ötüken Yay., İstanbul, 1997, 90.

⁶ Yusuf Bayraktutan, **Türk Fikir Tarihinde Modernleşme, Milliyetçilik ve Türk Ocakları**, 1.Baskı, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996, 7.

milletin tarifi o kadar kolay değildir. Milletlerin gerçekte ortaya çıkışına olduğu gibi, teoride tarifine de siyasi çıkarların müdahale ve etkisi olmuştur. Bugün milletin tam ilmi diyebileceğimiz bir tarifini bulup gösteremeyiz. Bir topluluğun millet olarak değerlendirmesi için objektif olarak birkaç tanım yapılabilir. Bu tanların hepsindeki ortak nokta ise, toplumu yani o milleti oluşturan fertler arasındaki çeşitli ortaklıklardır. Bu bağlamda birkaç örnek vermek gerekirse: Almanlar ve Slavlar ırk ve dili -yani tarihi mecburiyeti-, Fransızlar arzu ve iradeyi -yani ferdi hürriyeti-, İtalyanlar arazi ve dili -yani coğrafi ve tarihi mecburiyeti- milletin meydana gelişinde ve devamında en esaslı etken olarak almışlardır. Biz ise objektif kalmak istemiyle milleti şöyle tarif etmek istiyoruz: Millet, ırk ve dilin esasen birliğinden dolayı sosyal vicdanında birlik ve beraberlik meydana gelmiş insan toplumdur.⁷

Milliyetçilik bir öğretisi veya felsefi ya da dini bir bilgi sistemi değildir. Milliyetçilerin fikir planında Milliyetçilik bazı sorunlar karşısında değişkenlik göstermeyebilir. Bu noktada, özgürlükçü bir düzen içinde değişkenlik ve esneklik esasına dayalı sistemlerde bu durum milli birlik sağlanması sırasında kalıcı ayrılıklar da oluşturabilir. Bu da en kötü ihtimaldir. Kaynağı halk ve halk içinden çıkan fikirler olan milliyetçilik hareketlerinde demokrasi ve fikir hürriyeti bunun için önemlidir.⁸ Milliyetçiliğin en önemli özelliği, o millete başka milletlerden farklı olduğu bilincini vermesidir. Bu nedenle Türkiye’de milliyetçilik hareketleri bağlamında milli kültür oluşturulurken, ana temel Batı’ya benzemek değil milli unsurlar olmuştur.⁹ Millet, ortak kök ve ortak dil birliğiyle, sosyal yapıda birlik oluşturmuş insan topluluğudur.¹⁰

Osmanlı’da Türk Milliyetçiliğini toplumda ve münevverlerde ortaya çıkaran olay, Balkan felaketleri ile netleşen, Osmanlılık akımının doğru bir çözüm olmadığı gerçeğidir. Bağımsızlığı her zaman baki olan şerefli Türk tarihi sayfalarının, bu şuuru uyandırması; Balkan felaketleriyle oluşan küçülme ve gerileme karşısında en büyük kazanım olmuştur. Osmanlı olmayı ve Osmanlılığı bile reddeden Türk milliyetçiliği, bütün fikri ve fiili temayülleriyle Türk’tür ve onu milli olmaktan uzaklaştıracak her düşünceye, her harekete karşı milli bir güçle dimdik tutan şey de yalnız budur.¹¹ İlk

⁷ Yusuf Akçura, **Türkçülük Türkçülüğün Tarihi gelişimi**, 1.Baskı, İstanbul: İgi Kültür Sanat Yayınları, 2007, 26.

⁸ Güngör, **Dünden Bugünden Tarih Kültür Milliyetçilik**, 140.

⁹ Güngör, **Dünden Bugünden Tarih Kültür Milliyetçilik**, 152.

¹⁰ Yusuf Akçura, **Türkçülük**, 2.Baskı, İstanbul: Toker Yayınları, 2006, 12.

¹¹ Peyami Safa, **Türk İnkılabına Bakışlar**, 2.Baskı, Ankara: ATAM, 1996, 121.

defa Jön Türkler ile başlangıcı görülen Türkçülük hareketi 1880'lerde Şemseddin Sami'nin eserleriyle Dilbilim ve Türkçe Türkçülüğü halini almıştır. Şemseddin Sami'nin eserlerinde bir Dilbilim sorunu olmuştur. 1893 tarihinde İkdam gazetesi Türk gazetesidir, başlığı ile çıkmıştır. Bu durum Türklüğün kültürel anlamda gelişmesinin ilk örneklerinden birisidir. Gazete çevresinde toplanan Türkçülüğe kültürel açıdan bakan Necip Asım, Veled Çelebi ve Emrullah Efendi gibi yazarları Türk milliyetçiliğinin dilde de oluşacağını ve oluşması gerektiğinin işaretleriydi.¹² 1873'te Vatan Yahut Silistre hadisesi dolayısıyla sürgün edilen Bereketzade İsmail Hakkı Akka'da onlara rastlamış fakat biraz ilkel saydığı Babileri pek ciddiye almamıştı. Ancak daha sonra Babilerin bir tür danışmanı haline gelen İran Reformcusu Cemaleddin Efgani'nin yeni Osmanlılar ile ilgisi olduğunu biliyoruz. Cemaleddin Efgani, Jön Türk hareketini değilse de 1900 den sonra Jön Türkleri etkileyen Türkçülük akımının şekillenmesindeki önemli şahsiyetlerden birisidir. Mehmet Emin ile başlayan bu etki, Jön Türkleri etkiledi. 1892'de Abdülhamid'in Türkiye'ye davet ettiği Cemaleddin Efgani, Şişli'deki konağında Türk aydınları için haftalık sohbetler yapmaya başladı. Mehmet Emin Yurdakul, Şişlideki bu sohbetlerin sıkı takipçisiydi. Bu sohbetlerin etkisi, Mehmet Emin Yurdakul da Türklük bilincini işleme isteği şeklinde gelişti. Daha sonra Yusuf Akçura'nın da belirttiği gibi bu karar, Efgani'nin bir Türkçü olmasından çok İslam memleketlerinin kendi enerjilerini toplamaları ile beraber yükselebilecekleri konusunu durmaksızın tekrar etmesinden doğmuştu. Fakat her şeye rağmen Efgani'nin etkisi milliyet kavramına verilen bir değerle kendini gösteriyordu. Jön Türklerin milliyet fikrinden dolayı bir şekilde bu duruma mahsuben yararlanmış olmaları muhtemeldir.¹³

---

¹² Şerif Mardin, **Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908**, 16.Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2010, 65.

¹³ Mardin, 68.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİNİN SON YÜZYILINDA FİKİR AKIMLARI VE MİLLİYETÇİLİĞİN GELİŞİMİ

I.) OSMANLI DEVLETİNDE XIX. VE XX. YY'DA MİLLET VE MİLLİYETÇİLİK FİKİRLERİ

Osmanlı Devleti ilim ve teknoloji alanlarında geri kalıp zayıflamanın olumsuz sonuçlarını yaşarken Fransız ihtilalinin Dünya'ya yaydığı milliyetçilik akımı da çok çeşitli milletlerin ve dinlerin içi içe yaşadığı Osmanlıyı olumsuz etkilemeye başlamıştır. Önce Osmanlı devletinde Hristiyan unsurlar arasında Batılı devletlerin de kışkırtma ve destekleriyle uyanan ve güçlenen milliyetçilik akımları daha sonraları yine dıştan gelen bölücü kışkırtmaların eklenmesi ile Osmanlı sınırları içindeki bazı Müslüman milletler arasında etkisini gösterdi.¹⁴ Başlayan bu isyan hareketleri ve ayrılıkçı yaklaşımlar neticesinde Osmanlı devletinin bütünlüğünü sağlayarak Devlet-i Aliye'yi Devlet-i Ebed-i Müddet yaşatabilmek için hal çareleri aranmaya başlanacaktır.

Osmanlı Devleti'nin yönettiği topraklarda ilk milliyetçilik hareketleri, Balkanlar'ın Hristiyan unsurlarından olan Sırp Yunan ve Bulgarlarda görülmeye başlanmıştır. Vatan, millet, hürriyet, hak, hukuk ve eşitlik gibi kavramlar, klasik Osmanlı sistemini sarsmış, Batılı ülkelerin de bu işten fayda ummaları ve kışkırtmalarıyla Hristiyan unsurlar arasında milliyetçilik ve ayrılıkçılık hareketleri görülmüş, çözüme ilk olarak

---

¹⁴ Turhan Feyzioğlu, **Atatürk Ve Milliyetçilik**, 3. Baskı, Ankara: ATAM, 1987, 13.

bu unsurlardan başlamıştır. Osmanlı'nın Romanya'yı, Karadağ'ı, Yunanistan'ı, Bulgaristan'ı, Sisam'ı, Girit adalarını ve en son da Rumeli'yi kaybetmesinin sebebi Balkanlarda meydana gelen bu milliyetçilik hareketleridir. Ziya Gökalp, milliyetçiliğin gücünün Osmanlı aydınlarınca zamanında fark edilemediğini, boş yere önünün alınmaya çalışıldığını, bu gücün biraz da İslâmlığın ve Osmanlılığın çıkarı için kullanılmasının düşünülemediğini ifade etmektedir.¹⁵ Ziya Gökalp'e göre Türk milliyetçiliği fikri Osmanlı'nın müreffeh seviyelere ulaşabilmesinin tek çaresidir.

Gayrimüslim unsurların Osmanlı'ya karşı başlattıkları milliyetçilik ve ayrılıkçılık hareketlerine karşı, Osmanlı-Türk münevverleri Türk milliyetçiliğine yönelmekte onlara göre çok geç kalmışlardır. Hatta, Sultan Abdülmecid zamanında 1839 tarihli Gülhane Hattı Hümayunu ile başlayan Tanzimat döneminde, devletin birliğini ve bütünlüğünü muhafaza etmek için, bütün Osmanlı vatandaşlarını kapsayan Osmanlılık politikasını ortaya atarak dil, din ve mezhep farklılığını ortadan kaldırmayı düşünerek, toplumsal barışı ve ayrılıkçı fikirleri ortadan kaldırmaya çalışmışlardır. Böylece Azınlıkların Osmanlı devletine bağlılıklarını sağlayacaklarını düşünmüşlerdi. 1876'da tahta geçen II. Abdülhamit ise Hıristiyan unsurların ayrılmasına yol açan milliyetçilik hareketlerinin, Müslüman unsurları da etkilemesini önlemek ve Osmanlı'nın İslâm topraklarını elinde tutmasını sağlamak üzere, Halifelik makamının da gücünü kullanarak İslâmcılık siyasetini ön plana çıkarmıştır. Devleti parçalamaya yönelik azınlık milliyetçiliği akımlarına karşı, Osmanlı aydınlarının, devleti korumak üzere birleştirici olduklarını düşündükleri Osmanlılık ve İslamcılık politikalarına yönelmelerinin altında yatan temel etkende bu idi. Bu süreci dönemin şartlarına göre değerlendirmek gerekir. Bu dönemde Türk milliyetçiliğinin öne çıkarılması, Türk olmayan unsurların kendilerini dışlanmış görmelerine ve ayrılıkçı hareketlerin güçlenmesine yol açabilir ve devletin dağılma sürecine girmesine hız kazandırabilirdi. Bu yüzden Osmanlı bütünlüğünü koruma anlayışı içine girmiştir. Çok uluslu imparatorluk yapısına sahip olan Osmanlı Devleti'nin çoğulcu anlayışla korunma isteği ve II. Abdülhamit döneminin aşırı şüpheci, güvensiz tavır ve yaklaşımlarının da etkisiyle, Osmanlı'da henüz Türkçülük ve Milliyetçilik görüşleri Osmanlı devletinde görülmeden önce, Türk dünyasında bu çerçevede önemli hareketler gözlenmiştir. Bu bağlamda Osmanlı Mütefekkirlerinin Türk milliyetçiliği fikrini benimsemede Türk

---

¹⁵ Gökalp, s.89

dünyasının aydın hareketinin gerisinde kaldığını söyleyebiliriz. Türk dünyasında bu fikir hareketini destekleyen en önemli mütefekkir İsmail Gaspıralı'dır. Bunlardan en önemlisi, 1883'te Kırım'da kurduğu Tercüman gazetesi ile bütün Türk dünyasına aynı Türkçe ile hitap eden ve Osmanlı ülkesinde de geniş bir kitleye ulaşan, **Dilde, fikirde, işte birlik** sözü ile yola çıkan ve bütün Türk dünyasını tek Türkçe de, tek fikirde buluşturmaya çalışan Gaspıralı, tüm Türk diyarları Türkistan'ı doğudan batıya kuzeyden güneye donattığı okullarla da Usul-i Cedit (yeni yöntem) hareketini başlatmıştır. Gaspıralı İsmail'in Usul-i Cedit hareketinin, sivil nitelikli bir millet inşa etmeyi amaçladığı, programının kapsamından, dilde birlik sloganından ve uygulamalarından anlaşılabilir. ¹⁶ Yusuf Akçura'nın 1904 tarihinde, Kırım'dan Mısır'daki Türk gazetesine göndererek yayınlattığı, Üç Tarz-ı Siyaset adlı makalede Türkçülüğü öncü bir ilke olarak teklif etmiş ve Türk dünyasında kabul görmesine katkı sağlamıştır. Türkçülüğün halkta bir karşılığının, gerçekliğinin ve etkili bir niteliğe sahip olduğunu öne sürmüştür. Bu Türkçülük açısından oldukça önemli, devrim niteliğinde bir gelişmedir. Bir kısım Batılı yazarlar, **Komünist Manifesto Marksizm için ne ise, Üç Tarz-ı Siyaset de Türkçüler için aynı şeydir.** ¹⁷ İfadesini dile getirmişlerdir. 1904 tarihine kadar Osmanlı'da savunulan; Osmanlıcılık ve İslâmcılık fikirlerinin yanına, Türkçülük fikri de eklenerek, her üç fikir akımından hangisinin takip edilmesi gerektiği tartışılmıştır. Türkçülük fikrinin Osmanlı için faydaları anlatılmıştır. Osmanlı'ya mensup milletleri temsil ederek ve birleştirerek bir Osmanlı milleti oluşturulması, hilafet makamının Osmanlı'da olmasından istifade ile bütün İslâm unsurlarının söz konusu hükümet idaresinde siyaseten birleştirilmesi ve soy birliğine dayanan bir Türk milleti teşkil edilmesi, şeklinde kısaca ifade edebileceğimiz fikir akımları içerisinde özellikle Türkçülüğün, özellikle Türk birliği (Pantürkizm-Turancılık) şeklinde öne sürüldüğü ve ırka dayalı bir siyasi birlik olarak anlatıldığı görülmektedir. Türk birliği siyasetindeki faydalar Osmanlı ülkesindeki Türkleri hem dini hem de ırki bağlarla birbirine kenetleyecektir. Ancak, bu fikrin çok daha önemli faydası; dilleri, ırkları, adetleri, kültürleri ve hatta büyük çoğunluğunun dinleri de bir olan ve Asya kıtasının büyük kısmı ile Doğu Avrupa'ya yayılmış bulunan Türklerin birleşmesini millet olma bilincine varmalarını sağlamaktır. Ancak, Türk birliği siyasi fikrinin, İslami birlik fikrine göre daha meşakkatli kabul göreceği de önemli bir

---

¹⁶ Ali Rıza Saklı, Osmanlı Döneminde Türk Milliyetçiliği, **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı 33, 2012, 3,4.

¹⁷ Saklı, 4

gerçektir.¹⁸ Türkçülük fikri, ilk defa sistemli bir fikir olarak ifade edilerek mütefekkirler arasında tartışmaya açılmıştır. Osmanlı münevverleri arasında da çeşitli milliyetçilik görüş ve yaklaşımları gözlenmeye başlamıştır. İslami dünya görüşü bütünlüğünü ve bağlayıcılığını kaybettikten sonra, Osmanlı münevverleri yeni arayışlara yöneldiler. Devletin vaziyeti malumdur. Batının kabaran iştahı Osmanlı içindeki milletleri de etkilemeye başlamıştır. Hem toplumun bütünlüğünü koruyabilmek ve kalkınmayı gerçekleştirmek için fikir akımları Osmanlı aydın kesimi arasında tartışılmaya başlamıştır. Bu fikir akımlarının başlıcaları Türkçülük, İslamcılık, Osmanlıcılık ve Batıcılıktır.¹⁹

Jöntürkler (Gençtürkler) hareketi içinde özellikle Ali Suavi tarafından Türkçü fikirler savunulmakta, Vatan yahut Silistre adlı tiyatro eserinin sahibi olan Namık Kemal ise vatan şairi olarak anılmaktadır. Bilhassa Vatan Yahut Silistre tiyatrosunun Osmanlı içindeki Türk unsurlar üzerinde milli duyguların uyanmasında olumlu katkıları olmuştur. II. Meşrutiyet'ten önce, Türkçülük ve Milliyetçiliğin zayıf hareketler olarak kalmasının sebebi, İstanbul'un Osmanlı'nın kültür merkezi olması, diğer milletlerden oluşan tebaaların olumsuz etkileri söylenebilir. Diğer siyasi fikir ve akımlar için de aynı durum geçerli olmuştur.²⁰

II.) II. MESRUTİYET DÖNEMİNDE MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞI

Osmanlı Devletinde Milliyetçilik fikrinin ortaya çıkmasında tek bir etken söz konusu değildir. Fransız İhtilalinin getirdiği yeni fikirler, Osmanlı devletinin kaybettiği vatan toprakları ve geniş sınırları içerisindeki Hristiyan azınlığın ayrılıkçı yaklaşımları etkili olmuştur. Bunun yanında halifenin siyasi gücü ile Osmanlıya bağlı olan halkın isyan hareketlerine girişmesi Osmanlı'nın yeni çıkış yollarına yönelmesine neden olmuştur. Ayrıca Avrupa'da Napolyon'un askeri ve siyasi faaliyetleri neticesinde yeniden şekillenen Avrupa coğrafyası ve milli devletlerin kurulması Türk Milliyetçiliği fikrinin oluşmasında önemli bir etkiye sahip olmuştur.

¹⁸ Yusuf Akçura, **Üç Tarz-ı Siyaset**, TTK., Ankara 1998, s.33,34

¹⁹ Mustafa Keskin, **Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, Ankara: ATAM, 1999, 140.

²⁰ Saklı, s.5

Hristiyan halk üzerinde gittikçe ivme kazanan milliyetçilik, Osmanlı toprakları üzerinde yeni oluşan özerk ve bağımsız devletler, özellikle Türk olmayan Müslüman halkın ayrılıkçı tutumları, Anadolu ve Rumeli’de savaşımlardan sonra yaşanan dram, Devlet adamlarının yaşanan gelişmelere ve olumsuzluklara çözüm üretmemeleri, çağa ayak uyduramamaları, Batı’nın siyasi ve kültürel baskısı, Bu süreçte Türklerin Avrupa’daki fikir ve düşünce hareketlerinden etkilenmeleri vb. olaylar Türkçülük düşüncesinin Osmanlı aydın kesimi arasında fikirsel olarak yaygınlaşmasına neden olmuştur. Ayrıca Daha sonraları Rus Panislavizmi ile karşılık bulan ve Rusların Türkoloji çalışmaları ile beslenerek kendi millî bilinçleri ile gittikçe daha büyük tepki oluşturan Rusya Türkleri ve Tatarlarının faaliyetleri de bu süreci desteklemiştir.²¹

II. Abdülhamit döneminde Türk Milliyetçiliğini savunan aydınlar genellikle batının milliyet fikirleri, batının Türkler aleyhinde propagandası, Batı ilim adamlarının azınlıklar içindeki çalışmaları ve Türk olmayan Müslüman topluluklarında milliyet fikirlerinin yayılması ile bunların imparatorluktan ayrılma temayülleri gibi sebeplerden etkilenmişlerdir. Milliyetçiliğin sistemli olarak ortaya çıkması ise, daha sonra meydana gelen olayların etkisiyle olmuştur. Özellikle Avrupalı büyük güçlerin ve gayri Müslimlerin devleti yıkmak için giriştikleri hareketler, büyük toprak kayıpları, ekonomik ve siyasî baskıların sonucu olarak ortaya çıkan ikinci davranışlar karşısında; Türklerin devleti ayakta tutmak için gösterdikleri dayanışma, millî itibarı (Osmanlı ve İslâm olarak) yükseltme gayretleri Türk millî birliğinin gelişmesi, Türk milli mefkûresi için kuvvetli bir zemin hazırlamıştır. Milliyetçiliğin gelişmesinde başka bir faktör de XIX. yüzyıldan itibaren başlayan toprak kayıplarının bir sonucu olarak elde kalan topraklara Kırım, Kafkasya ve Balkanlardan birçok Türk unsurlarının göç olayının olmasıdır. Bu dönemde yukarıda belirtilen bölgelerden yaklaşık 5 milyon Türk’ün göç ettiği tahmin edilmektedir ki, bu sayı o dönem için çok büyük bir kitleyi ifade etmektedir. Kaybedilen topraklardan göç eden bu insanlar arasında, eğitim düzeyi yüksek birçok insan bulunmaktaydı. Osmanlı siyasî ve kültürel hayatında önemli roller oynayan bu insanlarda özellikle şiddetli bir Rus düşmanlığı ve vatanlarına karşı duygusal bağlılıklar mevcuttu. Göç eden bu insanlardaki Rus düşmanlığı milli duyguları perçinleyerek, bunlardaki millî duygu, milliyetçi düşüncelerin Osmanlıdaki Türk aydınlarını da etkilemesine vesile olmuştur. Özellikle

---

²¹ Bernard Lewis, **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, 2.Baskı, Ankara: Arkadaş Yayınları, 2009, 5.

Kırım Savaşı'ndan sonra Osmanlı Devleti'nin, Rusya'daki Türklerle ilgilenmesi ve siyasî münasebetleri de milliyetçi canlanmada etkili olmuştur. Bütün bu gelişmeler önceleri İslâmî dayanışmayı güçlendirmiş daha sonraları ise; gelişen siyasî, sosyal, kültürel ve ekonomik olayların tesiriyle Türk milliyetçiliğinin gelişmesini sağlamıştır. Devletin içindeki Hristiyan unsurlar ve daha sonra, özellikle Avrupalıların etkisiyle Türklerin dışındaki Müslüman nüfus özellikle de Araplar arasındaki Arap edebî uyanışının ve milliyetçiliğinin ortaya çıkmasıyla tabîi olarak, Türkler de kendilerini yavaş yavaş hissetmeye başlamışlar milli uyanış etkili olmuştur. Tüm bu fikir hareketleri ve toplumsal gelişmeler, Osmanlı Devlet adamlarını, bazı önlemler almaya sevk etmiştir. Çok uluslu bir imparatorluk olan devletin toplumsal yapısının zedelenmemesi için, bu milliyetçi gelişmelere karşı bazı askerî, siyasî ve idarî tedbirler almaya başlanmış, devlet içindeki çeşitli etnik unsurlar Osmanlılık fikrî etrafında tutulmaya çalışılmıştır. Tanzimat da bu amaçla ilân edilerek Osmanlılık fikrinin kabul görmesi amaçlanmıştır²².

Gelişen bu Osmanlılık fikrî ise özellikle Genç Osmanlılar (Jön Türkler) tarafından bir ideoloji olarak geliştirilmeye çalışılmıştır. Amaç, imparatorluk içindeki milletleri eşit siyasî haklara sahip Din, dil, Irk ayrımı yapmaksızın ortak bir vatan kavramı etrafında birleştirmektir. Ancak Jön Türklerin hiçbiri derin bir teori, özgün bir siyasî formül veya zihinleri devamlı olarak uğraştıracak bir fikir ortaya koyamamıştır. Jön Türkler, uzun süre ideolojisizlikten kendileri de şikâyet ettikten sonra, diğer bazı siyasî ve sosyal dünya görüşlerini kabul etmek zorunda kalmışlardır. Ancak o güne kadar vatan kavramını bilmeyen bu milletleri bir amaç etrafında birleştirmek çok zordu. Zira bu milletler farklı etnik yapıya, kültüre ve dini inanışa mensuplardı. Bu amaçla hazırlanan ve uygulamaya konulan Tanzimat Fermanı ile ve daha sonraki Islahat ilanı ile kanun önünde ve dinler arasında eşitlik ve herkese Osmanlı vatandaşı olma hakkı verildiyse de alt yapı hazır olmadığı için Müslümanlar ve gayrimüslimler arasında bir güven ortamı oluşturulamamıştır. Bunun temelinde yatan neden kültürel ve dini farklılıklar kabul edilebilir. Müslümanlar, Hristiyanlarla eşit olmayı şer-i kanunlar açısından kabul etmezlerken Hristiyanlar da askerlik, vergi gibi konularda memnun kalmadılar. O dönemde güvensizlik o derece ileri olmuştur ki, Hristiyanların askerlik meselesi gündeme geldiğinde Hristiyanların da askere alınması gerektiğine

---

²² Akçura, **Türkçülüğün Tarihi Gelişimi**, s.196

inanan ve bunu Serasker Namık Paşa'ya söyleyen yabancı bir devlet adamına Namık Paşa'nın Böyle bir şey Çar'a bir öncü ordu kurmak olur, dediği bilinmektedir. Bu örnekte de anlaşıldığı gibi bu güvensizlik sadece halklar arasında değil, Devlet adamlarında da hâsıl olduğu söylenebilir. Osmanlıcılık fikrî ile devletin bir arada tutulamayacağını anlayan yöneticiler ve aydınlar arasında, bu sefer Osmanlı'nın çoğunluğunu teşkil eden Müslümanları bir arada tutmak düşüncesi ağır basmıştır. Bu düşünce aynı zamanda Halifelik makamının da etkisiyle imparatorluğun en yaygın ideolojik gücü durumundaydı. Ancak, bu İslâmcılık düşüncesi ile de, özellikle imparatorluk içerisindeki Türk olmayan Müslüman grupların milliyetçi emelleri nedeniyle, istenilen hedefe ulaşamadı. Osmanlıcılığın ve Panislamcılığın fikir hareketleri olarak tecellisinde başrol oynayan durumların çoğu, yeni filizlenmeye başlayan Türk milliyetçiliğinin gelişmesinde de etkili olmuştur. Başta Almanya ve İtalya olmak üzere, Avrupa'daki milliyetçi hareketlerin başarısı ve devlet içerisindeki Müslim ve gayrimüslimlerin milliyetçi çalışmaları karşısında, Türk kimliğinin ve bu bilincin doğması zorunluluğu, mecburi bir durum haline gelmiştir.

1908'den sonra çeşitlenen siyasî hayat içinde Milliyetçilik akımı iyice belirginleşmiş ve Jön Türklerin görmezlikten geldiği Türkçülük tartışmaları başlamıştır. Ancak, arada bir fark vardır. Osmanlıcılık düşüncesinin devleti bir arada tutamayacağı anlaşılmış, İslâmcılık fikrinin de Müslümanları birleştirmede açıkça görülmeye başlamıştır. Osmanlı devleti' bir arada tutamayacağı anlaşılan Osmanlıcılık ve İslamcılık düşüncesinin olumsuz etkileri sonucunda Milliyetçilik; edebi alanda, fikrî alanda, siyasî alanda gelişmeye, yayılmaya ve Türklerin kurtuluşu olarak görülmeye başlamıştır. Türk milliyetçiliğinin temelleri dil, tarih ve edebiyat alanında ki çalışmalarda o tarihe kadar büyük ilerlemeler göstermiş ve kültürel temelleri atılmıştı. Milliyetçiliğin fikir olarak gelişmesi de, II. Meşrutiyet'in özgürlük ortamından faydalanarak daha hızlı yayılmaya ve örgütlenmeye başlamıştır. Tüm bunlar, Türkçülüğün sistemsal olarak yayılması ve kabul görmesinin yine o dönemde çıkarılan birçok yayın ve kurulan cemiyetlerle beraber meydana gelen durumlar olduğu gerçeğini bize göstermektedir.²³

1908 yılında II. Meşrutiyet'ten sonra meydana gelen özgürlük ve demokrasi ortamı, önceleri yasak olan; millet ve milliyet esasına göre dernek kurmak, artık mümkün hale

---

²³ Faruk Ayın, *Atatürk ve Milliyetçilik*, ATAM, Cilt 14, Sayı 42, 1998, 4.

gelmişti. Siyasi bir hedef güdülmeden Yusuf Akçura'nın önerisi ile Necip Asım ve Veled Celebi 1908'de Türklerin geçmişlerini, boylarını ve tarihlerini araştırarak, kültürel yönünü ön plana çıkartacak, Türklerin izini arayacak ve medeniyetlerini ön plana çıkartacak Türk Derneği kurulmuştur. Türk Derneği kapanmadan 1911 yılında Milli şair Mehmet Emin Yurdakul'un önerisi ile Türk Yurdu kurulmuştur. Bu cemiyetin kurucuları; Mehmet Emin Yurdakul, Ağaoğlu Ahmet Bey, Hüseyin zade Ali Bey, Doktor Akil Muhtar Bey ve Akçura oğlu Yusuf Bey'dir. Daha sonra Genç kalemlerin Türkçü yazarı Ziya Gökalp Selanik'ten İstanbul'a gelmiş ve dernek büyük bir ivme kazanmıştır. Yine bu süreçte 190 tıbbiyeli öğrencinin girişimleri ile 1912'de Türk Ocağı kurulmuştur.²⁴ İlmî ve kültürel sahadaki çalışmaları ile ihmal edilen Türk insanını cesaretlendirmiş. Türkçülük düşüncesine verdikleri kültürel destekle bu fikrin sistemleşmesine katkı sunmuşlardır. Türkçülük konusundaki yayınları ile de bu yöndeki açığı kapatmışlardır. Türk Ocağının yayın organı olarak ta Türk Yurdu dergisi çıkarılmıştır. Bu noktadan sonra Türkçülük akımının merkezi Türk Ocağı ve Türk Yurdu olmuştur. Türk Ocağını 1 numaralı üyesi ve kurucusu Mehmet Emin Yurdakul olmuştur. Türk Yurdu Dergisinin de fikir babası olmuştur.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra, Diyarbakır'da sürgünde olan Ziya Gökalp İttihat Terakki'nin bir temsilciliğini açarak , burada Dicle isimli bir gazete çıkarıyordu. Ziya Gökalp İttihat ve Terakki'nin çağrısı üzerine Selanik'e gelerek, kısa bir süre sonra genel merkez azalığına seçilmiştir. Ziya Gökalp Selanik'e geldikten sonra kültürel çalışmalara önem vermiş 1911 yılında onun telkin ve gayretleriyle Genç Kalemler adlı dergi neşredilmiştir. Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip (Yöntem) ve arkadaşları tarafından yayınlanan bu dergi dilde Türkçülük ve sadeleşmeyi savunarak Yeni Lisan kavramını ortaya atmıştır. Genç Kalemler Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin tamamını değil, sadece Türkçe' de karşılığı olanlarını dilden atmayı savunarak dilde sadeleşme hareketini başlatmayı savunmuşlardır. İttihat ve Terakki merkezinin İstanbul'a taşınınca, Ziya Gökalp'in 1912'de İstanbul'a gelmiş, Türk Yurdu cemiyeti yönetimine girmiş ve Türk Yurdu dergisi yazarları arasına katılmıştır. Bütün bu gelişmelerin sonucunda İstanbul'da Türkçülük faaliyetleri hız kazanmıştır. Türkçülük hareketinin merkezi İstanbul olmuştur. Türk Ocağı'ndaki sohbet ve konferansları, aynı zamanda Türk Yurdu'ndaki makaleleri yoluyla Türkçülük düşüncesini düzenli bir fikir

---

²⁴ Saklı, 6,7.

hareketi haline getirmeye çalışan Ziya Gökalp, bu çalışmaları ile İttihat Terakki'nin siyasi fikirlerinin temsilcisi olmuştur. Türk milliyetçiliğinin yükselişi Balkan Savaşlarındaki dramla başlayınca tüm bu gelişmeler doğrultusunda Türk Milliyetçiliği önlenemez bir düzeye ulaşmıştır. Osmanlı'nın son aydınlarından olan, Ziya Gökalp ve Yusuf Akçura gibi mütefekkirler, yayın organları ve dernekleri ile İttihat ve Terakki'nin himayesi altına girmiş ve Türkçülüğün savunucusu olan müelliflerin çoğu da söz konusu olan bu partinin mensubu olmuşlardır.²⁵

III.) OSMANLI'DA MİLLET ANLAYIŞI ÜMMET

Osmanlı millet anlayışının temelini din belirlemekteydi. Hayat Din üzerinden kurgulanmıştı. Toplum din üzerinden tanımlanmıştı. Toplumun bütün müessesleri dine göre şekillenmişti. Said Halim Paşa'nın şu ifadesi Osmanlı'da Millet ve Ümmeti en iyi ifade eden cümle idi. Bir Müslümanın vatanı, Şeriatın hüküm sürdüğü yerdir.²⁶ Osmanlı Devleti egemenliğinin dayandığı insan ögesi, etnik köken, dil, din bakımından oldukça farklılık arz eden çeşitli unsurlardan oluşan bir imparatorluk idi. Bu unsurlar arasında ulus meselesi İslam gelenekleri ve basit teamüller örf, adet, gelenek ve görenekler uyarınca düzene konmuştu. Bu gelenekler, devlet içindeki Müslümanlar arasında İslami hükümlere göre toplumsal ilişkileri düzenliyordu. Bireyler arasındaki ortak devlet anlayışına dayalı sınırlar etnik ya da sosyal değil, dinsel idi. Gayr-ı Müslim topluluklar millet biçiminde örgütlenmişti. Millet sistemi, Osmanlı toplumunun dinsel cemaatlere göre bölünmesini ve Millet' in ya da dinsel cemaatin dışında sınıfların kesinlikle yok sayılmasına dayanıyordu. Millet dini esaslara göre belirlenmişti. Bu yüzden soy anlamındaki millet tasnifi bulunmuyordu. Bu yüzden kurucu ve devletin ana unsuru olan Türklerin bu düzenli toplumsal yapıda özel bir ayrıcalığı, hakları yoktu.²⁷

Aslında Osmanlı Devletinin çağdaş anlamda bir millet yaratma düşüncesi de yoktu. Tanzimat'la birlikte gayr-i Müslim azınlığa tanınan haklarla, sınırlarını korumak istemiştir. Osmanlı Milletini dini bir kavram ile açıklamış, Ümmeti gerçekleştirmeyi kendine temel amaç edinmiş bu yüzden Araplar, Arnavutlar vb. İslam unsurlarıyla

²⁵ Saklı, 6,7.

²⁶ Lewis, 437.

²⁷ Bayraktutan, 50.

bütünleşmeyi amaç edinerek tüm insanları Osmanlılık düşüncesi ile bir arada tutmayı hedeflemiştir. Bu yüzden kültürel ve dilsel birliği ön plana çıkarmamıştır.

IV.) FİKİR HAREKETLERİ

A. OSMANLILIK

Osmanlı milleti oluşturmak isteği, pek yüksek bir hayali amacı, yüksek bir ümidi oluşturmuyordu. Asıl amacı, Osmanlı memleketindeki Müslim ve gayri Müslim halka aynı siyasi hakları tanımak ve vazifeleri yüklemektir. Böylece, aralarında tam eşitlik getirmek; fikirlerce ve dince serbestlik sağlamak; bu eşitlik ve özgürlükten faydalanarak söz konusu halkı aralarındaki soy ve din ayrılıklarına rağmen devlet içindeki toplulukları karıştırarak onları temsil etmektir. Amerika Birleşik Devletlerindeki Amerikan milleti gibi ortak bir vatanla birleşmiş yeni bir milliyet, Osmanlı milleti meydana getirmek ve bütün bu zor ameliyatın neticesi olarak da, Osmanlı Devleti'ni asli şekliyle, yani eski sınırlarıyla koruyabilmektir. Osmanlı Devleti'ni müreffeh seviyelere ulaştırabilmenin yegâne yolu bu olmalıydı. Osmanlı milleti oluşturma ve bu bağlamla devleti ayakta tutma siyaseti ciddi olarak II. Mahmut zamanında doğdu, Osmanlı Devleti'nde yenilik hareketleri ivme kazandı. Padişahın ***Ben tebaamdaki din farkını ancak cami, havra ve kiliselerine girdikleri zaman görmek isterim*** dediği meşhurdur.²⁸ II. Mahmut ve ona tabi olanlar, devletin soy ve inançları farklı halkın hoşgörüsü, eşitlik, güvenlik ve dostlukla tek bir millet haline getirmenin mümkün olduğunu düşünüyorlardı.²⁹ Yeni anlamda bir Osmanlı milleti oluşturma fikri ise; ırk, din ve mezhep gözetilmeksizin Osmanlı halklarını, haklar ve ödevler bakımından eşit hale getirme fikrine dayanıyordu. Böylece, ortak bir vatan kavramı etrafında Amerikan ulusu gibi, bir Osmanlı milleti oluşturulacaktı. Osmanlı milletini yaşatmanın tek amacı, Osmanlı Devleti'ni parçalanmaktan kurtarmak, mevcut sınırlarını korumaktan ibaret olacaktı.³⁰ Milliyetçilik akımları çok uluslu devletlerin parçalanmasına neden olurken, Osmanlı Devleti kendini bu hareketlerin dışında tutamamıştır. Balkan milletlerinin bağımsızlıklarını kazanmaları, Osmanlıcılık

²⁸ Akçura, Üç Tarz-ı Siyaset, 20,21.

²⁹ Bayraktutan, 37.

³⁰ Akçura, Üç Tarz-ı Siyaset, 6.

fikrinin sorgulanmasına ve Osmanlı aydınlarının yeni fikir arayışlarına yönelmesine neden olmuştur. Yönetme anlayışındaki hoşgörü ile yüzyıllardır Osmanlı toplumunun bir parçası olan azınlıklar ve Balkan ulusları Osmanlı Devleti'nin zayıflamaya başladığı zaman Osmanlı yönetiminin kendilerini yıllardır sırtında taşımasını düşünmeden hoşgörüye hemen ihanetle cevap vererek ayrılıkçı davranışlara bürünerek isyan edeceklerdir.

Osmanlıcılık, Fransa'nın liberal milliyet anlayışına göre ilk kez Sultan Abdülmecit zamanında geliştirilmiş Mustafa Reşit, Ali ve Fuat paşalar zamanında doruk noktasına ulaşmıştı. Batı'da soya dayalı milliyet fikri gelişmeye başladıktan sonra Osmanlıcılık önemini kaybetmeye başlamıştır.³¹

B. İSLAMCILIK

Osmanlıcılık fikrinin başarısızlığı üzerine İslamcılık politikası ortaya çıktı. Batılıların Panislamizm dedikleri bu fikir son zamanlarda Genç Osmanlılık'tan yani Osmanlı milleti teşkili siyasetine kısmen katılan partiden doğdu. Önceleri, en önemlisi Vatan ve Osmanlılık. Osmanlılık sesleriyle işe başlayan Genç Osmanlı şairlerinin ve siyasetçilerinin birçoğunun duruş noktası İslamiyet oldu.³² Balkan coğrafyasında ki milliyetçilik hareketinin etkisiyle başlayan ayrılık rüzgârları bu fikir hareketinin başlamasında etkili olmuştur.

Balkan coğrafyasında Yunanlıların, Sırpların Eflak ve Boğdan'ın bağımsızlık kazanıp, Osmanlı Devleti'nden ayrılmaları, Hristiyan Arapların, Bulgarların hatta Ermenilerin bile bağımsızlık düşüncesiyle ortaya çıkmaları, Hristiyan Osmanlı unsurlarının milli bağımsızlık kazanmaları lehine bütün Avrupa Hristiyan devletlerinin devamlı müdahaleleri. Tüm bu olanlar, XIX. yy'ın ikinci yarısında Müslüman Osmanlıların Hristiyanlarla beraber yaşayabilme ihtimalini çok zayıflattığını göstermişti.³³ II. Abdülhamid de bunun farkındaydı. Osmanlı Devleti'nin bekasının Osmanlılık fikri etrafında birleşmesinde değil, Müslümanların Osmanlı saltanatı ve İslam hilafeti'ne bağlanmasıyla olacağını düşünüyordu. Bu sebeple memleket içinde gereken önlemleri

---

³¹ Keskin, 60.

³² Akçura, Üç Tarz-ı Siyaset, 21.

³³ Bayraktutan, 41.

almıştı. Dış siyasette ise İslam birliği kavramını yani Panislamizm'i benimsedi. Panislamizm Batı ve Kuzey devletlerinin Asya ve Afrika'da yayılmasını önlemek amacıyla Hristiyanlığa karşı İslam âleminin halife etrafında birleşmesi olarak tarif edilebilir. Bu siyaset bir savunma sistemi kurmayı gerektiriyor, aslında da Osmanlı Devleti'nin varlığını korumak gayesini güdüyordu.³⁴ İslamcılık Tanzimat'a kadar devletin temel ideolojisi idi ve devletin hukuk nizamı şeriata uygundu. İçerde Türkçülük ve Osmanlılık fikirlerine dışta da Avrupa devletlerinin içişlerimize karışmasına bir tepki olarak İslamcılığın bir refleks halinde ortaya çıktığını görüyoruz. Osmanlı toplumunda İslamcılık taraftarları bir cemiyet halinde örgütlenemedikleri halde İslamcı fikirlerde ortaya atılmıştır. Bu akımın temsilcileri aşırılar ve ılımanlar olmak üzere ikiye ayrılıyorlardı.³⁵ Bu amaç doğrultusunda İslam birliği ülküsünü Osmanlı sınırlarında yaşatmayı amaç edinmişti. Ancak, Abdülhamid'in Panislamizm politikasının Birinci Dünya savaşında Hintli ve Afrikalı Müslümanların İngiliz ve Fransız ordularında Sultan Halifeye karşı savaşmaları durumuyla acı bir biçimde tecrübe edilmiştir.³⁶ Bütün bunlardan dolayı Özellikle Müslüman Arapların Birinci dünya savaşında İngilizlerle işbirliği içinde bulunmaları, Balkan savaşları sırasında Arnavutların bağımsızlığını kazanmaları bu fikrin uygulama alanının daraldığını ve zorluğunu ortaya koymuştur. Balkan uluslarının ayrılıkçı fikirleri ile Osmanlılık politikası çökerken Müslüman dünyasının milletleri Batı ile işbirliği yaparak Osmanlıya karşı olmaları neticesinde din birliği ülküsü ve halifeye bağlılık anlayışı üzerine kurulana Panislamizm politikası da çökmüştür.

C. TÜRKÇÜLÜK

Önceleri Osmanlı devleti'nin karmaşık yapısı içinde kaybolan Türk unsurunun uyanması için varlığına ve birliğine şuur edinmesi ihtiyacına yanıt veren Türk Milliyetçiliği fikri sonraları Türkçülük halini almıştır. Bu düşüncenin yayılma odakları Türk Ocakları olmuş ve en büyük temsilcisi ise Ziya Gökalp olmuştur.³⁷ Türklerin yüksek bir ulus meydana getirdiklerine ve Batı dünyası içinde seçkin bir yere yükselme

³⁴ Ercüment Kuran, **Türkiye'nin Batılılaşması ve Milli Meseleler**, 3.Baskı, Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yay., 2004, 93.

³⁵ Keskin, 57.

³⁶ Kuran, 97.

³⁷ Keskin, 9.

yeteneğinde olduklarına inanan Türkçülerin fikirleri, yeni Türkiye'nin kurucularına da büyük etki yaptı.³⁸

Osmanlı Devleti'nin toprak ve halk kaybı şüphesiz büyük bir kayıp oluşturmuştur. Ama aynı zamanda Türklerin milli bilinç, milli şuur ve milli devlet düşüncesine ulaşmalarına da olumlu bir katkı yapmıştır.³⁹ Osmanlılık ve İslamcılıktan sonra Türklük veya Türkçülük akımı gelmektedir. Türkçülük, Tevhid-i Etrak Türkleri birleştirmek veya kapsamlı bir milli siyaset gütmektir. Bu konuda Yusuf Akçura üç neden üzerinde durmaktadır. Birinci neden, büyük milletler arasında olan Türklerin benliklerini kuvvetli bir şekilde korumuş olmalarıdır. İkinci neden, XIX. yy ürünü olan ve milli ülkülere hayat veren bu büyük milletlerin içinde bulunduğu durumlardır. Üçüncü neden ise Osmanlılık veya İslamcılığın güçlü bir siyasal birlik durumuna ulaştırılamayacağına aydınlar tarafından anlaşılmış olmasıdır. Yusuf Akçura'nın bu son görüşü modern Türk siyasal politikasını da çizdiği için son derece önemlidir; Bu konu şu şekilde belirtilmiştir: Günümüz tarihinde görülen genel akımlar ırk kaynaklıdır. Dinler, din olduklarından dolayı gittikçe siyasal önemlerini, kuvvetlerini kaybediyorlar, toplumsal olmaktan çok bireyselleşiyorlar; halklarda vicdan özgürlüğü ve bireysellik din birliğinin yerini almaktadır. Dinler toplumların işlerini düzenleyici olmaktan vazgeçip ruhların önderliğini üzerlerine almaktadırlar ve Allah ile kul arasında bir vicdan bağı durumuna gelmektedirler.⁴⁰

Millet fikri Fransız ihtilaline kadar tamamıyla oluşmuş sayılmazdı. Osmanlı Devleti'nde Milliyetçilik fikri ancak 19.yy sonlarında çağdaş anlamda tartışılmaya başlanmıştır. Balkan felaketi Osmanlı'da Türk milliyetçiliği fikrini uyandırmıştır. Balkan felaketinden doğan küçülme duygusunu ortadan kaldırmak için, şanlı Türk tarihinin bütün şereflerine, zaferlerine sarılmak, atıya umutla bakan bir Türklük bilincini oluşturmak zorunlu olmuştur. Mütareke yıllarındaki olumsuzluklarda Kemalist milliyetçiliği doğuran felaket olmuştur.⁴¹

Türk milliyetçiliğinin ortaya çıkışında çeşitli faktörler etkili olmuştur. Bu faktörler Türk ve Batılı aydınların yazıları, Batı'nın kışkırtmaları neticesinde Milliyetçilik

---

³⁸ Ergün Aybars, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, 5.Baskı, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yay., 1997, 37.

³⁹ Keskin, 52.

⁴⁰ Akçura, **Üç Tarz-ı Siyaset**, 15.

⁴¹ Safa, 119,120.

akımlarının etkisi ve Osmanlı devletinden ayrılan Balkan uluslarının darbelerinin etkisiyle milli uyanış başlamıştır.⁴² Osmanlı Devleti'ndeki milletler arasındaki ulusal uyanışın gelişmesinden çeşitli milletlerle İslamlik ve Hristiyanlık arasında artan düşmanlıktan sonra Osmanlı Devleti'ndeki milletleri birleştirerek, anlaştırmak bir Osmanlı birliği yaratma olanağı kalmamıştır. Bu birlikteliği sağlayacak tek güç Türkçülük olmuştur.⁴³ 93 harbinde Şipka kahramanı diye ün kazanan askeri okullar sorumlusu Süleyman Paşa'nın öğretim programına Türk milliyetçiliği ülküsünü girdirmeyi başaran ilk kişi olduğu bilinmektedir.⁴⁴ Türkçülük fikri, II. Abdülhamid devrinde bir fikir hareketi niteliği kazanmış ve sistemleşmiştir. Süleyman Nazif, Bursalı Tahir Bey, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Necip Asım Bey, Veled Celebi (İzbudak) ve Mehmet Emin Yurdakul'u bu dönem milliyetçiğin mimarları olarak görüyoruz.⁴⁵

D. GARPÇILIK (BATICILIK)

Batılılaşmak demek, Osmanlı Devleti'nin tüm kurumlarının, halkının yaşam şekli olarak Batı'yı kopya ve körü körüne taklit etmesi demek değildir. Böyle bir usul kötü neticeler vermiştir. Batı'nın ekonomik ve sosyal hayatını, yüksek ilim ve fennini Osmanlı Devleti sınırlarına getirmek ve Osmanlı Devleti'ni İlim, fen, sanayi bakımlarından donatmaktır. Ancak bu şekilde ve bu yoldan gerileyen bir devleti kalkındırmak mümkündür.⁴⁶ II. Abdülhamit döneminde başlayan Batıcılık anlayışındaki uygarlık düşünülenlerin en iyisidir. Batı uygarlığı, sadece tarihte eş görülmedik maddi ilerlemelerin, başarıların uygarlığı değil, bütünlüğü ile uygarlık tarihinde kendine özgü olan, yaşayışta, düşünüşte ve sanatta başka uygarlıklardan tümünden farklı olan bir uygarlıktır. Onun etkisi altında kalan uluslar onu bütünüyle, kendine özgü, ayırıcı yanları ile göremedikleri kavrayamadıkları sürece ona katılamayacaklar, kendi koşullarından kurtulamayacaklardır.⁴⁷ Batıcılık ayrı bir fikir

⁴² Feyzioğlu, **Atatürk Ve Milliyetçilik**, 19.

⁴³ Niyazi Berkes, **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, 15. Baskı, İstanbul: YKY, 2010, 393.

⁴⁴ Feyzioğlu, 20.

⁴⁵ Keskin, 54.

⁴⁶ Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Gelişmeler 1.Kitap 1876-1918**, 1.baskı, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2001, 185,186.

⁴⁷ Niyazi Berkes, 415.

hareketi olarak ortaya çıkmasına rağmen özünde Osmanlı Devletini çöküşten kurtaracak bir anlayışla sonraları ortaya çıkan tüm fikir hareketlerini destekleyen bir düşünce olmuştur. Batıcılık hayatın düzenlenmesinde ve yaşantıda batıyı birebir taklit etmek değil Batı'nın teknolojik gelişmelerini, bireyselliğini, insanın özgürlüğünü temel alan bir anlayış olarak Osmanlı Devleti'nde ortaya atılan tüm fikir akımlarında belirleyici bir rol oynamıştır. Tüm fikir akımları Batıcı anlayışı kendilerine uygun olarak tatbik etmeye çalışmışlardır. Ancak Batıcı anlayış Türkçülük akımı ile bütünleşmesiyle, Türkiye Cumhuriyeti'nin akılcı, bilimsel, çağdaş bir anlayışla kurulmasında da öncülük etmiştir.

V.) MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE MİLLİYETÇİLİK

Türk halkının istiklalini kazanması aşamasında önemli bir merhalede tartışmasız 1919-1922 arası dönemdir. Bu aşamada Türk milliyetçiliği her açıdan etkin olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk öncülüğündeki yeni mücadelede Türkler, istiklalini milli amaçlara yönelmekle ve milli tarih bilincini anlamakla kazanılacağı kanaatine varmışlardır.⁴⁸ Türk milleti, Atatürk'ün önderliğinde 1919-1922 yılları arasında çok zor ve imkânsızlıklar içinde geçen bir ölüm-kalım mücadelesiyle, Anadolu üzerinde gözü olanları, çeşitli hesaplar peşinde olanları, onların ardındaki bütün uzantıları ve düşmanları, onların tasarılarını, ümitlerini ve hayallerini denize dökmeyi başardı.

Ankara, Türk milliyetçiliğini temsil ediyordu. Milli Mücadele'nin bütün özellikleri ve vasıfları buna göstergedir: Milli Mücadele, Milli Bağımsızlık, Milli Zafer, Büyük Millet Meclisi, Kuvayı Milliye, Milli Mücadelenin lügatinde bu Milli kelimesi sadece millete mensup, millet için, millet uğruna anlamına gelmez; noksansız, katıksız, pürüzsüz Osmanlı Türkçülerinin ısrarla yapmak istedikleri telifçilik gayretine yabancı, eksiksiz bir Milliyetçilik düşüncesinin bütün anlamlarını içine alır. Atatürk, Samsun'a çıktığı günden başlayarak, bütün nutuklarda Türk Milleti'nin kurtuluşuna canlanmasına ve çağdaş medeniyetler mertebesine yükselişine ait prensipleri birer birer belirlerken her defasında ve sürekli millet, iradeyi milliye, hâkimiyeti milliye,

---

⁴⁸ Aydın, 5.

vicdani milliyete ve milliyetçilik düşünceleri Osmanlı Devleti'nin külleri üstüne kurmak istediği yeni toplumun temel direkleri şeklinde kullandı.⁴⁹

Ankara kaynaklı kelimelere de dikkat ettiğimizde, milli hislerin ne derece ilerde olduğu anlaşılmaktadır. Milli istiklal, Milli Mücadele, Milli Zafer, Milli Hareket, Hâkimiyeti Milliye, Kuvayı Milliye, Misakı Milli, Büyük Millet meclisi gibi ifadeleri kullanılması yeni Türkiye'nin kuruluşunda bu sözcükler etrafında şekillenen Milliyetçilik duygusunun harekete geçtiğini göstergesidir.⁵⁰ Dolayısıyla Milli Mücadele Milliyetçi bir hareket ve Türk Milliyetçiliği üzerine bina edilmiştir.

2. Meşrutiyet dönemi Türkçülük fikrinin gelişmesinde, sistemleşmesinde etkili olmuştur. Özellikle dönemin aydınları arasında itibar görmüş. Bu süreç yaşanırken dünya savaşı patlak vermiş. Osmanlı Devleti'nin toprakları işgal edilmeye başlanmıştır. Osmanlı Devleti'ni içine düştüğü durumdan kurtarmak için ortaya atılan fikirler çözüm olamamış. I. Dünya savaşının buhranlı günlerinde Türk Milliyetçiliği fikri Türk toplumuna yön verecek aydın kesim için umut olmuştur. 4 yıl süren I. Dünya savaşı ve 93 harbinden beri devam eden uzun süreç yoksul ve yorgun düşen Osmanlı Devleti'ni Türk Milleti kimliğine büründürerek düşmana karşı mücadele etme gücü verecektir. Osmanlı Devleti I. Dünya savaşında çetin mücadeleler vermiş ancak Çanakkale ve Kut'ül Amare dışındaki topraklarda şanlı geçmişindeki parlak zaferleri yaşayamamıştı. Osmanlı toprakları Mondros mütarekesi ile emperyalist devletlerin yeni yayılma alanı olmuştu. Mondros Mütarekesi ile işgal başlamış başta Anadolu olmak üzere Osmanlı Devleti'nin tüm toprakları çoktan pay edilmişti. Bu süreç içerisinde Sevr antlaşması ile Türk'e bırakılan vatan İç Anadolu'nun bozkırlarından ibaret idi. Türkler ya vatanını koruyacak, ya da kendisine tayin edilen kaderi ile yaşayacaktı. Türk milliyetçiliği duygusu ile hareket ederek işgale karşı topyekûn bir mücadeleye girişmişler adına da Milli Mücadele ismini vererek kutsal vatan topraklarını savunmuşlar ve işgalden kurtarmışlardır. Millet savaşı kazandığı için Türk milliyetçisi olmadı. Türk milliyetçisi oldukları için Türkiye'yi kurdular ve inşa ettiler.

Türk İnkılabına kadar devletin, hatta yaşayan insanların adı Osmanlı idi. Türk ifadesi kullanılmaz hiç kimde Türk'üm demeye cesaret edemezdi. Osmanlı'nın son zamanında Türkçüler Türklük şuuruyla hareket ettikleri için Bürokratik hayatın ve tutucu kesimin

---

⁴⁹ Safa, 49.

⁵⁰ Aydın, 6.

nefretini kazandılar. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Mustafa Kemal Atatürk'ün doğru yolu işaret etmesi ve öncü olması ile bir taraftan Türkiye'yi işgalcilerin taarruzundan kurtarıırken diğer taraftan da devletimize milletimize ve dilimize gerçek adlarını verdi ve siyasetimizi baskıcı anlayışlar yabancıların siyasetinin son kalıntılarından bile kurtardı. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti hiç farkında olmadan Türkçülüğün politik içeriğini uyguladı.⁵¹

Mustafa Kemal Atatürk, İstanbul'dan hareketle Samsun'a ulaştıktan sonra Milli Mücadelenin temel hedefini ve amacını belirten bir rapor göndermişti. Bu raporda ***Millet yekvücut olup hâkimiyet esasını, Türklük duygusunu hedef ittihaz etmiştir.*** Diyordu. Mustafa Kemal Atatürk Samsun'a çıkarken nereye gideceğini biliyordu. Milli Mücadele iki unsur üzerine inşa edilecek ve şekillenecekti: Türk milliyetçiliği ve Millet egemenliği.⁵²

Türk milleti belki de tarihinin en zor ve karanlık bir dönemiyle karşı karşıyaydı. Bütün İnsanlığa adaleti, hürriyeti ve hoşgörüyü öğretmiş olan Türk milleti, XX. Yüzyılın başında, vatanı elinden alınıp yok edilmek isteniyor, hiç de layık olmadığı bir muameleye maruz bırakılıyor, yaşama hakkı elinden alınmak isteniyordu. İslam'ın ilk yüzyılından beri şeref ve hak din adına cihat eden milletimiz, tarihimizin ilk günlerinden beri, devlet ve memleket ne zaman tehlikeye düşmüşse, kanını esirgmeden akıtmaktan çekinmeyen milletimiz, bu defa muazzam vatandan arta kalan son kaleye çekilmiş, en son savunmasını yaparken, hükümet adını alan heyetler düşmanlar hesabına, düşman safları arasında kendi milletleri aleyhine çalışıyordu.⁵³ Bu durumda Mustafa Kemal Atatürk'ün ifadesiyle Türk milletinin haysiyetli ve şerefli bir millet olarak yaşaması⁵⁴ tarihinden ve atalarından aldığı bir sorumluluktur.

Samsun'dan sonra, Havza'da Milli heyecan uyandırılması için kongrelerin yapılmasına karar verilmiştir. 21-22 Haziran 1919 tarihli Amasya Genelgesinde; Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır, denilmektedir. 23 Temmuz – 6 Ağustos 1919 tarihleri arasında faaliyet gösteren Erzurum Kongresi'nde ise, milli sınırlar içinde bulunan vatan topraklarının bir bütün olduğu, Milli Meclis'in derhal toplanması ve

---

⁵¹ Keskin, 82.

⁵² Feyzioğlu, 29.

⁵³ Mustafa Kemal Atatürk, **Nutuk**, MEB, Cilt 2, İstanbul: 2001, 575.

⁵⁴ Atatürk, 16.

hükümet işlerinin Meclis tarafından kontrol edilmesi, kararları alınmıştır.⁵⁵ Büyük Millet meclisinin açılışı Misakı Millinin kabulü, Teşkilatı Esasi kanunu Milli Mücadele döneminde yapılan tüm savaşlar ve antlaşmalar milli esaslar üzerine kurulmuş Milliyetçilik duygusunun yansımasıyla başarılı bir şekilde sonuçlanmıştır. Savaştan sonra yapılan eğitim, kültür, sanat, ticaret, hukuk, ekonomik ve sosyal yaşamda yapılan inkılap hamlelerinin hepsinin temelinde Milliyetçilik esas alınmıştır. Atatürk ilkelerinden Milliyetçilik temel belirleyici bir rol oynamıştır.

Anadolu da, düşünceler ne kadar karışıklık içinde olsa da, büyük zorluklar içinde olsa da, bir Türk devleti kurma yolunda ilerleniyordu. Osmanlı Devleti'nin cazip toprakları Balkanlar elden çıkmıştı. İslamiyet'in kalbi olan Arap dünyası, Osmanlı'nın lehine değil, sömürgeci Batı'nın hegemonyasında hareket ediyordu. Ermeni ve Rumlara karşı yürütülen son kanlı mücadelenin ardından Anadolu bir Türk toprağı olarak elde tutulabilmişti. Başkent ise Kozmopolit, Levanten ve saltanat şehri İstanbul'dan alınıp Anadolu'da, bir Selçuklu kalesi olan, küçük, tepelik bir şehre nakledilmişti.⁵⁶

Milli Mücadele dönemi, Türk milliyetçiliğinin gerçek bir anavatan anlayışı ile bütünleştiği dönem olmuştur. Bu dönemde milliyetçiliğimizin kazandığı en önemli boyut milli egemenlik ilkesinin Yeni Türk Devleti'nin temel prensibi haline gelmesi olmuştur. Milli Mücadele'nin sonunda şu gerçek ortaya çıkmıştır: Artık vatan Türk Vatanı, millet Türk Milleti, devlet de Türk Devleti'dir. Bu dönemde milliyet fikrinin canlanması, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna sebep olmuştur.

Milli Mücadele sürecinde ve Türkiye Cumhuriyetinin inşa edildiği dönem, milliyetçilik duygusunun somut bir vatan anlayışı ile birleştiği dönem olmuştur. Millet kavramı ile vatan kavramı arasındaki bağlantı kurulması yeni bir düşünüydi ve zorunluluktan ortaya çıkmıştı. Türk Milliyetçiliği vatan kavramı ile birleşince büyük bir ivme kazandı. Türk Milliyetçiliğinin yükselişi ile milli bir devir başlamıştır. Mücadeleye Milli bir ruh gelmiştir. Bu yüzyıl sadece Türk vatanının kurtuluşunu değil, bütün ezilen doğu milletlerinin umudu olmuş, Asya ve Afrika milletlerinin kurtuluşunu müjdelemiştir.⁵⁷

Mustafa Kemal Atatürk'ün ***Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz.***⁵⁸ İfadesi Milli Mücadelenin temelini oluşturmuş Milli Mücadele Türk

---

⁵⁵ Atatürk, 68, 76.

⁵⁶ Lewis, 484.

⁵⁷ Feyzioğlu, 31.

⁵⁸ Hamza Eroğlu, *Atatürk'e Göre Millet ve Milliyetçilik, Atatürk Yolu*, 3.Baskı, TTK Basımevi, Ankara:1995, 163.

Milliyetçiliği düşüncesi ile kazanılmıştır. Yine Mustafa Kemal Atatürk'ün 10.Yıl nutkunda ifade ettiği *Ne Mutlu Türk'üm Diyene!* Özdeyişi bu yüzyılda Türklüğün uyanışını ve Milli Mücadelenin ruhunu ifade etmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

BİR MÜTEFEKKİR VE DEVLET ADAMI OLARAK MEHMET EMİN YURDAKUL

I.) YETİŞTİĞİ ÇEVRE VE HAYATI

Mehmet Emin Yurdakul⁵⁹ 1869'da Mayıs'ın 13'ünde İstanbul'da dünyaya geldi.⁶⁰ Mütevazı bir ailenin çocuğu olarak, Beşiktaş'ta ahşap küçük bir evde hayata gözlerini açmıştır. Mehmet Emin'in babası, bir balıkçı teknesinin kanca baş ığrıbcısı⁶¹ Salih Reis'tir. Dedesi de babası gibi ığırıp reisi olan Halim Ağa'dır. Annesi ise, bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan Uzuncaova'nın Hasköy'ünden İstanbul'a gelen göçmen bir ailenin, Kömürcü Mehmet Ağa'nın kızı Emine Hatun'dur.⁶²

Mehmet Emin Yurdakul, doğduğu ve yetiştiği aile ocağını şöyle anlatıyor:

Babam, balıkçı Salih Reis'tir. Anam, Uzuncaova-Hasköy'lü (Edirne) Emine Hatundur. Babam ümmi idi. Küçükken bana Battal Gazi, Kerem ile Aslı gibi kahramanlık öyküleri, aşk öyküleri okuturdu. Biraz daha büyüyünce, Namık Kemal'in Evrak-ı perişanını okudum. Çok zor günler de gördük, güzel günler de. Bunlardan daha önemlisi, Türk milletinin acılarını bu aile çatısında gördüm. Türk halk ninnilerini, savlarını bu çatının altında anamdan dinledim, öğrendim. Türk

⁵⁹ Mehmet Emin Yurdakul'un 1939 yılında yayımlanan Ankara adlı şiir kitabındaki portresi Ek 1. olarak konulmuştur.

⁶⁰ Muzaffer Uyguner, **Mehmet Emin Yurdakul**, 1. Basım, Ankara: Bilgi Yay., Büyük Ozanlar/Büyük Yazarlar Dizisi 14. Kitap, 1992, 9.

⁶¹ ığırıp: Balık Ağı, Bkz; TDK sözlüğü

⁶² Fethi Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 1. Baskı, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 1988, 4.

*milletinin milli duygularını, aşklarını, destanlarını, acılarını, ruh ve mizaç hususiyetlerini kendi dilinde-Türkçe- okumasının gerekliliğine, o günlerde bu çatının altında inandım. Deniz adamı olan ve fırtınayla, dalgayla savaşıarak ekmeğini kazanan babam, ruhumdaki kıvılcımları tutuşturan ilk kişiydi. Çocukluk yıllarımdan gençliğe geçişim bu çetin yollarda yürürken oldu.*⁶³

Mehmet Emin Yurdakul'un hayatında, şiirlerde mühim konular olan bu hususlarda, Milli şairin çocukluk yıllarının ve çocukluğunun geçtiği ortamın etkisinin önemi bu anlattıklarıyla gayet açıktır. Halkçılık ve milliyetçilik ülküsü, her şeyden önce bu halk misali baba ocağına borçlu olduğunu sık sık belirtmiştir.⁶⁴

Türk Dünyası'nı Türklük bilinci konusunda uyandıran mühim isimlerden biri olan Mehmet Emin Yurdakul'un iliklerine kadar Türk olan babası ığırp reisi Salih Ağa, böyle bir anıtlamış şahsiyetin babası olduğu için bile hayırla yad etmemiz gereken kutlu bir insandır. Okuma-yazma bilmezdi; fakat eski Türker'in, eski gazaların hikâyesi ile dolu olan ruhu tarihi sever, oğluna okuttuğu beyitleri, sahifeleri dinledikten sonra hey gidi günler! diye geçmişlere hasret çeker, son devir için utanır, yerinirdi. Şairin dedesi de babasıyla hemen aynı özelliklerde bir Türk'tü. Böyle cetlerin ışığı çevresinde yetişen Mehmet Emin Yurdakul, cetlerinden ve onların milli hasletlerinden daha çocukken nasibini almaya başlamıştır. Anasının, Edirne taraflarında Uzuncaova'daki Hasköy'den olduğunu kaydetmeye lüzum vardır. Hatta, evinin sakin köşelerinde Anadolu türkülerini, eski Anadolu masallarını söyleyen eşi, Şebinkarahisarlı Anahtar Ağasının, yani eski kalenin anahtarlarını muhafaza eden, koyu bir Türk'ün soyundan gelmiş temiz kalpli, erdemli bir Türk kadınıdır. Bunlardan anlıyoruz ki; Milli Şairimizin şiirlerinin bu ortamda zaten, kalemimi milli olmayan meselelerle, oynatma ihtimali söz konusu değildir. Şiirlerinde, dizelerinde buram buram Türk kokusu olması bu yüzdendir.⁶⁵

1876-77 de sekiz yaşlarındayken dönemin Saray Mektebi olarak bilinen Sıbyan(çocuk) mektebinde eğitim görmeye başlayan Mehmet Emin, buradaki üç yıllık

---

⁶³Enver Naci Gökşen, **Mehmet Emin Yurdakul**, 1. Baskı, Ankara: Ankara Üniversitesi Basım Evi, TDK Yay., 1963, 7.

⁶⁴ Tevetoğlu, 4.

⁶⁵ Tevetoğlu, 4,5.

eğitim ve öğretimden sonra, Beşiktaş Askeri Rüştiye'sinde öğretime devam etti.⁶⁶ Rüştiye'den sonra ise Mülkiye Mektebinde eğitim gördü.⁶⁷ 1887'e kadar devam ettiği Mülkiye İdadisi'nden, bu yıl başarılı olamadığı için ayrıldı. Tahsiline bir müddet ara verdi.⁶⁸

Babıalı'de, Sadaret Dairesi Evrak Odası'nda aylıksız yazman olarak çalışmaya başladığında 18 yaşındaydı. 1 bir yıl sonra, şebinkarahisar'dan tanınmış bir ailenin kızı olan Müzeyyen Hanım ile hayatını birleştirdi. Bundan bir yıl sonra da Hukuk Fakóltesi'ne girdi.⁶⁹ şairin son derece mutlu geçen Müzeyyen Hanım ile izdivacından, üçü erkek, dört çocuğu olmuştur.⁷⁰

Hukuk fakóltesinde okurken Madam Mut adlı bir Amerikalı, đrenimini ABD'de yapması için şaire yardım edeceğini söyledi. Mehmet Emin Yurdakul, bunu kabul etti. Ancak, gidiş hazırlıkları yaparken Madam Mut öldüğu için, bu durum hayata geçmedi.⁷¹ 1889'da Hukuk Fakóltesi'nde yükseköğrenime başladı. Ama iki yıl sonra burayı bitirmeden ikinci sınıftayken, Amerika'ya gitmek için ayrıldı.⁷² Hukuk fakóltesinden ayrıldıktan sonra memuriyet hayatına devam etti. Ama bir yandan da edebiyatla fazlaca uğraşmaya başladı.⁷³ Hukuk fakóltesinde öğrenciyken, sadece Münif Paşa'nın edebiyat, Hikmet-i Hukuk ve Medhal-i hukuk derslerinin boşuna gittiğini ve kendisini çektiğini söylemiştir.⁷⁴ Mehmet Emin Yurdakul'un yaşamında ve eserlerinde yarım kalan okulların belirli bir etkisinin bulunmadığı bu sözünden anlaşılmaktadır.⁷⁵

Mehmet Emin Yurdakul, dönemin genç sanatçılara önem vermesiyle bilinen devlet adamı Cevdet Paşa'ya sunduğu, Hukuk fakóltesinde talebeyken yayımladığı, ruhsal soyluluğun biçimsel soyluluktan üstünlüğünü anlattığı 'Fazilet ve Asalet' adlı kitabı döneminde çok takdir edilmiştir. Cevat Paşakitabı çok beğenerek ve Mehmet Emin

---

⁶⁶ Yüksel Yazıcı, **Mehmet Emin Yurdakul**, 3. Baskı, İstanbul: Toker Yayınları, Türk Klasikleri 100 Büyük Edip/Büyük şair, 1987, 7.

⁶⁷ Tevetoğlu, 7.

⁶⁸ Yazıcı, 7.

⁶⁹ Uyguner, 9.

⁷⁰ Tevetoğlu, 7.

⁷¹ Uyguner, 9.

⁷² Hikmet Altınkaynak, **Türk Edebiyatında Yazarlar ve şairler**, 1. Baskı, İstanbul: Hürriyet Kitap, 2018, 926.

⁷³ Uyguner, 9,10.

⁷⁴ Tevetoğlu, 7.

⁷⁵ Tevetoğlu, 8.

Yurdakul'u 700 kuruş aylıkla Rüsumat (gümrük) Tahrirat Kaleminde göreve başlatılmıştır.⁷⁶ 1893 yılında da buranın müdürü olmuştur.⁷⁷ Evrak müdürü olduğunda 24 yaşındaydı. 13 yıl, 1907'e kadar ifa ettiği bu vazife esnasında çok okumuş, kendini geliştirmeye yönelik birçok yazı denemeleri kaleme almıştır. Kaleme aldığı ilk şiir olan Şehit yahut Osman'ın Yüreği ve yine neşredilen ilk şiiri olarak bilinen Köyde Fırtına bu dönemin eserleridir. Yazdığı şiirlerden ilki Şehit Yahut Osman'ın Yüreği adını taşımaktadır. Köyde Fırtına 18 Ekim 1895'te Resimli Gazete de neşredilmiştir. Milyonlarca Türk milliyetçisini heyecanlandıran ve şöhretindeki en önemli şiirlerden biri olan Cenge Giderken adlı şiiri de 1897'de, Selanik'te neşredilen Asır gazetesinde çıkmıştır.

Bu çalışmalarını bu doğrultuda yazdığı Türkçe Şiirler adlı kitabı 1898'de bastırılmış aka binden hak ve gerçek yolunda daha fazla savaşılabileceği düşüncesiyle İttihat ve Terakki Fırkasına girmiştir. Bütün bunlardan, saray kuşkulanmıştır. Bu kuşkular, bir sürgün gibi 1907'de Erzurum Rüsumat Nazırlığı görevine atanmasına vesile olmuştur.⁷⁸ İttihat ve Terakki Cemiyetine girmesinin aka binden 1907'de Erzurum, 1908'de ise Trabzon Rüsumat Nazırı oldu, 1909'da önce Bahriye Müsteşarlığına, aynı yılın sonlarına doğru da Hicaz Vali vekilliğine getirildi.⁷⁹ Mekke Emiri şerif Hüseyin ile Hicaz vali vekilliği yaparken, anlaşamadı ve gönüllü olarak Sivas Valiliği görevine getirildi.(1910).⁸⁰ Sivas Valisi olarak görev yaptığı zamanda, bazı vazifeliler üzerindeki takdir hakkı engellenmek istenince, üç ay sonra bu görevi de sonlandırıp İstanbul'a geldi.⁸¹

3 Temmuz 1911'de Türk Ocağı'nın kurucuları arasına girdi. Halide Edip, Ziya Gökalp, Hamdullah Suphi, Fuat Köprülü ile birlikte Türk Ocağı Hars ve İlim Heyeti azalığına seçildi. Türk Yurdu adlı Türkçü derginin imtiyazını aldı. İttihat ve Terakki ile Osmanlıcılık ülküsünü gütmeye devam ettikleri için ters düşerek İttihatçılarla yollarını ayırdı. Yine onların gayretleri neticesinde, Mehmet Emin Yurdakul, Türkçülük gayesi

---

⁷⁶ Uyguner, 9,10.

⁷⁷ Tevetoğlu, 10.

⁷⁸ Uyguner, 9,10.

⁷⁹ Necmeddin Sefercioğlu, **Türk Ocağı'na Hizmet Edenler Ocak'ta Kim Kimdi?**, Ankara: Avrasya yay., 2004, 7.

⁸⁰ Hasan Kolcu- Fatih Kiran, **Türkçe Şiirler**, İstanbul: Çağrı yay., 2007, 10.

⁸¹ Uyguner, 11.

güttüğünden Ağustos 1911 yılında Erzurum Valiliği'ne tayin ile İstanbul'dan uzaklaştırıldı.

Gazi Ahmet Muhtar Paşa hükümeti kurulunca, Mehmet Emin Yurdakul, görevinden uzaklaştırılır(1912). 1913 seçimlerinde Musul milletvekili olarak meclise girdi.⁸² Çanakkale Savaşları sırasında savaş alanına giderek askerlerin manevi ve milli duygularını güçlendirmek amacıyla çalışmalar yaptı. 1918'de yeni bir oluşum olan Milli Türk Fırkasının kuruluşuna katıldı.⁸³ İstanbul'un 1. Dünya Savaşı'nın ardından işgal edilmesi, Mehmet Emin Yurdakul'u çok derinden üzdü. O zamanki Sulh Konferansına seslenmek amacıyla iki düzyazıdan (nesirden) meydana gelen Türk'ün Hukuku'nu yayımlayarak Türk ruhunun ölmezliğini savunmuştu. Haksızlığa dayanamayan bu yiğit sesli, ülkücü ozan artık İstanbul'da kalamazdı. Mart 1921'de İnebolu'ya giderek Ankara'ya gitmek amacındaydı.⁸⁴

Talat Paşa'nın Sadrazamlığı sırasında, memuriyette yirmi beş yılını dolduranların emekli edilmesi kararı alındığı için Mehmet Emin de 1917 yılında emekli olur.

1.Dünya Savaşı sonunda, İstanbul başta İngilizler olmak üzere müttefik güçler tarafından işgal edilir(1918). Bu Türk Şairi Mehmet Emin için ağır bir darbe olur. İşgale karşı olduğunu, meşhur Sultan Ahmet Mitinginde yaptığı coşkulu konuşma ile ortaya koyar. Artık Milli Şairin İstanbul'da kalması mümkün değildi. Nitekim Mart 1921 yılında, İnebolu üzerinden, Ankara'ya gitmek üzere, İstanbul'dan ayrılır.

Mustafa Kemal Atatürk, Ankara'ya gelen milli şaire yoğun ilgi ve alaka gösterdi. Mehmet Emin Yurdakul, artık fiilen Milli Mücadelenin içinde ve Mustafa Kemal Atatürk'ün yanında idi. Adana, Antalya, İzmir başta olmak üzere, birçok yerde bölge halkını etkili konuşmalarıyla milli mücadele saflarına dâhil etti. İştirak ettiği programlarda yaptığı konuşmalarla, halkın ve ordunun manevi ve Milli gücünü arttırdı.⁸⁵

---

⁸² Kolcu-Kıran, 11.

⁸³ Sefercioğlu, 7.

⁸⁴ Gökşen, 10,11.

⁸⁵ Kolcu- Kıran, 11.

Ankara'da da Atatürk tarafından yakın bir ilgi ve sevgiyle karşılanan ozan, ulusal savaşımız boyunca Anadolu'da özellikle Antalya, Adana, İzmir bölgelerinde dolaşarak etkili konuşmalar yaptı; halkın ve askerinin ruh gücünü artırmaya çalıştı.⁸⁶

Milli Mücadele kazanıldıktan sonra, şair Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti bünyesinde ikinci dönem seçimlerinde, Şebinkarahisar Milletvekili seçilerek, tekrar meclise girdi. (5 Temmuz 1923) O üçüncü dönem seçimlerinde de yine Şebinkarahisar milletvekilidir. (3 Ekim 1927-25 Nisan 1931) 25 Nisan 1931-9 Şubat 1935 tarihleri arasında kapsayan dördüncü dönemi bir yıl noksanıyla, 2 Mayıs 1932'den 9 Şubat 1935'e kadar Urfa milletvekili sıfatıyla tamamlayan Yurdakul, beşinci dönem genel seçimlerinde de yeniden Urfa milletvekili olur. Altıncı dönemde de (27 Mart 1939 -1 Mart 1943) genel seçiminde doğum yeri İstanbul'dan milletvekili seçilir. Defalarca milletvekili seçilmesine rağmen sadece son döneminde, doğduğu yer olan İstanbul'un vekili oldu ve ömrünü İstanbul milletvekili olarak tamamladı.⁸⁷

Adeta bir karıncanın yuvasına yiyecek taşıdığı gibi, Mehmet Emin Yurdakul hanesine her gün birçok kitapla gelirdi. Ömrünün sonlarına doğru Mehmet Emin Yurdakul, kütüphanesindeki hazineyi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine bağışladı. Fakat kitapların taşınması gerçekleşmeden evinde yangın çıkması neticesinde bu hazine tarihe karıştı. Bu olay, ozanın hayatında en çok üzüldüğü durumlardan biri olmuştur.⁸⁸

Eşinin ölümü, Beşiktaş'taki evinin bütün kitapları ile birlikte yanması onu çok sarsmıştır.⁸⁹

Vefatından bir ay öncesine kadar 76 yaşında olmasına rağmen, her sabah 4-5 saatini okuma ve yazma işleriyle meşgul olarak geçirmeye devam etti. İlerlemiş yaşına rağmen hafızası çok güçlüydü. Geçmişe dair anlatılanların, en küçük detaylarını bile hatırlardı. Ömrünün sonuna kadar onur ve haysiyetiyle, sağlık ve mutluluk içinde Türk milletinin ve gençliğinin sevgi ve saygısına mazhar olarak yaşayan Milli şair, hayatının son yıllarında iki hazine olayının ağır darbesine uğramıştı. O'nu çok sarsmış bu iki

---

⁸⁶ Gökşen, 11.

⁸⁷ Kolcu- Kıran, 11,12.

⁸⁸ Tevetoğlu, 2.

⁸⁹ Uyguner, 12.

olaydan birincisi 26 Mart 1941'de evinin ve çok sevdiği kitapları ile değerli hatıralarının yanması; ikincisi de elli beş yıllık ömür yoldaşı eşi Müzeyyen Hanım'ın 25 Ocak 1943'te vefat etmiş olması idi.

Milli şair, 1943'ün sonlarında, kalbinden rahatsızlanarak Alman Hastanesi'nde tedavi altına alındı. Milli şair Mehmet Emin Yurdakul, 14 Ocak 1944 Cuma günü, ebediyete intikal etti. Adile Ayda Hanımefendi'nin yazdıkları gibi: ***Büyük Turan Şairi, 1944 yılının başında, Turancılara canî muamelesi yapıldığını çok şükür görmeden vefat etti.*** 15 Ocak Cumartesi günü öğle zamanı Alman Hastanesi'nden alınan ve sevdiklerinin omuzlarında taşınan Milli Şair Mehmet Emin Yurdakul, alaturka saate göre 13.30'da Teşvikiye Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından, Balmumcudaki Asri Mezarlık'ta ebedi istirahat yerine defnedilmiştir. Kendi isteği ve vasiyeti, üstadı Cemaleddin Afgani'nin yanına gömülmesi şeklinde ise de vasiyeti yerine getirilememiştir.⁹⁰

II.) DEVLET ADAMLIĞI

Mehmet Emin 1891 tarihinden itibaren okullarla ilişkisini keserek, kendi kendini yetiştirmiştir. Bu olaylardan sonra onu, kendisini tamamıyla işine ve çalışmaya vermiş olarak tekrar Babıali'de kâtip olarak çalışmıştır. Türkçü şairi, bu görevi ifa ederken İlk eseri Fazilet ve Asaleti Sadrazam Cevat Paşa'ya armağan eden genç ve hırslı bir Türk milliyetçisi olarak görüyoruz. Sadrazam eseri beğendiği için Mehmet Emin Yurdakul'u daha iyi bir vazifeye görevlendirmesi için zamanın Rüsumat Emni Hasan Fehmi Paşa'ya tavsiyede bulunuyor. Bunun üzerine Mehmet Emin Yurdakul yedi lira aylıkla Rüsumat Tahrirat Kalemî Müsevvitliğine birkaç sene sonra da (1893) Rüsumat Evrak Müdürlüğüne görevlendiriliyor. İlime, Hürriyet'e iman, Milli Şairi, 1908 İnkılabından önce Genç Türklere, İttihat ve Terakkicilere yaklaştırmıştı; hatta bir ara İttihat ve Terakki Fırkası içinde yer almıştır. Şiirlerindeki seçtiği konuların anlam ve amacının anlaşılmasından, ihtilalci fikir ve hareketlere yaklaşmasının sezilmesinden, gibi nedenlerle herhalde vazifesi ile ilgisi olmayan sebeplerden dolayı, Mehmet Emin Yurdakul 1907 yılında, yani inkılabtan bir yıl evvel Rüsumat Evrak Müdürü iken,

---

⁹⁰ Tevetoğlu, 79, 80.

Erzurum Rüsumat nazırlığına tayin olunarak İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Milli Şairimiz 1908 İnkılabı meydana geldiğinde, Erzurum'da bu görevinin başındaydı.⁹¹ 1908'de 2. Meşrutiyetin ilanından bir süre sonra Erzurum'dan, Trabzon Rüsumat Nazırlığına nakledilen Mehmet Emin, 31 Mart vakası sırasında İttihat ve Terakki'nin faal bir elemanı olarak çalışmaya devam ediyordu.⁹² İstanbul'da 31 Mart vakası çıkınca, Mehmet Emin Yurdakul Trabzon'da İttihat ve Terakki Merkez Heyetinde faaliyette bulunmuş; verdiği ateşli nutuklarla halkı irticaa karşı uyarılmış ve Anadolu'ya yayılma eğilimindeki ayaklanmanın bu bölgeye sıçramamasına çalışmıştır. Bu yıllarda Ömer Naci başkanlığında Yakup Cemil, Mustafa Necip, Hilmi ve Halil beyler gibi önemli İttihatçılarla beraber bu bölgede yararlı çalışmalar yapmıştır.⁹³ Hilmi Paşa'nın sadareti zamanında Mehmet Emin Yurdakul, İstanbul'a davet edilerek, Matbuat Umum Müdürlüğü teklif edilmişse de o, bu vazifeyi kabul etmemiştir. Arif Hikmet Paşa'nın Sadrazamlığı sırasında ısrar üzerine bu vazifeyi kabul etmiş ise de vazifesinde ancak yirmi altı gün kalabilmiştir.⁹⁴ II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesi üzerine İstanbul'a çağrılan milli şair, bahriye müsteşarlığıyla vazifelendirildi.⁹⁵

Mehmet Emin Yurdakul 1909 Ekim'ine doğru Hicaz vali vekilliğine tayin olarak Mekke'ye gelmiştir. Oraya varmasından önce Hicaz'da bazı isyanlar ve Hacılar malların yağmalanması gibi üzücü olaylar olmuştu. Mehmet Emin Yurdakul, tatlı sözlü ve kararlı idaresiyle tez zamanda isyanları yatıştırıp yoluna koydu. Tertip ettiği bir komisyon tarafından da yağma edilmiş malları buldurup sahiplerine ulaştırdı Mehmet Emin Yurdakul'un Hicaz valiliğindeki vekâleti, Mekke Emiri Hüseyin Paşa(Şerif Hüseyin'in işine gelmemiş ve Emir'in önüne gelen herkesi tutuklamaya kalkışması üzerine Babiali'ye yazdığı telgraflardan birini, Mehmet Emin Bey şu şekilde bitirmiştir. Eğer bugünkü şartlar içinde Hicaz göz önünde tutulmayacak olur ve benim korktuğum tehlike (Emir'in Saltanat davası) meydana gelirse, Peygamberimiz Hz. Muhammed'le Yavuz Sultan Selim mezarlarından bize lanet diye haykıracak ve bizi tarih, gelecek nesiller huzurunda intiham edecektir. Fakat Dâhiliye

⁹¹ Akçura, **Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi**, 144.

⁹² Fethi Gözler, *Mehmet Emin Yurdakul, Türk Kültürü Dergisi*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, Sayı 136-137-138, 1974, 11,12,13.

⁹³ Tevetoğlu, 22.

⁹⁴ Gözler, 11, 12, 13.

⁹⁵ Nihat Sami Banarlı, *Mehmet Emin Yurdakul, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi, Cilt-II, 1983, 1084.

nezareti, milli şairin beklediği gibi bir cevap vermemiştir. ⁹⁶ Mehmet Emin Yurdakul'un Hicaz Vali Vekilliği görevindeki iyi idaresinin etkileri daha sonraları da devam etmiş olsa da Mekke Emiri Şerif Hüseyin ile yetki yönünden anlaşmazlığa düştüğünden bu görevi sadece 6 ay yapıp başka bir görev istedi. Bunun üzerine Sivas Valiliğine tayin edildi. Sivas'ta bu görevi 1911 senesi mayıs ayının sonuna kadar devam ettirmiştir.⁹⁷ Sivas'taki yönetimi düzene koymak için bazı idare amirlerinin değiştirilmesi yoluna gidince Nezaret, bunun zamanla yavaş yavaş yapılabileceğini bildirmiştir; köklü değişikliği uygun bulmamışlardır. Mehmet Emin Yurdakul doğruluktan ayrılmayan, prensiplerine sadık, millet ve memleketin hakkını her şeyin üstünde tutan bir karaktere sahip, kanunsuz ve keyfi emirlerle daima mücadele eden bir devlet adamı olma vasfı ile öne çıkmıştır. Dâhiliye Nezaretinin tutumundan bu nedenle rahatsız olduğu için Mehmet Emin Yurdakul, Valilikten istifa etti ve İstanbul'a döndü.⁹⁸

İstanbul'a gelişi, Türk milliyetçiliği için hayırlı olmuştur: Geniş ve zengin bir programla Türk Yurdu'nu, Ahmet Hikmet, Ahmet Ağaoğlu, Hüseyinzade Ali, Dr. Akil Muhtar ve Yusuf Akçura ile birlikte kurmayı başararak büyük bir hayra vesile olmuştur. 1911 Ağustos'unda Mehmet Emin Yurdakul'un Türk Yurdu'ndaki vazifesini Talat Paşa yapacak bahanesiyle Milli Şair; Erzurum Valiliği'ne tayin edilerek İstanbul'dan uzaklaştırılmıştır. İttihat ve Terakki liderleri tarafından Erzurum Valiliği'ne adeta sürgün olarak gönderilen Mehmet Emin Yurdakul, burada ancak bir yıl vazife görecektir. Değerli Türk Sosyolog ve düşünürü rahmetli Fındıkoğlu, Milli şair' in 15. Ölüm Yılı'nda büyük bir kadirbilirlikle kaleme alınmış -Mehmet Emin Yurdakul ve Erzurum Valiliği- başlıklı yazısında şu bilgileri vermektedir.

“...Fihakika Mehmet Emin Bey, 1911 ortalarında Erzurum Valiliği ile Doğu'ya geldi. Onun tayini haberinin bu çevrede memnuniyet uyandırması dikkate değer. Zira Bu serhat beldesi, valilerden yana pek bahtiyar değildir. Nitekim birçok valiler hakkında menkıbelere rastlanır. Bu halk hikâyeleri ise hiç de iyiye alamet değil. Lakin (Milli şair) alaka ile karşılandı. Herhalde o devrin çok uyanık olan Erzurum gençliği arasında 1899 Şairinin sesi duyulmuş ve sevilmiş olmalı. Askeri olduğu kadar mülki alanda da birçok şahsiyetler yetiştiren Erzurum İdadisinin o günlerde

⁹⁶ Tevetoğlu, 22, 23.

⁹⁷ Gözler, 11, 12, 13.

⁹⁸ Tevetoğlu, 23, 24.

mezun ettiği bir genç, Mehmet Emin Bey'in Erzurum'da karşılanmasını nasıl anlatıyor: ...Kuvvetle umarız ki, teşrifleriyle memleketimizi sevindiren yeni valimiz Emin Beyefendi Hazretleri, milletin yarasını güzelce araştırıp keşfetmekle beraber, acil devasını bulmakta güçlük çekmezler. Büyük bir vatanperverane himmetle Erzurum'u kurtarırlar. Kutlu, şenlikli bir belde haline getirirler de vazgeçilmezlik ihtiyaçlar karşısında sefaletle yanan kalpler pak bir halislik, büyük bir muhabbetle bir kurtarıcı adına, bu kutlu uğurlu sayılan simaya dönerler, yönelirler..."⁹⁹

Mehmet Emin Yurdakul'un son vazifesi Erzurum Valiliğini bir yıl ifa ettikten sonra, büyük Kabine denilen Muhtar Paşa kabinesi zamanında görevden azledilmiştir. Talat Paşa'nın sadareti zamanında yirmi beş sene memuriyet hizmetinde bulunanlar emekliye ayrıldıkları için Mehmet Emin Yurdakul de emekliye sevk edilmiştir. Emekli olmasından kısa bir süre sonra Erzurum'a tekrar dönen Milli şair, Yusuf Akçura'ya emanet ettiği Türk Yurdu'nun başına geçmiş, hummalı ve yoğun bir çalışma dönemine girmiştir.¹⁰⁰

III.) SİYASİ HAYATI

Mehmet Emin, Türk'ün Bağımsızlık Savaşı zaferle neticelenince, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti saflarından adaylığını koyarak ikinci dönem seçimlerine katılır ve 5 Temmuz 1339 (1923)'da şebinkarahisar'dan milletvekili seçilir.¹⁰¹ Milli şair, Milli Eğitim ve Anayasa komisyonlarına üye seçildikten sonra, o günden ömrünün sonuna kadar, yasama hayatında da Türklüğe hizmeti kendisine vazife bilmiiştir.¹⁰² Akbaba başta olmak üzere, İstanbul basını, Mehmet Emin Yurdakul'un Meclise¹⁰³ girmesini büyük bir memnuniyetle karşılamış ve desteklemişti.¹⁰⁴ O, üçüncü dönem seçimlerinde de yine şebinkarahisar Milletvekilidir(3 Ekim 1927-25

⁹⁹ Tevetoğlu, 25, 26.

¹⁰⁰ Gözler, 11, 12, 13.

¹⁰¹ Kolcu- Kıran, 12.

¹⁰² TBMM'de Harf İnkılabı sırasında yaptığı konuşma örnek olarak Ek 2. 'de verilmiştir.

¹⁰³ TBMM tarafından hazırlanan albüme Karahisar-ı şarki mebusu ve İstanbul milletvekili olarak örnek Ek 3. olarak verilmiştir.

¹⁰⁴ Tevetoğlu, 59.

Nisan 1931).¹⁰⁵ 1930'da kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkasına katıldı.¹⁰⁶ 25 Nisan 1931 -9 Şubat 1935 tarihleri arasında kapsayan dördüncü dönemi bir yıl noksansıyla, 2 Mayıs 1932'den 9 Şubat 1935'e kadar Urfa Milletvekili sıfatıyla tamamlayan Mehmet Emin Yurdakul, beşinci dönem genel seçimlerinde de yeniden Urfa milletvekili olur. Altıncı dönemde de (27 Mart 1939- 1 Mart 1943) Urfa milletvekili olan Mehmet Emin Yurdakul, 1943 genel seçiminde doğum yeri İstanbul'dan milletvekili seçilir. O ömrünü, doğduğu şehrin milletvekili olarak tanımlar.¹⁰⁷ Mehmet Emin Bey ilk milletvekilliğe¹⁰⁸ Şebinkarahisar'dan seçilmiştir.

IV.) VEFATI VE YANSIMALARI

Kalp rahatsızlığından yatırıldığı Alman Hastanesi'nde yaşama gözlerini yumdu.¹⁰⁹ Zincirlikuyu asri mezarlığına defnedildi.¹¹⁰ Cenaze merasimine katılanlar arasında İstanbul Vali ve Belediye Başkanı Dr. Lütfi Kırdar, CHP İstanbul Başkanı Dr. Behçet Uz ile şair ve yazarlarımızdan Yahya Kemal Beyatlı, Peyami Safa, İbnül Emin Mahmud Kemal İnal, İbrahim Alaaddin Gövsa, Celaleddin Ezine, Hakkı Süha Gezgin, Selim Sırrı Tarcan ve Prof. Sadri Maksudi Arsal gibi birçok önemli sima vardı. Mezarı başında heyecanlı bir konuşma yapan Prof. Sadri Maksud'i Arsal özetle şunları söylemiştir. ... *Senin değerini şiirlerinin hecelerinde değil, oynadığın tarihi roldedir. Senin kıymetini şiirlerindeki teknikte değil, Türklük ideolojisinde aranmalıdır. Sen Osmanlılık fikri yerine Türklük şuurunu yarattın. Bu bakımdan sınırlı bir zümrenin değil, bütün Türk ırkının şairisin. Eserlerin bütün Türk illerinde, Buhara'da Taşkent'te okunmaktadır. Türkler yaşadıkça, sen yaşayacaksın. Türkler ebediyete kadar yaşayacağı için, sen de ebediyen yaşayacaksın.*¹¹¹ Milli Şair Mehmet Emin Yurdakul'un ebediyete intikaline zamanın iktidarı ve basını, Cumhurbaşkanı İsmet İnönü başta olmak üzere büyük ilgi göstermişlerdir. Ulus ve diğer parti organı gazete

¹⁰⁵ Kolcu- Kıran, 12.

¹⁰⁶ Abdullah Uçman, *YURDAKUL, Mehmet Emin, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDVY. Cilt 43, 2013, 613.

¹⁰⁷ Kolcu- Kıran, 12.

¹⁰⁸ TBMM 2. Dönem Karahisar Şarki Milletvekili, 5. Dönem Urfa milletvekili ve 7. Dönem İstanbul Milletvekili olarak Tercüme-i Hal ve Seçim Mazbatasını Ek 4. olarak konulmuştur.

¹⁰⁹ Altınkaynak, 926.

¹¹⁰ Uçman, 613.

¹¹¹ Tevetoğlu, 80, 81.

ve dergiler ve bunlarda yazı yazan kalemler, çok kimseden esirgenmiş kadirbilirliği, Mehmet Emin Yurdakul için ziyadesiyle kullanmışlardır. Milli şairin ölümü üzerine sığağı sığağına 16 Ocak 1944 akşamı Siyasal Bilgiler Okulu'nda Mülkiyeliler tarafından yapılan anma törenini, 22 Ocak Cumartesi günü Ankara Halkevi'nde (Genç Edebiyatçılar) tarafından düzenlenen bir anma töreni izlemiştir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, yanında zamanın Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'le birlikte birçok Devlet adamı törene bizzat iştirak etmişlerdir. 24 Ocak 1944 Pazartesi günü de Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanı, fakülte konferans salonunda bir Mehmet Emin Yurdakul anma töreni düzenlemiştir.¹¹² Dönemin önde gelen aydınları üzüntülerini paylaşan açıklamalar yapmışlardır:

Mehmet Emin Yurdakul, bu memlekette tek başına idealist bir fikir adamı olarak yıllarca mücadele etmiştir. Bu, az bir medeni cesaret, az bir karar ve azim seciyesi değildir. Onun, Türk Edebiyatı tarihindeki mevki ve rolü gelecek asırlarda, bu günden daha iyi anlaşılacaktır. (Reşat Fevzi Yüzüncü)

Mehmet Emin Yurdakul'un ölümüyle Türk Milleti, Onun şefkat dolu gür, temiz ve ahenkli sesini işitmek saadetinden mahrum kaldı ve sevenleri toprak olmuş öksüz çocuklar gibi şairin arkasından hıçkırdı. Sanırım ki bu matem kıyamet gününe kadar sürecektir ve bir daha hiç dinmeyecektir. (Mehmet Halit Bayri)

Kulaklarımda, şimdi mektep kitaplarında bile adı unutulmağa başlayan Türk şairi Mehmet Emin'in bir bozgun gününde kopardığı çığlık var:

-Ey Türk... Uyan! (Yusuf Ziya Ortaç)

...Edebiyat âlemimizde Mehmet Emin Bey'i uzun müddet zevksizlikle, şairlikten mahrumiyetle muaheze ettiler; yazdığı mevzulardan bir kısmının halk tarafından anlaşılamayacağını ileri sürdüler. Bu itirazlar ne dereceye kadar doğrudur bilmem; fakat bizim kadirşinaslığımıza mukabil İngilizlerin, Almanların sevgili şairimize ne yüksek ve müstesna bir mevki şeref ayırdıklarını pek ala görüyoruz. Ona ait yazılan kitaplar ve makaleler toplanacak olsa muarızların silsilei muhacematına karşı hatta maddi bir sed vücuda getirebilir.(M.Fuad Köprülü)¹¹³ Mehmet Emin Yurdakul'un ölümü tüm yurdu yasa boğmuştur. Türk milleti büyük bir mütefekkeri kaybetmenin

¹¹² Tevetoğlu, 84.

¹¹³ Gözler, 19.

üzüntüsünü yaşamıştır. Dönemin gazeteleri ve yayın organları bu ölüm haberine geniş yer ayırmıştır.¹¹⁴

---

¹¹⁴ Mehmet Emin Yurdakul'un vefatı üzerine Akşam ve Ulus gazetelerinde çıkan haber ve yazılar Ek 5. olarak verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK FİKİR VE KÜLTÜR HAYATINDA MEHMET EMİN YURDAKUL'UN YERİ

I.) FİKİR HAYATI VE SANATI

Türk milletinin büyük ve derin saygı ve sevgisine mazhar olmuş milli şair; yerli, yabancı birçok ilim, fikir adamlarının ve Türkologların dikkat ve titizlikle, büyük bir önemle üzerinde durdukları edebi ve milli bir şahsiyet olan Mehmet Emin Yurdakul fikirleriyle Türk coğrafyasına ışık tutmuştur.¹¹⁵

Tam bir ülkücüye yaraşır bir şekilde iyi kalpli, merhametli, saf bir insan olan Mehmet Emin Yurdakul, Gönülden inandığı ve bağlandığı milli değerleri yazmış ve Türk milletinin Milli Şairi olmuş, bu ateşi ve mefkûreyi yaşatmıştır. Düzenli veya özel bir tahsil görmediği halde sabır ile kendini kendi imkân ve gayretleriyle yetiştirmiş, Fransızca öğrenerek Batı kültüründen faydalanmış, Türk milletini çağdaş ve modern bir toplum haline getirme gayretinde olmuştur. Şiirlerini yazmadan önce, Batı medeniyetlerini araştırarak bir hazırlık dönemi geçirmiştir. Kişiliğinin ve fikri yapısının oluşmasında ve sanatına yön verişinde bilhassa üç insanın etkisi görülmektedir. Bunlardan ilki babası Salih Reis'tir. Bu balıkçı reisi, oğluna halkın anladığı ve sevdiği şeyleri sezme ve yazma zevkini tattırmıştır. Bu yüzden sade dil anlayışını benimsemiştir. İkincisi, Mehmet Emin Yurdakul'a milliyet, din ve medeniyet mürşitliği etmiş olan Şeyh Cemalettin Afgani'dir. Üçüncüsü ise, Mehmet Emin'in Şebinkarahisarlı olan eşi Müzeyyen Hanımefendiden gelmektedir. Milli

---

¹¹⁵ Tevetoğlu, 5.

şairimiz, evliliği vesilesiyle çok kere, Anadolu'yu adım adım gezme imkânı bulmuştur. Şebinkarahisar gibi gözden uzak, bir yurt beldesinde halkın yoksunluklarına rağmen güçlü maneviyatına şahit olmuş, Devletin asli unsuru olan Türk milletine hizmet etmeyi kendine vazife olarak şiar edinmiştir.¹¹⁶

Okula başladığı ilk zamanlarda, okumayı öğrenince, okur-yazar olmayan anne ve babasına kitaplar okuyan Mehmet Emin Yurdakul'un büyük bir fikir adamı, usta bir şair ve yazar olacağına daha çocukluk yıllarında işaret etmiştir. Nitekim bu bilinçle ortaokul ve lise çağlarında sanat ve edebiyata yöneldiği aşikârdır.¹¹⁷

Fikri hayatında, sanatında ve şahsiyetinin oluşumunda; okulun ve okuduklarının etkisinden çok, yetiştiği aile ortamı önem taşır.¹¹⁸ Mehmet Emin Yurdakul'un anlatımına göre:

Babam ümmi idi. Çocukken bana Battal Gazi, Kerem ile Aslı gibi halk masallarını okutur ve dinlerdi. Sonraları Namık Kemal'in Evrak-ı Perişanını okudum. Çatımız ak günler gördüğü gibi kara günler de gördü. Halkın ıstırabını bu çatının altında duydum. Bu çatının altında ananın halk ninnileriyle büyüdüğüm gibi, bu çatının altında halk öğütleriyle yetiştim. Bu çatının altında anladım ki halk kendi hayatını, kendi ruhunu, kendi aşkını, kendi ıstıraplarını kendi diliyle anlatacak kitaplara muhtaçtır. Benim babam denizin çocuğu fırtınanın evladıydı. Rüzgâr, dalga ile mücadele ederek ekmeğini kazandığı gibi, ruh enerjimin de ilk dinamik kıvılcımını o koydu. Çocukluk çağından gençlik çağına bu yoldan geçtim.¹¹⁹

Emin Bey'in dediğine göre, okuma yazma bilmeyen babasının kitap okutup dinleme merakıdır ki, kendisinde şiir ve edebiyat zevki uyandırmıştır. Halk roman ve destanlarını hatta Namık Kemal'in Evrak-ı Perişanı gibi edebiyat kitaplarını, okur-yazar oğluna okutup dinlerdi. Salih Reis'in Halk edebiyatından duyduğu derin zevk, oğlu Mehmet Emin Yurdakul'a böyle babasının, yani halkın duyacağı, zevk alacağı,

¹¹⁶ Ahmet Kabaklı, *Mehmet Emin Yurdakul, Türk Edebiyatı*, 14. Baskı, İstanbul: TEV Yay., cilt-III, 2008, 285.

¹¹⁷ Uyguner, 13.

¹¹⁸ Kolcu- Kiran, 13.

¹¹⁹ Tevetoğlu, 2.

faydalanacağı tarzda bir Milli edebiyat meydana getirmek gerektiği düşüncesinde ve bu yoldaki çalışmalarında en önemli ilham kaynaklarından biri olmuştur.¹²⁰

Mehmet Emin Yurdakul öğrenimi sırasında, Münif Paşa'nın; Edebiyat, Hikmeti Hukuk ve Methali Hukuk(Hukuk'a Giriş) derslerinden fazlasıyla hoşlandığını hatta bu derslerin kendisini mıknaş gibi çektiğini de çok kereler ifade etmiştir. Şöyle ki; daha Hukuk mektebinde öğrenci iken yazıp yayınladığı ilk eserinin ahlak ve hukuk üzerine oluşu, şairin üzerindeki bu etkinin önemli delilidir.¹²¹

Mehmet Emin Yurdakul'un fikri hayatına, sanatına ve şahsiyetine etki eden bir başka unsur da Şeyh Cemaleddin Afgani Hazretleri'dir. Aslen Azeri Türklerinden olan Şeyh Cemaleddin Afgani (1838-1897), İslam âleminde mühim bir yere sahipti ve şöhreti hem Doğu'yu hem Batı'yı sarmıştı.¹²² Bu ünlü Şeyh Cemaleddin Afgani, Müslüman toplumların yaşayabilmesi için, milli bilince sahip olmaları gerektiğine inanmıştır ve bunu da öğrencilerine nakış nakış işleyerek fikirlerinin yayılmasını sağlamıştır.¹²³ Afganlı Şeyh Cemaleddin Afgani'nin Mehmet Emin Yurdakul'a söyledikleri de, makalesinde ifade ettiği esasa ait düşüncelerin doğal sonuçlarıdır. Milli Şairimiz ilk gençlik yaşlarından itibaren, Şeyh Cemalettin Afgani'nin Nişantaşı'ndaki konağının sıkı takipçilerindendi.¹²⁴ Ruh muhtevasını şekillendiren bir ikinci tesir de Şeyh Cemalettin Afgani'den gelmiştir. Büyük Türkçü'nün, ülkü yolunu aydınlatmaya sebep olan bu Şeyh Cemalettin Afgani'nin kim olduğu üzerinde durmamız yerinde olur: Şeyh Cemalettin Afgani (1838- tarihinde Afganistan'da doğan, bir Türk-İslam filozofudur. Şimal Türklerinden Rızaeddin bin Fahreddin, Mısır'da da Şeyh Muhammed Abdühu adlarında iki müceddidi yetiştirmiştir. İslamlığın yükselmesini şu esaslarda görüyordu: İslam milletleri ayrı ayrı yükselmeli, ayrı ayrı yükselen milletler aynı zamanda kendi milliyetlerini de duyabilmelidir. Irk ve Cinsiyet adlı eserinde: Mesail-i cinsiye ve vahdet-i cinsiye ye ehemmiyet verilmemesi İslamlıktaki inhitatı meydana getirmiştir' demektedir.¹²⁵ Mehmet Emin Yurdakul, şeyh Cemalettin Afgani'nin meclislerine devam edip onun derin manevi ilminden faydalanırken, Türkçe Şiirler'i yazmaya başlamıştır. Türkçe Şiirler'den Kur'an-ı Kerim'in, doğrudan

¹²⁰ Yusuf Akçura, Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi, 123, 124

¹²¹ Yazıcı, 8, 9.

¹²² Kolcu- Kıran, 13.

¹²³ Yusuf Akçura, Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi, 73.

¹²⁴ Yusuf Akçura, Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi, 77.

¹²⁵ Gözler, 14, 15.

doğruya Cemaleddin Afgani'nin ilhamı olduğunu bizzat Mehmet Emin Yurdakul söylemiştir.¹²⁶ Mehmet Emin Yurdakul onu kendisine yol gösterici, aydınlatıcı (mürşit) olarak seçmişti. Mehmet Emin Yurdakul, sonraki yıllarda bir konuşmasında, Cemalettin Afgani ile ilgili olarak şunları söylemişti: ***Beni o yoğurmuştur; eğer ruhların ebediyet ve layemutluğu varsa, derim ki, o, etlerini, kemiklerini Maçka Mezarlığı'nın topraklarına bırakmış ise, ruhunu bana yadigâr etmiştir. Cemalettin Afgani'nin ruhu bende yaşıyor.*** Mehmet Emin Yurdakul onun; ***Sizde ne zaman kendilerini sevmeyen ve kendi şahıslarının olmayan şahıslar yetişirse, o zaman kara gününüz ak olacak düştüğünüz yerden kalkacaksınız!*** deyişini hiç unutmadığını açıklamıştır. Bilhassa Cemalettin Afgani'nin Makalat-ı Cemaliye adında ki düşünceleri; İslam halklarının o günkü tutsaklıklarından kurtulması, özgürlük, uygarlık konusundaki düşünceleri Mehmet Emin Yurdakul'u etkilemiştir. İlk şiirlerinden olan Kur'an-ı Kerim adlı şiirini onun düşüncelerinden etkilenerak/esinlenerek yazdığı rivayeti, bu noktada kuvvetle muhtemeldir. Cenge Giderken adlı şiirini şeyhe okuduğunda ise Cemalettin Afgani işte sizin asıl edebiyatınız budur demiştir.¹²⁷ Hatta ben bunun birde ihtilal ruhunu verecek eşini görmek isterim diyerek şairin ideal ufkunu biraz daha genişlettiği bilinir. Nitekim değerli edebiyat tarihçisi Nihat Sami Banarlı'nın da belirttiği gibi, Mehmet Emin Yurdakul, Bu ihlaslı ve imanlı Cemalettin Afgani'nin etkisi altında kalarak benliğindeki halkçı ve milliyetçi duyguları artırmış; bu duygular onda büyük bir dini ve milli hayat tarzı ideali haline gelmiştir.¹²⁸ Şairin bu büyük zata bağlılığı, kendi ifadelerinden de anlaşılacağı gibi ömrünün sonuna kadar devam eder: Cemalettin Afgani, şüphe yok ki, bu son asrın en büyük inkılapçılarından biridir. Bu büyük adamın ideali, İslam milletlerini yeni yolda, hurafesiz tedrislerle manevi bir kudret vererek yeni bir hayata doğru götürmek ve Batı'nın emperyalizmi altında esir ve mahkûm milletleri ayaklandırarak isyan sayhalarıyla hürriyet ve istiklallerine kavuşturmak ve bunlardan bir İslam Birliği yaratmaktır. Mehmet Emin Yurdakul, Dua adlı şiirini de Cemalettin Afgani'ye hitaben yazmıştır. Cemalettin Afgani'nin de Mehmet Emin Yurdakul'a önem ve kıymet verdiği anlaşılmaktadır.¹²⁹ Cemalettin Afgani, İslam Alemini oluşturan toplumlarda Milliyetçilik bilincini kuvvetlendirmeye ve bu hissi

---

¹²⁶ Tevetoğlu, 12.

¹²⁷ Uyguner, 13, 14.

¹²⁸ Tevetoğlu, 12, 13.

¹²⁹ Uyguner, 13, 14.

geliştirmeye çalışıyordu. Müslümanların sömürgeciliğe karşı mücadelede güçlü milli bilinçle yaşaması mecburiyetine bağlı yenilikçi ve inkılapçı düşüncelerini, öğrencilerine ilmek ilmek işliyordu. Bunların etkisinde kalan Mehmet Emin Yurdakul, Cemalettin Afgani'yi kendisine bir mürşit, bir rehber bilir. Bu konuda bizzat kendisi *beni o yağurmuştur* der.¹³⁰

Mehmet Emin Yurdakul'un evrak müdürü olduğu günlerde, Cemalettin Afgani İstanbul'a gelmişti. II. Abdülhamit, Cemalettin Afgani'ye Nişantaşı yöresinde bir konak vererek, orada ikamet etmesini sağladı. Ömrü çeşitli uzun gezilerle geçmiş olan Cemalettin Afgani, yılların yorgunluğunu bu konakta yerleşip, ölünceye kadar bir yere gitmeyerek çıkarmış oldu. Cemalettin Afgani bu konakta, cuma ve pazar günleri, toplantılar düzenler, misafirlerini kabul ederdi. Bundan dolayı bu günlerde, konakta konuk eksik olmazdı. Şiirler okunur, edebiyat üzerine derin sohbetler yapılır, kıssadan hisse babında hikâyeler işlenirdi. Özetle, kelimenin tam anlamıyla Cemalettin Afgani'nin bu programları Mehmet Emin Yurdakul'un haleti ruhiye sinin ortamıydı.

Milli şair, Cemalettin Afgani'yi bir düşünür olarak görür, örnek insan olarak hayal ederdi. Mehmet Emin Yurdakul'un anlattığına göre Cemalettin Afgani, Zaman zaman konuklarına, özellikle sürekli gelenlere; azim, sebat, özveri, ölümden korkmamak gibi ruhi ve ahlaki erdemleri aşıları. Sonra İslam ülkesi insanların eksikliklerini gösterir ve onları ayrı bir düzende kalkındırmak, yüceltmek gerektiğini öğretirdi. Bunun için de; özgürlük, medeniyet ve egemenlik düzeyine, bu ülke insanlarını da çıkarmanın önemli olduğunu uzun uzun anlatırdı.

Mehmet Emin Yurdakul, Cemalettin Afgani'nin yüksek maneviyat muhteva eden bu sözlerini, Türk milletine uygulayarak yüce milletin taleplerini, dil ve edebiyat ihtiyacını, özgürlüğü, mısralarla dile getirmeyi düşünür, bu uğurda yenilikler kurardı. Türk milletinin ayağa kalkmak için bu muhtevada bir edebiyata şiddetle ihtiyacı vardı ve Cemalettin Afgani'nin de tavsiiye ve telkinleriyle bu uğurda çalışmak istediğini söylerdi. Hayatının sonuna kadar da bunu yaptı. Mehmet Emin Yurdakul işte bu ziyaretler sırasında ki, halkın anlayacağı manada ve halk deyimlerini kullanarak ilk Türkçe şiirlerini icra etmeye başladı. Bu Türkçe şiirlerden Kur'an-ı Kerim adını

---

¹³⁰ Kolcu- Kıran, 14.

taşıyanın doğrudan doğruya Cemalettin Afgani'nin tavsiyeleri neticesinde oluştuğunu, milli şairin bizatihi kendisi muhtelif yerlerde dile getirmiştir.¹³¹

Fazilet ve Asalet, Mehmet Emin Yurdakul'un 1891 yılında yayımladığı ilk eseridir. Bu yayımladığı ilk eser ona Rüsumat Evrak Müdürlüğü'nü kazandırmıştır. Ancak o asıl ününü 1897 yılında yayımladığı Cenge Giderken adlı şiiri ile kazanmıştır. Bu eserini yayımladığı sırada 1897'de Türk –Yunan Savaşı cereyan etmekteydi bu eserin Selanik'te çıkarılan Asır gazetesinde yayımlanmıştır. Türkçe Şiirler 'de yalın Türkçe ve hece ölçüsü ile kaleme aldığı Anadolu'dan Bir Ses Yahud Cenge Giderken adlı şiirini hocası Cemalettin Afgani'ye okur. Cemalettin Afgani Mehmet Emin Yurdakul'a işte sizin edebiyatınız budur der ve onu alkışlar ve Mehmet Emin Yurdakul'u bu üslupta şiir yazmaya motive eder Mehmet Emin Yurdakul ise bu tarz şiir yazmaya teşvik eder. Mehmet Emin Yurdakul Bu duygu yüklü imanlı Cemalettin Afgani'nin etkisi altında kalarak benliğindeki halkçı ve milliyetçi duyguları geliştirir; bu duygular ağır ağır büyük bir iman ve hayat ülküsü haline gelir.¹³² Mehmet Emin Yurdakul'un Milli Şair olmasını sağlayan ve çok güzel şiirler yazmasına vesile olan iki önemli neden vardır. Birinci neden Türkçe'nin büyük üstatlarının yazmış olduğu eserleri çocukluk yıllarından itibaren incelemesi ve okumasıdır. İkinci neden ise içinden çıktığı milletin konuştuğu dil ve kültürdür. Ayrıca övündüğü milletidir. ***Ben bir Türküm; dinim cinsim uludur/Sinem özüm ateş ile doludur. / İnsan olan vatanının kuludur;/Türk evladı evde durmaz, giderim*** dizelerini meydana getirerek Türk'ü ve Şairi ebedileştiren bu milli ve manevi bilinçtir. İlk eserine Türkçe Şiirler ismini koyması, sade bir Türkçe ile kaleme alınmış şiirlerini kitap olarak da takdim etmesi tabii ki de önemlidir. İlk yayımladığı Köyde Fırtına isimli şiirinin dili bile o dönemin yazı dili dikkate alındığında dikkate değer bir Türkçedir.¹³³

Ruşen Eşref Ünaydın'ın Diyorlar ki (1918) isimli eserinde görüldüğü üzere, yaptığı konuşmada, dil konusunda şunları beyan etmişti: ***Madem ki bütün diller anlamak ve anlatmak için bir vasıtaadır; Türkçemizin de bu gayeye halk tarafından anlaşılacak bir surette arınması gerekiyordu. Şu halde bu dilin içinde sürüp giden yabancı kurallar yıkılmalydı. İşte biz, dilimizi Arap ve Acem tamlamalarının zincirinden kurtararak hür yapmak istedik; şiirlerimizi bu milli ve hür dille yazdık.***

¹³¹ Yazıcı, 9, 10.

¹³² Kolcu- Kıran, 14.

¹³³ Uyguner, 15, 16.

Yalınlaştırılmış ve güncelleştirilmiş bu alıntılar, onun dil konusunda ki görüşlerini ortaya koymuştur, sanırım. ¹³⁴

1898 yılında Türkçe Şiirler ismi ile derleyip eser haline getirdiği ve sekiz şiiri arasına Biz Nasıl Şiir İsteriz? isimli şiirini de eklemiş ve kitap haline getirmiştir. Eserinin ilk bölümünde Recaizade Mahmud Ekrem, Abdülhak Hamid, Şemseddin Sami, Rıza Tevfik ve Fazlı Necib'in kendisine cevaben yazdığı mektuplarını da yayımlar. Bu cevabi mektuplar gösteriyor ki dönemin önemli şair ve yazarlarına değerlendirmeleri amacıyla kitabını göndermiş:

Doğru yolda mı yürüyorum? Yoksa uçurumlara mı düşeceğim? diye kendilerine sual eder. Milli şair, sualine verilen bu beş cevabi metinle birlikte, dokuz şiirden mürekkep kitabına Türkçe Şiirler adını vermiş; Türk kardeşlerime: *Çoban armağanı, Çam sakızı* ithafıyla, yayımlamıştır. Eserin sıra dışı özelliklerinden biride saray ressamı Fausto Zonaro tarafından çizilen Türk Askeri tasvirleriyle süslenmiş olmasıdır. ¹³⁵

Mehmet Emin Yurdakul sanat toplum içindir anlayışına sadık bir şekilde dil, üslup ve halkın anlayacağı bir şekilde yazmak Milli Şairin tarzıydı. Türk Sazı adlı eserinde ki Benim Şiirlerim adlı şiirinde *Bende esir yaratmayan bir Tanrı'ya iman var / Paçavralar altındaki yoksul beni yaralar* mısraları ve doğru bildiği istikamette ilerlediğinin işaretleridir. Gençlik yıllarından itibaren kişisel işlerinden ziyade ülke meseleleri ile ilgilenmeye ve vatan sevgisine ağırlık vermiştir. Sade bir dille kaleme aldığı şiirleri, edebiyatçıların bir bölümü tarafından çok olumsuz değerlendirilmiştir. Kendisini bir sarraftan çok, demirciye benzeten Mehmet Emin Yurdakul, bu tür eleştirilere şu mısraları ile cevap vermiş denilebilir:

Ey sevgili kardaşlar, vatandaşlar,

Evet siz,

İnildeyen şi'rime kaval sesi dediniz;

Gözyaşıma güldünüz; ben bunlara katlandım.

---

¹³⁴ Uyguner, 16.

¹³⁵ Kolcu- Kiran, 15, 16.

Yalnız tahkir edilen milli ruhtan utandım.

Şiir, Yurdakul'a göre, Güzellik için olmakla birlikte iyilik içindir de:

“Hayır, sanat yalnız bir süslü hayal, vezin değil;

Yalnız kuru bir eğlence, yalnız bir zevk için değil

Onun dili Allah'ın konuştuğu bir lisandır

Yüreklere aşk, iman, ümid, rüya ilham eder.

Milli şair, edebi hayatının başladığı ilk dönemlerde ki ilkelerini yaşamının sonuna değin aynı istikamet ve inançla devam ettirmiştir. Değişmemiş, taviz vermemiştir. Resimli Ay dergisine (Temmuz 1926, sayı:5), bir soruya verdiği cevap bunu açıkça ortaya koymaktadır. O halk ozanı değil **halkın ozanı olmak** yolunu seçmiştir.¹³⁶

Çocuk edebiyatımız üzerine bir inceleme yapıldığı zaman, elimizde var olan belgelerden, Milli Edebiyat döneminde bu tarz şiirler kaleme alanların başında Mehmet Emin Yurdakul'un geldiği anlaşılmaktadır. Yeni dönemlere ait araştırmalarda, genellikle, üzerinde durulan kişinin kitap halindeki eserlerine dayanıldığından, gazete, mecmualara, vb. kaynaklara başvurmak gibi meşakkatli araştırmalardan kaçınılıp, o konularda ki belli kaynaklara müracaat edildiğinden, Mehmet Emin Yurdakul'un çocuklar için yazdığı şiirler üzerine yapılan yayımların hiçbirinde, söz konusu edilmemiştir. Biz, onun bu tarz şiirlerine, Enis Avni Akagündüz'ün müdürlüğünde Selanik'te Asır Matbaası'nda basılan haftalık Kadın dergisinde rastladık.¹³⁷

Sabah

Küçük Vatandaşlarım'a

¹³⁶ Uyguner, 18, 19.

¹³⁷ Fevziye Abdullah Tansel, *Mehmed Emin Yurdakul'un Bugüne Kadar Dikkati Çekmeyen Bir Hususiyeti Çocuklar İçin Yazdığı Şiirler*, **Türk Kültürü Dergisi**, Sayı 83, Ankara, 1969, 12.

Şafak söktü: Çil-horozun Kalk! diyor;

Yeşil kırlar penbe nura boyandı,

Yavru kuşlar yuvalarda uyandı,

Kuzucuklar otlamağa gidiyor:

Yavrucuğum, sen de artık kalk , uyan!..

Bu saatte bak her yerde gayret var,

Kimi insan sapanını sürükler,

Herkes işe kendisini hazırlar

Yavrucuğum, sen de derse hazırlan!..

Baba Bucağı

Küçük Vatandaşlarım 'a

Torunlarım, bu evde bana kundak bağlanmış,

Salıncağım, o tatlı ninnilerle sallanmış;

Burda bana kadinnem ecdadımı öğretti;

Beni halis Türk etti.

Bizde olan ırz, edeb bu ocakta saçıldı;

Bir mukaddes mekteptir: Bu sevimli eviniz;

Siz burayı bir rahle önü gibi seviniz!

Ben bu aziz yuvada bahtiyarca yaşadım;

Şu odanın içinde babanızı okşadım;

Şu sofaya anneniz gelip yürüdü;

Duvağını sürüdü.

Sizin dahi gözünüz bu çatıda açıldı;

Bir mübarek kucaktır: bu sevimli eviniz;

Siz burayı bir ana bağı gibi seviniz! ¹³⁸

Şairimizin Ordu'nun Destanı isimli manzum eserinin arka dış kapağındaki ve dikkati çekmeyen Başka Kitapları başlıklı ilanda, yayımlanacaklar arasında Çocuklara Manzumeler isimli kitabı da belirtilmiştir. Bu, bir kitap oluşturacak kadar çok sayıda çocuk şiirleri veya yazmayı hayal ettiğini gösterse de, bu alanda var olan şiirleri ne yazık ki, yukarıda görülen iki örneğini verdiğimiz altı manzumesinden ibarettir. Günümüzden elli yıl önce kaleme alınmış olmasına rağmen, bugünün Türk çocuklarının dahi sözlüğe gerek duymadan anlayacağı ve milli duyarlılıklar açısından bilinçleneceği sade, anlaşılır ve öğretici bir üslupla kaleme alınmış bu şiirler, çocuk edebiyatımız açısından oldukça mühimdir. Bu hakikat unutulmamalıdır.¹³⁹ Türkçe Şiirler'in neşri, içte ve dışta büyük bir yankı uyandırır. Beğenen, takdir edenler olduğu gibi olduğu gibi beğenmeyenler, tenkit ve hatta alay edenler de olur.

İbrahim Necmi ***Bu kitabın çıkışından ve bu şiirlerden Servet-i Fünun'da bahsedilmedi. Kendi edebi gidişlerinden tamamıyla ayrılan bu yeni görüşten, onlar, haberleri yokmuş gibi davrandılar.*** Diyerek Servet-i Fünuncuların Türkçe Şiirler karşısında kayıtsız kaldıklarını ileri sürer. Oysa Servet-i Fünuncular, kendi edebi anlayışlarından tamamen farklı olan bu yeni gidişe hiç de kayıtsız kalmadılar. Mehmet

¹³⁸ Tansel, **Türk Kültürü Dergisi**, 14.

¹³⁹ Tansel, **Türk Kültürü Dergisi**, 16,17.

Emin Yurdakul'un şiirlerine, mecmuasında yer vermek suretiyle, Türkçe Şiirler yoluna alaka duyduklarını ortaya koydular¹⁴⁰

Mehmet Emin Yurdakul bir halk şairi değil, halkın şairi idi; Onun hangi amaçla şiir yazdığını, sanatının ve hayatının amacını yine kendisinden dinleyelim:

Hayatta her ağacın bir türlü çiçeği ve yemişi olduğu gibi, bende yalnız bir yemiş vermek için çalıştım. Fikrimin kuvvetini, kalbimin usaresini bunu yetiştirmek için verdim. İhtimal ki yolumun üzerinden geçen yolcuları, dallarımın yeşil gölgesinde dinlendirmişimdir. İhtimal ki yemişlerimle onların kalplerine bir damla kan verebilmişimdir; eğer bunu yapabildim ise mesudum. Memleketimin sefillerinin, dertlilerinin küçük bir şairi olmak, bütün milletimin hürriyet ve saadetini terennüm edebilmek için yaşamak... İşte benim hayatımın ve sanatımın gayesi... Benim elimdeki terennüm aletim, bir amanın elindeki kırık sazdır. Gözlerim güneşlere, şafaklara mütehasir olduğu halde parmaklarım. Saralı teller üzerinde karanlık diyarların, masal ve rüya memleketlerinin türkülerini çağırıyor. Halkın şairi olmak! İş te benim sanatımın ve hayatımın gayeleri... Bu sözlerdeki samimiyet, inanış ve özgüven Emin Bey'in, ömrünü harcayarak Türk milletine miras bıraktığı eserlerde tek başına görülebilecek bir halet-i ruhiyyedir.¹⁴¹

II.) TÜRKÇÜLÜK-MİLLİYETÇİLİK AKIMINDAKİ YERİ VE TANIŞMASI

İttihat ve Terakki büyüklerinin ısrarlarına rağmen Mehmet Emin Yurdakul, Osmanlıcılığa itibar etmemiş, bütün hayatını sadece Türk halkı ve Türk milliyetçiliği fikrini savunmak mücadelesi ile geçirmiştir.¹⁴² Eskiden Osmanlıcılık ve İslamcılık vardı. Biz milli ruhu vermeye çalıştık ve bu davayı bütün yaşantımızda da en esaslı bir ülkü edindik. ¹⁴³ Türk şairi Mehmet Emin Yurdakul 19.yy'ın son yıllarında

¹⁴⁰ Kolcu- Kiran, 19.

¹⁴¹ Fevziye Abdullah Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1, Şiirler**, Ankara: TTK, 1969, 55.

¹⁴² Banarlı, 1085.

¹⁴³ Gözler, 17.

milliyetçilik inancını şiir alanına naklederek, Türk edebiyatında açık bir Türkçülüğü, ilk defa bir sanat ideali haline getirmeyi başarmıştır.¹⁴⁴

Mehmet Emin Yurdakul'un eserlerini ülküsü çerçevesinde iki gruba ayırabiliriz:

1 - Konusu Türkçülük olan şiirler.

2- Konusu toplumsal olan şiirler.

Birinci guruptaki şiirlerde Türk Milleti'nin yüceliğini ve aynı soydan gelmenin gururunu görürüz. Mehmet Emin Yurdakul bu şiirlerin yazıldığı devirlerde milliyetçi, hatta Turancıdır. Milli inanç bakımından son derece yüklü olan bu çeşit şiirlerinde Türk ırkının üstünlüğünü gösteren parçalar çoktur. Mehmet Emin Yurdakul'un bu guruptaki şiirlerinde, halkçılıkla milliyetçilik öngörülmüş olduğundan, her iki idealin kendine has özelliklerinden renkler taşıdığı da görülür. O halkçılığı şöyle anlatırdı: ***Halkçılık, ey aziz kardeş; yardımdır, harabeleri dolaşmaktır, karanlıklara meşaleler götürmektir, örümcekli kapıları çalmaktır, kimsesizleri yoklamaktır. Halkçılık, ey aziz kardeş, acımaktır, bu feryatların önünde tesellidir, yeislerin önünde ümittir, kine karşı aşktır, zaafa karşı kuvvettir.***

Bu gibi şiirlerinde, ümit ve güç beraberdir. O, bu ümit ve gücü bilhassa Milli Mücadele günlerinde yazmış olduğu şiirlerine en temel, çekirdek duygu ve düşünce haline getirmiştir. Türk milletini yok etmek, milli benliğini ortadan kaldırmak amacıyla olan taarruzlara karşı kaleme aldığı şiir biçiminde ki eserler, Türk edebiyat ve Türk tarihinde hala büyük bir öneme sahiptir ve hep böyle kalacaktır. 1897 Türk-Yunan savaşı başlamak üzeredir. Memleketin her tarafı gergin bir hava içerisinde. İşte böyle bir ortam içinde iken Cenge Giderken adlı şiiri yazarak Selanik'te Asır gazetesinde yayınlanıyor. Bu şiir, ruhlarda ferahlık uyandırdığı gibi Türkçülük tarihinde de bir dönüm noktası oluyor. Bu şiir aynı zamanda Mehmet Emin Yurdakul'u bütün dünyaya da tanıtırken, onun nezdinde Türk'ün hakir görüldüğü karanlık bir devrede:

“Ben bir Türküm, dinim cinsim uludur

Sinem, özüm ateş ile doludur!”

---

¹⁴⁴ Banarlı, 1083.

Mısralarının ifade ettiği gerçekler, Türk'ün yıllardır beklediği bir ruh şarkısının ilk müjdecisi mısraları olarak sayılmış ve Türk'e, Türk milletine öz benliğini hatırlatmış, milli ruh, iman ve karakterine dönüş mesajı vermiştir. İkinci grupta değerlendireceğimiz toplumsal şiirlerinde vatanın içine düştüğü durumu acıklı bir şekilde seslendiren, vatan toprakları üzerinde yaşayan halkın dertleri ile dertlenebilen, halka derman olabilmek için kaleme alınmış şiirlerdir. Anadolu coğrafyasındaki halkın kaderine daha ne kadar tahammül edeceği sorulmakta Anadolu'yu bu kadere mahkûm bırakan yöneticilere kızmaktadır. Sanatın toplumun ihtiyaçlarını dillendirmek için yapılması gerektiğini vurgulayarak, İnsanların hür ve eşit doğduklarını seslendirmektedir.¹⁴⁵

Mehmet Emin Yurdakul Türkçe Şiirler 'ini yazmaya başlamadan önce, Necip Asım, Veled Çelebi, ve Şemsettin Sami Beyler gibi Türkçülüğü özellikle dil, filoloji ve tarih alanlarında fikirsel olarak kurmaya ve yaymaya çalışan kişiler vardı. Bu kişilerin fikirleri hemen hemen aynı olmakla beraber belki o zamanın siyasi dönemsel şartlarından dolayı belirli bir teşkilat haline geçememişlerdi. Mehmet Emin Yurdakul ve devamında Hikmet Beylerle Türkçülük ilk defa edebiyatta konu haline geldi. Fakat bunlar da İnkılabı kadar edebiyatta Türkçülük fikriyatını üyesi belli olan ve aralarında dayanışma bulunan bir kurumsal bir okul haline getiremediler. Bunu başaran ve Türkçülüğü ön plana çıkartarak bir mektep haline getiren hiç şüphesiz Mehmet Emin Yurdakul'dur. Mehmet Emin Yurdakul'un Edebiyatta Türkçülük fikriyatını, bu yeni mektebi meydana getirdiğine hiç şüphe yoktur; hatta Mehmet Emin Yurdakul'la fikir arkadaşları Raif Fuat ve Rıza Tevfik Bey'in, yeni mesleği fikri teşkilatlandırmak ve sistemleştirmek için bir yayın çıkarmaya giriştikleri de bir zorunluluk olarak ortaya çıkacaktır. Fakat bu derginin bir sayısı bile yayınlanamamıştır. Bundan dolayı İnkılabı kadar ne dil, ne tarih, ne de edebiyat sahalarında bir Türkçülük fikrinin teşkilatlanmış bir biçimde meydana gelemediğini görmüş ve tespit etmiş oluyoruz.¹⁴⁶

Mehmet Emin Yurdakul Türklük için mücadele edenlere destan yazmaya üşenen kalem sahiplerine, hatırımda kalan şu

---

¹⁴⁵ Gözler, 15,16.

¹⁴⁶ Akçura, **Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi**, 144-145.

O Senin için canını verirken üşenirsin destan yazmaya

Hak'tır elinden kalemini almak ve göndermek O'na mezar kazmaya

Dizesi ile feryat ederek kızmaktadır. Öyle ki Bulgaristan'da yaşayan kardeşlerimizin feryat ve figanlarına cevap verilmezse, Eli kalem tutanları mezar kazmaya göndermekten çare kalmıyor. Fakat bunun yanında Deliormanlı gençler kendi destanlarını ıstıraplarını kendileri yazmaktadırlar. Onlardan birinin Vatan Sevdası adlı şu şiirine şiirinden şimdilik, yalnız bir parçasını sunuyorum.

Vatan Sevdası

Kölesi olduk Bulgarların çoluk çocuk kadın ver kız

Daha tam olmadı mı acaba bizim azaplarımız

Ya Rab duyur Türk Hükümetine ahımızı

Biraz da öbür dünyaya bırak günahımızı

Müslümanlığı körlediler genç nesillerimizden

Türklüğü de almak istiyorlar bizim elimizden

Türk olarak doğduk asla dönmeyiz özümüzden

Vatan sevdası uyku gibi akıyor gözümüzden

Anavatan aşkıyla yanıp tutuşan ve bugünkü çile ve ıstıraplarını dile getiren Bulgaristan Deliormanlı Türk gencinin bu feryadı ve figanı karşısında;

Yazık size ağlamayan şi'ire

Yazık size titremeyen vicdana

Yazık size uzanmayan ellere ¹⁴⁷

Dizeleriyle seslenen Mehmet Emin Yurdakul bu yönüyle Türklüğün şairi olmuştur. O yüzden Türk milletinin dertleri dertlenmek onların ses bayrağı olmak için dönemin

---

¹⁴⁷ D. Piroğlu, *Bulgaristan'da yaşayan Türk kardeşlerimiz ve Sınırlı Göç Meselesi*, **Türk Kültürü**, Ankara: Ayyıldız Matbaası, Sayı: 75, 1969, 48, 49.

edebiyatçıları harekete geçirmeye çalışmıştır. Özellikle yarım asırdır Balkanlar'da yaşanan felaket ve ıstıraplar Mehmet Emin Yurdakul'u derinden etkilemiş kalemiyle ses olmaya çalışmıştır.

Mehmet Emin Yurdakul: Kendi dönemindeki toplum için, millet için sanat ideali için en önemli temsilciydi. Bu düşünce ile toplum için sanat ideali için yorulmadan yılmadan çalıştı. Türk milletinin bir üyesi olmaktan gurur duyuyor, şeref payesi almakla iftihar ediyor, Türk milletini tarihi kökleri ile biliyor, bununla övünmekten ve övgüyle anlatmaktan mutlu oluyordu. Aynı yüzyılda kahramanlığı bir vahşet ve cinayet derecesine indiren Tefik Fikret'in bakış açısı, yanlıgısı ile milli şair arasında derin bir uçurum vardı. Mehmet Emin Yurdakul Türk Milletinin geleceğini inşa ederken Tefik Fikret büyük bir dalalet içerisinde idi.¹⁴⁸

Strasburg Darülfünunu müderrislerinden P.Horn'un Gesch. d. Turkischen Moderne – Türk Muasır Şair ve Ediblerinin Tarihi isimli eserinde Türk şairi hakkında övgüler yaparak şu ifadeyi kullanmaktadır. Mehmet Emin Bey Ruhuyla Türk'tür. Hisleri yeni olmakla beraber milliyetinden asla ayrılmak istemiyor.¹⁴⁹ Mehmet Emin Yurdakul, sistemli bir fikir adamı değil, ülkü ve sanat adamıdır. Meşrutiyet devrinin fikir unsurları olan Türkçülük, İslamcılık ve Batıcılık fikirlerini ortaya çıkışlarından itibaren benimsemiş ve bunları insanımıza ulaştırmaya çalışmıştır. Meşrutiyete kadar onu, Osmanlı sınırlarını ve Osmanlı tarihini kuşatan bir Türkçü olarak görürüz. Fakat Meşrutiyetten sonra gelişen Türkçülük akımı içinde, bir süre Osmanlı hudutlarını aşarak Turancı düşünceleri de benimsemiştir. Milli Mücadele döneminde ise aşırı hayalleri bırakarak, gerçekçiliğe yönelmiş, doğrudan doğruya Türkiye Milliyetçiliği davasına sarılmıştır. Ziya Gökalp ve Mehmet Akif'inde bu türlü hayal kırılışlarından sonra ılımlı noktaya geldiklerini göreceğiz.¹⁵⁰ Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda da etkili olan Türkiye Milliyetçiliği düşüncesi o dönem birçok münevver tarafından savunulmaya başlamıştır.

Türk şairi mensup olduğu milletini, Müslüman, Osmanlı, din, hanedan adları ile anmıyor, bunların hepsini ihtiva eden milletin ismiyle anıyor; Türk diyor. Mehmet Emin Bey Yurdakul gözünde Türk Milletinin düşüncelerini, hedeflerini, üzüntülerini,

---

¹⁴⁸ Banarlı, 1087.

¹⁴⁹ Akçura, **Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi**, 133.

¹⁵⁰ Kabaklı, 285.

mutluluklarını ifade etmeye yetecek bir Türk Dili, bir Türk vezni, bir Türk şiiri mevcuttur.¹⁵¹ Mehmet Emin Bey 19.yy'ın ikinci yarısında Osmanlı Devletinin içerisinde bulunduğu durumdan çok etkilenmiş özellikle Balkanlarda yaşanan hadiseler üzüntüyle birlikte Onda Milli kimliğin güçlenmesini sağlamıştır. Meşrutiyet döneminin getirdiği özgürlük ortamında Osmanlı'da cereyan eden fikir akımlarından özellikle Türkçülük fikrinin ortaya çıkışında savunulmasında ve sistemleşmesinde kuşkusuz en büyük etkiye sahiptir.

III.) TÜRK EDEBİYATINDAKİ YERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

Mehmet Emin Yurdakul, Edebi Türkçülüğün edebiyatımızdaki kendi dönemine kadar en etkili ismidir. Tüm Türk Edebiyatı içinde de her dönemde bu hususta adı, en önde gelen isimlerdendir. Döneminde yaptığı çalışmalar onu bu konuda ölümsüz yapmıştır. Bu döneme kadar Türkçü âlim, yazar, edip ve şairlerinin çoğu Osmanlı sosyal hayatının üst ve orta sınıflarından çıkmış olmasına rağmen; Mehmet Emin Yurdakul'un bu konudaki ilk özelliği halk içinden yetişmiş olmasıdır. Bunun için de şair halkın ozanı olarak tanınmıştır. Mehmet Emin Bey'in bu özelliği düşünce ve yazma tarzlarında çok etkili olmuştur. Kendisi de düşünce ve üslupça demokratiğini, her şeyden önce sosyal kökenine bağlamaktadır.¹⁵²

Şemseddin Sami, Abdülhak Hamid Tarhan, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, , Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Fuat Köprülü ve Hamdullah Suphi Tanrıöver'den E.J.W. Gibb, Vladimir Minorsky, W.Friedrich Carl Giese, Armin Vambery ve Otto Hartmann'a kadar yerli ve yabancı birçok edebiyatçı, sanatçı, araştırmacı ve Türkoloğun Mehmet Emin Yurdakul üzerinde birleşerek ifade ettikleri ortak görüş şudur: Mehmed Emin, ilk defa olarak Türk Milletine kendi öz diliyle seslenen ve gerçek Türk Edebiyatına yol açan, milli benliği, milli duyguyu dile getiren Milli Şair'dir.¹⁵³

¹⁵¹ Akçura, **Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi**, 129.

¹⁵² Akçura, **Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi**, 122.

¹⁵³ Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 6.

Mehmet Emin Yurdakul sadece Türk sınırları içerisinde değil dünyada tanınmış bir mütefekkindir. Ünlü şarkiyatçı E.J.W. GİBB mektubunda şu bilgileri yazmıştır:

*Londra'ya avdetimde ihsan buyurduğunuz kitabı aldım. Kitab-ı mezkuru kemali mesruriyetle mütalaa ettim. Zati edibanenizi tebrik ederim. Edebiyat-ı Türkiye'ye pek büyük bir hizmet ettiniz. Akibet, sizin marifetinizle Türk milleti sadasını buldu. Bundan mukaddem Türk şairleri, yazmağa müyesser oldukları şiirlerin bazısı gayet ali ve gayet güzel oldu ise de, eş'arı hakikaten Türkçe değil, belki de Acemce veya Garbidir. Şimdi siz geldiniz ve ne Şarka bakarak ne Garba, kendi vatandaşlarınızın gönlünü okudunuz ve bunların hissiyatını kendi lisaniyla edibane bir tarzda arz ettiniz. Fikri acizanemce Türk şiirinin doğru mazmunu ile doğru tarzı ifadesini siz buldunuz. Sizi altı asır beklemiştir efendim.*¹⁵⁴

Mehmet Emin Yurdakul'un Türkçe Şiirler'inin yayımlanması, hece ölçüsüyle ve yalın Türkçe ile şiir yazmayı yaygın bir hale getirir. Mehmet Emin Yurdakul'un yazım tarzını taklit ederek veya etkisinde kalarak şiir kaleme alanların yanında, halk şiirini özellikle Türkü'leri örnek alarak hece ölçüsüyle şiir yazarlar çoğalır, çoğalır diyoruz çünkü Fevziye Abdullah Tansel'in ileri sürdüğü gibi *Mehmet Emin Yurdakul 1898'de Türkçe Şiirleri'ni neşrettikten sonra, bazı şairler halk edebiyatı tesirinde örnekler vermiş, bunun tutunması için saz şairlerinin söylediği Türkü'ler örnek olarak basılmış* değildir.¹⁵⁵ Mehmet Emin Yurdakul'un üslubu taklit edilerek şiirler yazılmaya başlanmıştır.

Yeni Türk Şiirinde yalın ve doğal halkın anlayabileceği bir dili kullanmayı ülkü edinen şair, zamanının Servet-i Fünuncuların dilinden bilerek ve şuurlu bir şekilde ayrılmıştır. Yalnız şehir halkının değil, şehirler dışındaki Türk halkının; Anadolu ve Rumeli köylüsünün hayat ve meşguliyetleri de münevver Türk şiirinde önce onun kalem ile içten karşılık bulmuş ve şiirin yeni konusu olmuştu.¹⁵⁶

Türkçe Şiirler'in hece ölçüsünün genç şairler tarafından yaygın olarak kullanılmasını sağlamasından sonra, Mehmet Emin Yurdakul'un etkisi, 1905'te Çocuk Bahçesi'nde yazdığı bu şiirlerle daha da genişlemiştir. Çocuk Bahçesi, bu şiirleri yayımlamakla sıradan bir yayımdan çok da önemli iş yapmıştır. Nitekim onu etkisiyle yazılmış şiirler

---

¹⁵⁴ Gözler, 19.

¹⁵⁵ Kolcu- Kiran, 22.

¹⁵⁶ Banarlı, 1085.

de hemen arkasından yayımlanmaya başlanmıştır. H. Hüsnü, Hasta Çocuk şiiriyle Mehmet Emin Yurdakul'u taklit ederek ilk şiirini yazar. Aynı şairin Seher Düşünceleri, Mehmet Emin Yurdakul'a sunduğu Kötürüm ve Yırtık Ses şiirlerinde de Mehmet Emin Yurdakul'un etkisi gerek biçim gerekse barındırdığı içerik açısından oldukça belirgindir. A. Tevfik'in Reçber, A. İsmet'in Mehmet Emin Yurdakul'a sunarak Yangın şiirini aynı etkiyle kaleme almıştır. Mehmet Emin Yurdakul'un ünü arttıkça, onu taklit edip izleyenler zamanla çoğalmıştır.¹⁵⁷ Onun verdiği örnekler Türk Şiirinin dönem noktası kabul edildi. Mehmet Emin Yurdakul aynı dönemin şairlerinden şiire bakış açısıyla da ayrıldı. Servet-i Fününcular şiirde Sanat sanat içindir ve ideal güzelliğe ulaşmayı hedeflerken o, sanatı milli fayda sağlamak biçiminde ifade etti. Türkçe Şiirler kitabı, dile gereken sadeliği sağlarken Türk Sazı'ndaki şiirlerle Türkçesine uluslaşma işlevini de yüklemiştir.¹⁵⁸

Türkçe Şiirler, Mehmet Emin Yurdakul'un sanat anlayışı ve sanata bakış açısı güttüğü gaye doğrultusunda Türk diline sahip çıkmasının en büyük delilidir.¹⁵⁹ Şemseddin Sami 1 Mart 1899 tarihli Sabah gazetesinde çıkan bir makalesinde Türkçe Şiirler'in edebiyatımızın geleceğinde ilk yapı taşı olduğunu söylemiştir.¹⁶⁰ Türk milletinin duygu, düşünce, istek, sevinç ve acılarını yansıtmaya yetecek zengin, köklü bir Türk dilinin var olduğuna ilk kez dikkatleri çekmiştir. Ortada henüz 1909 yılında Türk Derneği'nin başlattığı tasfiyecilik, Genç Kalemler bünyesinde ortaya çıkan Yeni Lisan akımları yokken Mehmet Emin Yurdakul dilimizi yabancı dillerin egemenliğinden kurtarmak düşüncesini dile getirmiş ve bu doğrultuda mücadele etmiştir. Ayrıca arkasından gelen tüm milli özelliklere sahip duygu yüklü şair ve yazarlara yeni bir yol açmıştır. Mehmet Emin Yurdakul, maruz kaldığı acımasız taarruzlara, merhametsiz tenkitlere ve hatta istihzalara rağmen Arap, Fars kuralları ve tamlamaları yerine Türkçe'nin kural ve tamlamalarını, Arap ve Fars kelimeleri yerine öz Türkçe kelimeleri ile bunlar arasında Türkçeleşmiş, Türk Dili'nin eti-kemiği olmuş, bünyesine girmiş, mal olmuş ve her Türk tarafından kullanılan, anlaşılabilen kelimeleri kullanmaya önem verdi. Her alanda olduğu gibi dilde de Milliyetçi olmaktan hiç vaz geçmedi. Şiirlerini halkın kullandığı bu sade Türkçe ile ve bu halk dilinin tabii ölçüsü

---

¹⁵⁷ Kolcu- Kiran, 29.

¹⁵⁸ Altınkaynak, 926.

¹⁵⁹ Kolcu- Kiran, 46.

¹⁶⁰ Banarlı, 1086.

olan hece ile yazdı.¹⁶¹ Bütün edebiyatımızın milli ölçüsü olan hece ölçüsünü ısrarla ve milli bir inançla öncelik verdi. Hep aruza karşı tercih sebebi oldu. Türk edebiyatında yeni bir hece ölçüsü akımına başlamasında bu ısrarların önemli bir etkisi olmuştu. Bütün bu özellikleri ile Mehmet Emin Yurdakul Türk edebiyat tarihinde yeni bir dönem başlatmış ve halk şairi olan Mehmet Emin Yurdakul milli şair unvanının hakkını sonuna kadar vererek, Türk edebiyatında doldurulması mümkün olmayan müstesna bir yere sahip olmuştur.¹⁶²

Mehmet Emin Yurdakul, Türk diline hizmet etmenin de ötesinde Türkçeyi şiirine konu yapacak kadar diline, Türkçeye sevdalı bir edip aynı zamanda münevver özelliği ön plana çıkan mütefekkindir. Türk Dili adlı bir şiir yazmıştır. Bu şiir, araştırmalara göre Türkçenin şiir konusu edildiği ikinci şiirdir. Mehmet Emin Yurdakul, 7+4 duraklı 11'li hece ölçüsü ile ve sone yazım tekniğiyle yazdığı bu şiirinde, Türkçenin güzelliğini ve derinliğini dile getirir.

Ey güzel dil, bir çoşkun ırmağımın sen yurdumun;

Senin meçhul günlerini naklediyor kumsalların,

Bana adsız kökciler gibi hitab ediyorsun;

*İlk Tanrılar devrini anlatıyor masalların.*¹⁶³

Vatanın kendisine öğrettiği güzellikleri bilmeyenlere öğretmek ve elindeki ışığı, onu elde edemeyip karanlıkta kalanlara göstermek kendisine borç kabul etmiştir. Özetle kendi kanını taşıyan ve kendi diliyle konuşan, kendi düşüncesi ve kendi duygusuyla yaşayan, bütün soydaşlarına karşı bir iş görmek isteyen bir Türk'ün, nasıl yazması gerekiyorsa işte öyle! Yazmıştır. İntibah devri, benim açtığım şiir yolu için, bana pekiyi kılavuzluk etti. Eğer o zaman Luther, İncil'i milli dil olan Almancaya tercüme etmeseydi, halkın düşünmeye alışkanlıkları olacak mıydı?¹⁶⁴ Burada milli dilin anlamaya inanamaya yaşamaya yaptığı katkı Almanya örneğinden yola çıkarak vurgulanmıştır. Aslında Mehmet Emin Yurdakul'un Türkçe yazmasında ki amaçta bu idi. Mehmet Emin, tüm hayatı boyunca sanatta ve edebiyatta Milliyetçilik ve milli

---

¹⁶¹ Kolcu- Kiran, 46.

¹⁶² Banarlı, 1085.

¹⁶³ Kolcu- Kiran, 47.

¹⁶⁴ Uyguner, 17.

fayda anlayışına bağlı kalmakla beraber, Cumhuriyet döneminde, halkçı edebiyat anlayışının da fikir babası oldu. Eserlerinde Türkçülük, Milliyetçilik, Memleketçilik, Halkçılık ve Cumhuriyet'ten sonraki yıllarda İnkılapçılık unsurları hep temel anlayış oldu ve bu konuları işleyerek halka seslendi.¹⁶⁵ Cumhuriyet dönemindeki Milli edebiyat anlayışının oluşmasındaki katkısı yadsınamaz büyüklüktedir.

IV.) AHLAK VE KÜLTÜR ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ

Milli şair Mehmet Emin Yurdakul kendi ifadeleriyle edinmiş olduğu milli ruhun ahlaki güzelliğın kaynağını şu şekilde belirtmiştir:

Eşim, hayat ve gönül yoldaşım Şebinkarahisarlı bir Türk kızıdır. Onunla evlendiğim zaman benimle konuştuğu öz Türkçe bana kendi dilimin özünü anlatmıştı. Ben İstanbul lehçesini anamdan, babamdan; sonra Anadolu lehçesini karımdan öğrendim. Onun saf ve asil ruhunun kaynaklarından Türklük aşkının kandırmaz Kevser'ini içtim. Birlikte Şebinkarahisar'daki bağına giderek burada Anadolu'nun ata hatırlarıyla dolu dağlarına tırmandım. Geçmişlerin şeref destanlarını ırmakların, çağlayanların şarkılarında dinledim. Her şeyi değiştiren ve çürüten amansız zamanın değiştirip çürütemediği Türk ruhunu, bütün töreleri, faziletleri içinde burada buldum. Ve anladım ki, sayısız asırlar, felaketler, fırtınalar Türk'ün başının ucunda kasırgalarını haykırmış, Türkün üstüne tufanlarını yağdırmış, etlerini çürütmüş,

*Kemiklerini kemirmiş, lakin yüreğinin içindeki sönmez ve tükenmez ateşin bir kıvılcımını bile söndürememiş. Onun imanı, denizin akıntıları içindeki sedefte bulunan inci gibi kalmış. Şebinkarahisar'da işte böylece dokuz kere buldum. Altısında altışar ay, üçünde birer yıl oturdum. Burada gözleri yaşlı yetimlere, bağı yanık dullara, ağlamadan gözleri kör olmuş ihtiyarlara rastladım. Milli ruhumu, milli ıstrabımı, milli ülkümü buradan aldım. Tesadüf ettiğim olayları topladım. Halkın acıklı hayatından ve ruhundan aldığım ilhamları şiirime koydum, Milletime sundum. Benim milliyetçiliğimin asıl kaynağı işte budur.*¹⁶⁶ Mehmet Emin

¹⁶⁵ Uçman, 613.

¹⁶⁶ Uyguner, 15.

Yurdakul Türk kültürünü bizzat Anadolu halkından öğrenmiş, Anadolu halkını yansıtmıştır. Ona göre şiir iyilik için yazılır. Bir ifadesinde şöyle belirtmiştir. ***Bana göre şiir, güzellik için olmakla beraber iyilik içindir. De... Yaradılışım terbiyem, çevrem, zamanım beni ikincisine yöneltmiştir.***¹⁶⁷ Ahlaklı bir yaşamı kendisine ilke edinmiştir. Fikirlerinden asla taviz vermemiştir. Şiirlerini aynı doğrultuda yazmaya devam etmiştir. Hatta bu ilkelerden dolayı adeta sürgün edilerek Erzurum Rüşumat nazırlığı görevine atanarak İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Temiz, dürüst ahlaklı bir yöneticilik hayatı olmuştur. İnanmadığı işleri yapmak istemedi. Bu yüzden sık sık görev yeri değiştirildi. İnanıldığı değerlerden taviz vermeden yaşadı. Mensubu olduğu milletin kültürüyle yaşadı ve o kültürü muhafaza ederek aktarmaya gayret sarf etmiştir.

V.) MEHMET EMİN YURDAKUL NİÇİN BÜYÜKTÜR?

İnsanları büyük kılan onu gayeye ulaştıran ne serveti, ne de rütbesidir. İnsanlara rütbe verdiren değerli kılan ülküdür. Ülküden gelen güç her zaman yenidir. Aynı zamanda dinç ve süreklidir. Ülkü insanın ruhunu aydınlatan bir güneştir. Bu güneşin her ışığı ruhun derinliklerine işleyerek adeta insanın kalbinde vatan ve millet şarkılarını dışa yansıtacak engin bir derinliğe sahiptir. Bir ülkü adamının vatan ve millet işlerinde aksadığı görülmemiştir. Ülkü ateşi gençliğin kalbinde devamlı yandığı müddetçe, milletler yarınlarından emin olurlar. İşte Mehmet Emin Yurdakul gençliğin ruhunda ülkü ateşini yakarak Türk Milletinin ruhuna gençliğin kalbine yerleşmiş bir ediptir. Büyüklüğü de buradan gelmektedir. Mehmet Emin Yurdakul'un ülkü yolundaki tarihi başarılarına geçmeden evvel ruhunu muhtevasında bulunan yaratılıştan ve sonradan edindiği özelliklerini görmemiz gerekmektedir.

Mehmet Emin Yurdakul'un Milli Şairin ruhunu ve özelliklerini saran ilk özelliği, içinde yetiştiği halka beslediği aşktan doğan Halkçılık ülküsüdür. Böyle bir ülkü ile dolu kalp, ruh ilkelerinden taviz vermeyecek, doğrularından asla taviz vermeyecektir. Mehmet Emin Yurdakul'un ruh muhtevası milli değerleri, vatan ve millet sevgisini her şeyden kutsal gören bir anlayıştır.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Gökşen, 16.

¹⁶⁸ Gözler, 14.

Rıza Tevfik şaire büyük bir muhabbet ve saygı ile şu şekilde sesleniyordu:

*Siz Türklüğe hakkıyla aşinasınız, zihninizdeki fikirlerin doğuşu, gönlünüzde hislerin tecellisi aslen Türkçe oluyor. Türk olarak düşünüyor, Türk olarak yazıyorsunuz. Türk olanların cümlesi, sizin şiirlerinizde en mukaddes, en aziz, en samimi hissiyatlarının yankılarını buluyorlar. Hepsi memnun hatta mağrur oluyorlar.*¹⁶⁹

Türk milliyetçiliğinin mütefekkirlerinden Gaspıralı İsmail, Kırım Bahçesaray'dan Milli Şaire yazdığı bir mektupta Türk dünyası adına sevincini şu şekilde ifade ediyordu: *Şiirlerinizi, Edirne, Bursa, Ankara, Erzurum Türkleri anlayıp lezzetle okuyacakları gibi, Tiflis, Tebriz, Şırvan, Horasan, Türkistan, Kaşgar, Deşti Kıpçak, Sibiryaya, Kazan ve Kırım Türkleri de okuyacaklardır. Bu şerefe Nef'i ve Nabi nail olamadılar. Kırk elli milyonluk ve otuz asırlık bu âleme ilk önce bir kaşık oğul balını yediren siz oldunuz ki size şeref bize saadettir. Tekrar tebrik ediyoruz.*¹⁷⁰

19. yy 'da tüm dünyada yeni atılımlar ve oluşumlar yaşandı. Dünya siyasi ve kültürel anlamda büyük değişimlere sahne oldu. Kuşkusuz bunlarda en önemlisi Fransız ihtilalinden sonra ortaya Milliyetçilik akımıdır. Bu akım Osmanlı Devletini de etkiledi. Osmanlı Devleti tarihindeki en büyük sarsıntıyı yaşamasına neden oldu. Son yüzyılda alınan yenilgiler, toprak kayıpları, yeni gelişmelere ayak uyduramama sadece siyasi ve askeri alanda değil kültürel anlamda da Türk münevverleri içinde fikri anlamda karışıklığın yaşanmasına neden olmuştur. Bu durum Osmanlı, Müslüman, Türk kimlikleri arasında aydınların kimlik sorgulaması yapmasına kadar yayıldı. Mehmet Emin Yurdakul'un Türk kimliğinin ortaya çıkması noktasında başlattığı çizgide şiiri fikrin emrine veren Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Ali Canip Yöntem Milli edebiyat şiirinin temelini teşkil ederek. Halkın belleğinin güçlenmesini sağlamışlardır. Bu bilinçlenme siyasi bir ifadeye dönüşmüştür. Türk kimliğinin bu bilinç doğrultusunda farkındalıklar bütünü olarak toplumun belleğindeki yerini almıştır. Vatan, millet, hürriyet gibi kavramların bu doğrultuda yeniden işlenmesini sağladı. Yunan savaşı ve yaşanan diğer yenilgiler, Osmanlı insanının bireysel ve toplumsal hafızasında meydana gelen büyük buhran, Türk kimliğinin birleştirici unsurlarını ön plana çıkardı. Batı'nın siyasi, kültürel ve ekonomik surlarına çarpan Osmanlı halkı, kendi sesini

¹⁶⁹ Kabaklı, 286.

¹⁷⁰ Kabaklı, 286, 287.

kendi benlik algısı ile yeniden inşa etmenin yoluna koyuldu. Mehmet Emin Yurdakul bu sesi, bu haykırmayı ilk duyan Osmanlı mütefekkiridir.¹⁷¹ Osmanlı Devleti dağılırken Türklüğün siyaset sahasında yarattığı büyük olaya benzer bir hadise, o zamanlar, Yunanla savaş olurken Osmanlı dili sahasında meydana gelmiştir: Mehmet Emin Yurdakul'un şiirleri, o dönemde, Türk Dilinin İstiklal ve hâkimiyet beyannameleridir.¹⁷² Minorsky'nin tercümesinden yapılan alıntıda geçen Türklükle ilgili şu ifadeler; ***Türk'ün her şeyi güzeldir herkesten güzeldir.***¹⁷³ Mehmet Emin Yurdakul'un uluslararası bilim ve düşünce hayatındaki saygınlığını ve onun nezdinde Türk milletinin düşünce hayatını yansıtmaktaydı.

Edebiyatımızda Namık Kemal ile başlayan vatanseverlik fikri Mehmet Emin Yurdakul ile Türk vatani, Millilik, Türk milliyetçiliği fikriyle hayat buldu. Mehmet Emin Yurdakul'u Türk halkına bu kadar sevdiren işte bu milliliğin somut olarak adlandırılmasıdır, diyebiliriz.¹⁷⁴ Gaspıralı haklı çıktı: Mehmet Emin'in şiirleri, Türk dünyasının her coğrafyasında milli bir heyecanla coşkuyla okundu, ezberlendi. Bugün bu coşkun milli söylemlerden uzaklaşsak da Mehmet Emin Bey, Türk dünyasında edebi Türkçülüğü ön plana çıkan büyük Türk şairi olarak saygı görmektedir.¹⁷⁵

Mehmet Emin Yurdakul'un şiirleri hayal oyunlarını değil, hayatı konu almaktadır. Gençliğini, aşklarını ve şahsi duygularını bir yana atan bu gerçekçi ve idealist şairin başarısı, yalnız, hece ölçüsüyle, sanatsız, pek yalın Türkçe ile kaleme almasından ileri gelmiyor; o halkın düzeyini yükseltmek için, halka inmek gerektiğine samimi bir şekilde inanmıştı; seçtiği konular, halkına karşı duyduğu bu derin sevgisini bütün sıcaklığı ile hissettirmektedir. Fikirleriyle demircilere, çiftçilere, balıkçılara, sanatkârlara, köylülere, askerlere, fakirlik içinde yaşayan ersiz kadınlara, yetim çocuklara duyurmağa, onların duygularını yansıtmaya halkın her kesimine ahlaki özellikleri, vatan sevgisi aşılamağa gayret etti. Sosyal meseleleri, milli felaketleri önümüze serip haykırırken, geçmişi hatırlatarak, geleceğe ait keşifleri ile karamsarlıktan kurtarıp umut ve teselli vermeye çalıştı. Yalnız kendi halkına değil başka devletlerin esareti altındaki Türklere de de hitap eden Mehmet Emin Yurdakul

¹⁷¹ Veysel Şahin, *Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde Kimlik Kurgusu ve Benlik Algısı*, 120.

http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/veysel_sahin_kimlik_kurgusu.pdf/07/07/2019

¹⁷² Akçura, **Türkçülük**, 142.

¹⁷³ Akçura, **Türkçülük**, 134.

¹⁷⁴ Kabaklı, 287.

¹⁷⁵ Akçura, **Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi**, 135.

'un şiirleri, etki ve nüfus alanını genişleterek, nasihat ve avuntuları ile Türklük âlemini kucaklamış bulunuyor. Düşüncelerinde ki açıklık ve içtenlik sayesinde bu milli şiirleri okunurken, Tefvik Fikret'in söylediği gibi küçük çocukları duygulandırıyor, Hamid'in ve Rıza Tefvik'in şahit olduğu üzere, ihtiyarların gözlerini nemlendiriyor, harp alanlarında ki gazilerin duygularına tercüman olarak onlarda milli heyecanlar oluşturuyordu. Özünden çok ülkesini seven milli menfaat ve ülküleri şahsi menfaatlerinden üstün tutan, milli düşünen, milli yaşayan kuşaklar yetiştiği sürece; Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinin değeri de devamlı surette artacak ve geride bıraktığı eserler, onu, açtığı çığırın devamlı hatırlanacak bir şairi olarak Türk milletinin gönlünde yaşayacaktır.¹⁷⁶ Mehmet Emin Yurdakul'u edebi Türkçülüğün temsilcisi olması halkçı ve milli şiirler yazması halkın anlayabileceği bir dille şiirlerini kaleme alması onu Türk halkının gözünde ölümsüzleştirmiştir.

VI.) MEHMET EMİN YURDAKUL'A YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Türk edebiyatında millilik, Milliyetçilik ve Halkçılık akımı, Mehmet Emin Yurdakul'un eserleriyle başlar. Milli Şair şiir tekniğinin çok güçlü olmamasına rağmen halkın zevk ve anlayışını kaleme aldığı için estetik kayı gözetmemiştir. Şiirde milli ölçümüz olan hece ölçüsü ve yalın Türkçe şiir yazımında Türk edebiyatının öncüsü kabul edilmektedir.¹⁷⁷ Söylediği fikirler oluşturduğu heyecan birçok ses şairini geride bırakmıştır. Mehmet Emin Yurdakul idealist bir ülkü şairi idi. Nitekim onun şiirlerindeki sesi, kendi şiirlerinin orkestrası yanında ilkel bir kaval sesine benzeterek, ona kıymet vermeye gerek görmeyen Servet-i Fünunculara karşı o yalnız:

Ey sevgili kardeşler, hemşeriler, evet siz

İnildeyen sesime kaval sesi dediniz.

Yalnız tahkir edilen hamiyetten utandım.

Gözyaşıma güldünüz, ben zavallı katlandım.

¹⁷⁶ Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 64.

¹⁷⁷ Uçman, 613.

Hakaretler lazımsa bunu tahkir eyleyin.

Diyerek, ince ve nazik bir üslupla karşılık veriyor, her sanatın saygıya layık olduğunu söylüyor ve: **Ziyanı yok. Siz kuyumcu olunuz ben demirci olayım**; yeter ki hepimiz şu vatan için hepimiz azda olsa bir gayret gösterelim. Demekle yetiniyordu. Mehmet Emin Yurdakul'un sanatta gayesi biçim değil içerikti. Milli bir anlayışla millete yönelik sanat icra etmekte. Edebiyatımızda yeni bir çığır açması yeni mevzular işlemesi hep bu nedendir. Onun anlayışına göre Türk edebiyatı her alanda olduğu gibi milli ve Türkçü olmalıydı. ¹⁷⁸

İfade ettiğimiz bütün bu nedenlerden dolayı, gayede kusursuzluğu esas alan şair, sanatta mükemmellekle alakadar olmuyordu. Halkı aydınlatmayı temel vazife edinmişti. Halkın idrak etmesi, öğrenmesi ve aydınlanması onun için yeterliydi. Halkın kullandığı Türkçe ile yazmak istemiş ama yaşayan halk dilini bulamamıştır. Hece ölçüsünü kullanmış ise de halk ozanlarının kullandığı Türk hecesinin zevkini hissedememiştir. Fakat tüm bu isteğine rağmen büyük halk kitlesine ulaşamamış münevverlere hitap etmekten kendisini alıkoyamamıştır. Ancak birkaç şiiri halk arasında ciddi bir itibar görmüş halk tarafından benimsenmiştir. Dilde, hecede, biçimde halk kaynaklarına girerek, onun verimli kaynağından yararlanamamış olması, Mehmet Emin Yurdakul'un şiir kuvvetini zayıflatmıştır. Zaten büyük bir sanatçı olarak dünyaya gelmediği malum olan Mehmet Emin Yurdakul, belki çok iyi duyan, seven, acıyan, fakat hislerini güçlü bir şekilde ifade edemeyen bir şairdir. Şiirinin simgelerinden milliyetçi, halkçı, insancıl davalar, güçlü ve Mehmet Emin Yurdakul'un getirdiği yeniliklerdir. Bu zaviyelerden, bir çığır açıcı gibi görünmüş ve Türk şiirine yeni dokular katmıştır. Ancak, suyun öz kaynağından, başka bir ifadeyle Karacaoğlan çeşmelerinden içmeyişi onun üretken bir şair olamayışını ortaya çıkarmıştır. Tüm bunlara rağmen, Cumhuriyet ilanından sonra, Anadolu'ya açılan, 1940'dan sonra daha büyük hızla yayılan ve gelişen ve türlü renkler kazanan Anadolu, Köycü halkçı, şairlerin yol göstericisi ve temsilcisi yine de Mehmet Emin Yurdakul'dur. ¹⁷⁹ Mehmet Emin Yurdakul şiirlerinde halkı konu ederek bir ilke başlatmış ve kendisinden sonra gelen şairlere de bu konuda örnek olmuş ve ilham vermiştir. Diyebiliriz ki Halkçılığı Türk edebiyatına Milli Şair kazandırmıştır. Ancak

---

¹⁷⁸ Banarlı, 1086, 1087.

¹⁷⁹ Kabaklı, 288.

dönemin bazı şair ve yazarları özellikle Serveti Fünuncular bu yönüyle Mehmet Emin Yurdakul'u eleştirmekten geri durmamıştır. Özellikle yalın bir dille şiir yazıyor olması edebiyat dünyasında tepkiyle karşılanmış ancak o öncü olmayı tercih etmişti.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN TÜRK SİYASİ, KÜLTÜREL VE SOSYAL HAYATA ETKİLERİ

I.) TÜRK OCAĞI VE TÜRK YURDU DERGİSİNDEKİ FAALİYETLERİ

1910 yılında Sivas valiliğinden ayrılarak İstanbul'da Türk Yurdu dergisinin imtiyazını aldı. Bu sırada İttihatçılar tarafından fırkanın İstanbul temsilcisi yapılmak istendi. İttihatçıların Osmanlılık düşüncesini kabul etmediği için ve Türk milliyetçiliğinden asla taviz vermeyen Milli Şair kendisine yapılan bu daveti kabul etmedi. O zamanlar tıp fakültesi öğrencilerinin başı çektiği ve Türkçülük kaidesine bağlı Türk Ocakları yeni oluşturuluyordu. Milli Şairin içinde olması gereken topluluk buydu ve böylece oldu.¹⁸⁰

Türk Derneği ve dergisinin de üyesi bulunan Mehmet Emin Yurdakul, 31 Ağustos 1911'de Türk milliyetçiliği tarihinde ayrıcalıklı bir yer alacak ve önemli hizmetler görecek olan Türk Yurdu adlı Türkçü Dergi'nin kurucusu olmuştur. Bu dernek ve derginin imtiyaz sahibi olarak, geniş bir programla kurulma ve yayımlanmasında öncü olmuştur. Bu dergi, Mehmet Emin Yurdakul, Müftüoğlu Ahmed Hikmet, Ağaoğlu Ahmed, Akçuraoğlu Yusuf, Doktor Hüseyinzade Ali Turani ve Doktor Akil Muhtar Özden Beyler tarafından kurulmuştur. Türk Yurdu fikrini ortaya atan, Milli şair Mehmet Emin Yurdakul olmuştur.¹⁸¹

---

¹⁸⁰ Banarlı, 1084.

¹⁸¹ Tevetoğlu, Mehmet Emin Yurdakul, 24.

Hükümetin haberdar olduğunu onayladığı Türk Yurdu Cemiyeti'nin kuruluş izni 31 Ağustos 1911 tarihlidir. Kuruluş tüzüğüne göre cemiyet, 4. Madde: Türk çocuklarına yönelik bir pansiyon açacak ve Türklerin ilim, zekâ ve irfanca düzeylerinin yükselmesine, gelir ve girişim sahibi olmalarına hizmet etmek üzere bir gazete hazırlanacaktır. Mehmet Emin Yurdakul Erzurum Valiliğine görevlendirilince, bu görevi Yusuf Akçura'ya tevdi etti. Dergi, Kasım 1911'de yayım hayatına başladı. Cemiyet üyeleri bir yazarlar topluluğunu oluşturmuş, Türk Yurdu dergisi üyelerinin tümüyle Türk Ocağı'na katılmasıyla Türk Ocağı yayım organı haline gelmiş, Böylece Türk Yurdu Cemiyeti de sonlandırılmıştır.¹⁸²

Türk toplumunda öncü münevverlerin çoğunluğunu oluşturan İstanbul'daki gençler, büyük bir buhran içerisinde idiler. Bu gençler harekete geçerek, teşkilat kurmak, Türk olarak biz de varız! Diye bir girişimde bulunmak istiyorlardı. Yüce Osmanlı Devleti'nin, dahili ve harici şer odaklarınca kurulan kumpas ve saldırılarla parçalanıp çöküşü sırasında Rum, Bulgar, Sırp, Hırvat gibi Hıristiyan ve Arnavut, Arap gibi Müslüman Türk olmayan gruplar anavatandan kopardıkları kutsal vatan topraklarıyla tek tek bizden ayrılıyorlardı. İç ve dış felaketlerin hepsi birbirini kovalıyordu. Türk'ün selametine çare arayan, askeri tıbbiye talebeleri başta olmak üzere Türk Gençliği, devletin ve ülkenin gerçek sahibi Türklerin toparlanıp kalkınmalarını ve yok olmaktan kurtulmalarını istiyorlardı. Bu uğurdaki his, düşünce ve arzularını birer mektupla başvuru yaptıkları Türk büyüklerine açıklamışlardı. Bu Türk büyüklerinin başta gelenlerinden birisi de Türkleri ilk kez hareketlendirip, titretip, uyarıan Milli Şair Mehmet Emin Yurdakul'du. Gençler, ülkenin saygı ve sevgi duydukları büyüklerine gönderdikleri bu mektuplarda: Türk milletinin başına gelen olumsuzluklara karşı yaşadığı çöküş yıllarına dur dercesine kendilerinden önceki kuşakların gösterdikleri duyarsızlığı göstermeyeceklerini bildirerek sosyal bir egemenlik istediklerini, tarım, ticaret ve sanayi ile kazanılmış bir sosyal egemenliği kuru bir siyasi egemenlikten yeğ tutacaklarını bildiriyorlardı.¹⁸³

Bu akım, düşünce şeklinde kalmamalıdır. Diyen Tıbbiyeli Türk Evlatları, sıcak bir yaz gecesi gizlice Karaca Ahmet Mezarlığında toplanmışlardır. Orada ay ışığı altında, hafif bir rüzgârla sallanan siyah serviler ve atalarının tarihi kavuklu mezar taşları

---

¹⁸² Bayraktutan, 87, 88.

¹⁸³ Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 29, 30.

önünde, bütün ölmüş atalarını şahit tutmuşlardır. Burada bu şahitlik altında Türkiye'nin kurtuluşu için son derece gerekli gördükleri bir büyük vatan cemiyetini kurmaya yemin içmişlerdir. Tarih, 3 Temmuz 1911 pazartesi gününü gösterirken 231 Askeri Tıbbiyeliyi temsil eden 2 öğrenci (Hüseyin Fikret ve Remzi Osman) ile öğrencilerin davetini geri çevirmemiş bulunan 7 Türk aydını, Şair Mehmet Emin Yurdakul, Ahmet Ferit, Akçuraoğlu Yusuf, yazar Mehmet Ali Tevfik, Şair Emin Bülel, Doktor Fuat Sabit, Ağaoğlu Ahmet ilk toplantılarını yaparak şu kararı almışlardır: Türklerin kültürüne düşünce ve sosyal hayatına hizmet edecek resmi olarak milli bir cemiyet kurulacak ve adı da Türk Ocağı olacaktır.¹⁸⁴ Böylece kurulan Türk Ocağı'nın ilk başkanı Mehmet Emin Yurdakul oldu. Şair, bu kuruluşu şöyle anlatmaktadır: *Yüzyılların yığdığı felakete Balkan Muharebesi'nin felaketi de katılmıştı. Türk'ün ıstırapı haykırıyordu; bu haykıran sese koşanlar oldu. Bunlar, bu sesin üstüne bir çatı kurdular. Burası Türk'ün ıstırapının mabedi ve bu ıstırap bizim dinimiz olsun dediler.*¹⁸⁵ Mehmet Emin Yurdakul Türk Ocağı'nın kurucu üyesi olmanın yanı sıra 1 (bir) numaralı üyesi ve ilk başkanıdır.

Milli Şair, Kurucularından olduğu ve ilk başkanı olduğu Türk Ocağı'nın daha sonra, 1918 yılında Hars ve İlim Heyetinde de yer alır.¹⁸⁶ Mehmet Emin Yurdakul, gençliğinde Türkçülük ülküsüne gönül verdi ve hayatı boyunca bu yolda ki çalışmalara katıldı; çoğunda öncü ve önder oldu. Özellikle Türkçülerin örgütlenmesi ve Türkçü düşüncenin yayılmasına büyük önem verdi. Bu gaye ile önce Türk Yurdu Derneğinin ve Türk Yurdu dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Daha sonra Türk Ocağı'nın kuruluş çalışmalarına dâhil oldu ve 3 Temmuz 1911-25 Mart 1912 tarihlerinde Muvakkat İdare Heyetine başkanlık etti. Resmen kuruluşundan sonra da, birkaç kez, kısa süreli başkanlıklarında (Reislik) bulundu ve yönetimlerde de görev almaya devam etti. 1918 ve 1924'te Hars Heyeti, 1924 ve 1928'de İlim ve Sanat Heyeti üyeliklerine seçildi. Şair tüm bunlardan daha fazla çaba harcadığı bir şey daha vardı. O da Türk Yurdu'nun yayımlanması sürecinde gösterdiği büyük çabadır. İlk çıkarılışından başlayarak derginin yönetim sorumluluğunu uzun süre taşıdı. Türk Yurdu'nun Türk Ocağı'nın yayım organı olmasını arzuluyordu. Yaptığı çalışmalarla bu gayesinde da

¹⁸⁴ Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 30, 31.

¹⁸⁵ Bayraktutan, 91.

¹⁸⁶ Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 33, 34.

nihayet başarılı oldu. Bu dergide elli ki yazı ve şiir, hem de Türk Ocağı yayımı olan Halka Doğru dergisinde yazıları ve şiirleri yayımlanmıştır.¹⁸⁷

17 Aralık 1914 Perşembe akşamı, Türk Şairi Mehmet Emin Yurdakul şerefine düzenlenen Edebiyat gecesinde, Türk Ocağı çatısı altında toplanan ünlü münevver ve mütefekkirlerden oluşan şair, yazar, hatip, ilim ve fikir adamı Türkçüler, Milli Şair için duydukları derin sevgi ve saygıyı, yaptıkları konuşmaları ve bir özel hatıra deftere bizzat yazdıkları yazıları ile belirtmişlerdir. O güzel gecenin bir hatırası olarak törene katılanların el yazıları ile yazılmış bu defter, Milli Şaire hediye edilmiştir.¹⁸⁸ İttihat ve Terakki cemiyetinin Osmanlılık politikası ile ters düşen Mehmet Emin Yurdakul İstanbul'dan uzaklaştırılmıştır. Ancak O Türkçülük fikrini yaymak ve haykırmak için geniş kitlelere duyurup bir teşkilat oluşturmak istedi. Bunu da Türk Ocağı ve Türk Yurdu dergisi aracılığıyla yapacaktır. Bu şekilde Tıbbiyeli öğrencilerin sesine kulak verdiler. Böylece Milli Şair, Türk Ocağının şerefli tarihindeki yerini almıştır.

II.) KURTULUŞ SAVAŞI VE MEHMET EMİN BEY

1897 Osmanlı Yunan Savaşı'nda Mehmet Emin Yurdakul ile başlayan Milli şiir, milli mücadele esnasında en üst düzeye ulaştı. Şairin kaleme aldığı şiirler hem Türkçe sadeliği hem de milli dokulara yakınlığı nedeniyle halkın büyük takdirini kazanmış hem de ilgisine mazhar olmuştur.¹⁸⁹

1.Dünya Savaşı başladığında, Mehmet Emin Yurdakul Musul milletvekili idi. Dört yıl içinde *Ey Türk Uyan!*, *Kuran'a Doğru*, *Sefer Yolunda* adlı eserleri veren şair, Türklüğün manevi gücünü artırmaya gayret etti. Mütareke devresinde de Sultan Ahmet meydanındaki mitingde ünlü nutkunu söyledi¹⁹⁰ ve sonra Anadolu'ya intikal ederek milli hükümete dahil oldu. İnebolu'ya vardığında bir telgrafçı, Milli Şair'e, Mustafa Kemal Paşa'nın çektiği, şu telgrafi verdi: *Türk milliyetperverliğinin ilahi mübeşşiri olan şiirleriniz, bugünkü mücadelemizin ruh-u hamasetine ufk-u tulu olmuştur. Teşrifinizden duyduğum memnuniyeti beyan ile sizi milletimizin mübarek babası*

¹⁸⁷ Sefercioğlu, 8.

¹⁸⁸ Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 39.

¹⁸⁹ Altınkaynak, 926.

¹⁹⁰ Mehmet Emin Yurdakul'un Sultan Ahmet Mitingindeki konuşması Ek 6. olarak verilmiştir.

olarak selamlarım. Bu süreçte Anadolu'da şair; Aydın Kızları, Vur, Ilgaz Dağları, Metristepe, Siperlerde, Dağlılar, Dante'ye, adlı eserleri yazdı. Milli mücadelesinde gittiği yerleşim bölgelerinde orduya ve halka heyecan ve iman veren kuvvetli konuşmalar yaparak faaliyetlerde bulundu. O cepheden o cepheye koştu.¹⁹¹

Bu acı ve işgal günlerinde Türk Milleti, vatanın her köşesinde toplantı ve mitingler tertip ederek, İnsan haklarını utanmadan hiçe sayan düşmanları protesto ediyorlar; yer yer silahlı mücadeleye başlıyorlardı. İstanbul'da da yapılan bu protesto mitinglerinde büyük gayret gösteren vatanseverlerin en etkililerinden biride kuşkusuz: Milli Şair Mehmet Emin Yurdakul'du. 10 Ekim 1919 Cuma günü Sultan Ahmet Camii'ndeki toplantıda Mehmet Emin Yurdakul Dua şiirini okuyarak halkı işgallere karşı bilinçlendirmeye çalışmıştır.

Ey Allah'im mademki sen fikrimi hür yarattın;

Bana kendi adımdan daha önce şair dedin;

Benden hırsa kin, isyan, benden zulme oç istedin.

Mademki sen gözümü şimşek gibi parlattın:

Beni attın fırtına kuşu gibi şu dünyaya;

Bir ses verdin denize, yere, göke, haykırmaya.

Elbette ben nur, koku, renk terennüm eyleyemem;

Kanadımı açamam bir çiçekli yeşil dala,

Rüya gören bir göle, efsaneli bir kumsala...¹⁹²

Birinci Dünya Savaşı içinde orduyu ve halkı maneviyatça kuvvetlendirecek şiirler yazdı. Ateşkes döneminde çıkardığı Türk'ün Hukuku'nda, Türk ruhunun büyüklüğünü ve ölümsüzlüğünü işledi. İstanbul'un işgali üzerine yapılan Sultan Ahmet mitinginde

¹⁹¹ Mehmet Emin Yurdakul, Türk sazı, 2. Baskı, İstanbul: Atlas kitapevi, 1969, 30.

¹⁹² Tevetoğlu, Mehmet Emin Yurdakul, 52.

yaptığı unutulmaz konuşma milleti istiklal düşüncesine fikrine daha sıkı sarılmaya teşvik etti. 1921’de gittiği Ankara’da milli hükümet tarafında önemli manevi görevler yaptı. Aydın kızları, Vur, Metristepe gibi şiirlerinde hem düşmanlarımızın alçaklığını anlatıyor hem de ordunun ve halkın milli mücadele azimlerini kuvvetlendiriyor ve Milli Mücadele’ye inandırıyor.¹⁹³ Çanakkale Savaşları esnasında oluşturulan ve cephede faaliyet gösteren İstanbul Heyet-i Edebiyesi ile beraber cephe hattına gitti ve askerlerin inancını, maneviyatını yükselten konuşmalar yaparak askerlerin moralini diri tutarak artırmıştır.¹⁹⁴ Yine Ekim 1919 Cuma günü Sultan Ahmet Camii’ndeki toplantıda sırasıyla Dr. Rıza Nur, Vasıf Çınar, Mehmet Emin Yurdakul Beyler konuşmuşlar ve burada alınan karar üzerine düzenlenen protesto yazısı Halide Edip Hanım, Dr. Rıza Nur ve Kemal Mithat Beyler tarafından İtilaf devletleri temsilcilerine verilmişti.¹⁹⁵ İzmir’in Yunanlar tarafından işgali sonrası 23 Mayıs 1919 Cumartesi günü, Sultan Ahmet meydanında tarihimizin en içten ve en büyük bir protesto mitingi tertip edilmiştir. Bu mitinge iki yüz bin kişi katıldı. Konuşulan kürsüye siyah bayrak asıldı. İlk konuşmayı Mehmet Emin Yurdakul’un yaptığı bu miting büyük bir etki meydana getirdi.¹⁹⁶

Mehmet Emin Yurdakul’u Kurtuluş Savaşı’nda da cepheden cepheye dolaşarak milli mefkûre ve iman etrafında askerleri ve halkı manevi olarak kuvvetlendiren, bilinçlendiren konuşmalar yapmıştır. Milliyetçi bir Türk münevveri Mehmet Emin Yurdakul sadece edebi alanda değil fiziken de cephelerde bulunmuş Milli Mücadelede önemli bir vazifeyi yerine getirmiştir.¹⁹⁷ Milli Mücadelede cephelerde savaşan askerlerin maneviyatının güçlü olması inançlarının zaafa uğramaması ve hangi uğurda savaştığı bilgisinin kendilerine aktarılması da önemliydi. Mehmet Emin Yurdakul’un Çanakkale savaşlarında İstanbul Heyeti Edebiyesi ile başladığı bu vazife Milli Mücadele döneminde de devam etmiştir. Kuşkusuz halkçılık akımının temsilcisi olarak milli ve manevi duyguları savaştaki Askerlere en üst düzeyde veren Milli Şair bu yönüyle de dikkat çekmektedir. Düşman Çanakkale’yi aşamamışsa, Anadolu

---

¹⁹³ Kabaklı, 284.

¹⁹⁴ Uçman, 613.

¹⁹⁵ Fethi Tevetoğlu, **Milli Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar**, Ankara: TTK, 1988, 182.

¹⁹⁶ Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 52.

¹⁹⁷ Gözler, 11, 12, 13.

işgalden kurtarılmışsa, kazanılmış savaşlardaki en büyük paylardan biriside bu vatansever, milliyetçi, münevver ve mütefekkir ediplere aittir.

III.) MUSTAFA KEMAL ATATÜRK VE MEHMET EMİN BEY

Ben bir Türküm!

Diyen kişiydi O...Sadece bu kadar da değil. Mustafa Kemal Atatürk ismini de ilk kez O'nun Çanakkale Destanı'nda duymuştuk. Anafartalar'ı anan güzel bir mısradır bu:

1915 yılında Osmanlı Devleti'nin düvel-i muazzamaya karşı savaş verdiği günlerde Çanakkale'de kahramanlık destanı yazılıyordu. Mehmet Emin Yurdakul Heyeti Edebiye'nin içinde yer almıştır. Bu yıl Çanakkale kahramanlarına ithafen kaleme aldığı **Ordunun Destanı** isimli uzun şiirinde ilk kez Mustafa Kemal Atatürk¹⁹⁸ isminin geçtiği bir eser yazdı. Evet tarihimizde Mustafa Kemal isminin geçtiği ilk şiir ve ilk eser Mehmet Emin Yurdakul'a ait Ordunun Destanı şiirindeki şu dizelerdir.

Ey, Mustafa kemallerin aziz yeri!

Ey, toprağı kanlı dağlar, yanık yarlar!

O yıllarda Mustafa Kemal Atatürk; ne Atatürk ne de Gazi'ydi. Paşa bile değildi. Yalnızca bir Osmanlı Kurmay subayı Miralay Mustafa Kemal Bey'di! ¹⁹⁹

Birinci Dünya Savaşı sonunda İstanbul'un İşgal kuvvetleri eline geçmesiydi. Bu olay Mehmet Emin Yurdakul'u fazlasıyla sarsmıştır ve o zamanki Barış Konferansına hitaben iki nesirden oluşan Türk'ün Hukukunu yayımlayarak, Türk ruhunun ölmezliğini bütün dünyaya duyurmaya çalışmıştır. Bu ölkücü ozan haksızlığı kabullenememiştir ve İstanbul'da artık duramazdı. 1921 Mart'ında İstanbul'u terk ederek Ankara'ya gitmek üzere İnebolu'ya doğru yol aldı.

İnebolu'ya vardığında, Milli şaire Mustafa Kemal Atatürk'ten gelen bir telgraf verilir.

¹⁹⁸ Milli şairin eserinde Mustafa Kemal olarak geçer çünkü Atatürk soyadı 1934 yılında çıkarılan Soyadı kanunu ile beraber verilmiştir. Bu soyadı Mustafa Kemal haricinde kimse tarafından kullanılmaması içinde kanunla koruma altına alınmıştır.

¹⁹⁹ Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 64.

Türk milliyetperverliğinin ilahi mübeşşiri(müjdecisi) olan şiirleriniz mücadelemizin(savaşımızın) ruh-ı hamasetine (kahramanlık ruhuna) ufku tulu (doğuş ufku)olmuştur. Teşrifinizden duyduğum memnuniyeti beyan ile sizi milletimizin mübarek babası olarak selamlarım.

Büyük Millet Meclisi Reisi

Mustafa Kemal

1 Nisan 1921 ²⁰⁰

Mehmed Emin Yurdakul'un, Samih Rıfat Bey gibi Mili Mücadele yıllarında arkadaşları ile cephe hattında ve cephe gerisinde şiirleri ve konuşmaları ile askerlerimizin ve halkımızın milli imanını, maneviyatını kuvvetlendirmek, artırmak gibi çok önemli bir vatani ve milli vazifeyi yerine getirmişlerdir. Şair, bu dönemde kaleme aldığı şiir ve yazıları sonrasında **Mustafa Kemal** adlı eserinde yayımlamıştır. Bu da şairin yine önemli bir eseri olarak kayda geçmiştir. ²⁰¹

Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk'ü elde ettiği zaferler için bir mektupla kutlayan Milli Şair, büyük halaskardan şu cevabi teşekkür mektubunu almıştı.

Muhterem Beyefendi; hassas ve müşfik bir ruhun samimi ilhamını ifade eden mektubunuzu aldım. Hakkımdaki teveccüh ve takdirata teşekkür ederim. Biz mesaimizde hakkımızın ulviyetine, halkımızın azim ve imanına istinad ediyoruz; bahsettiğiniz muvaffakiyatın menbaı bu iki kuvvettir.

Siperler makalenizi büyük bir zevk ve neşe ile okudum. Muhitinizdeki irşaddat-ı vatanpervaranenizden muntazaman haberdar oluyorum, sa'yiniz meşkur olsun efendim. 1Şubat 1922

Büyük Millet Meclisi Reisi

Başkumandan

Mustafa Kemal

---

²⁰⁰ Gökşen, 11.

²⁰¹ Tevetoğlu, Mehmet Emin Yurdakul, 58.

Mustafa Kemal Atatürk'ün fikirleri ve teşvikleri ile siyasi tarihimizde çok partili hayata geçiş denemesi olan Serbest Cumhuriyet Fırkasını, Fethi Okyar kurmuştu. Fethi Okyar, kurduğu fırkaya dâhil olmasını istediği milletvekillerinin listesini Mustafa Kemal Atatürk'e göndermiş ve bu listenin tamamına yakını kabul görmüştü. Fethi Okyar başta olmak üzere, fırkaya geçen milletvekillerinin hepsinin de ayrı ayrı Mustafa Kemal Atatürk'e olan sadakati Mustafa Kemal Atatürk için bir güvenlik ve hatta icabında fırkayı kapatabilme önlemi niteliğinde idi.²⁰² Milli şair Mehmet Emin Yurdakul'un Serbest Cumhuriyet Fırkasına katılmasını da Mustafa Kemal Atatürk rica etmiş ve nasihat vermiştir.²⁰³ Falih Rıfkı Atay, Mehmet Emin Yurdakul'un bu fırkaya katılmasını şu şekilde ifade etmiştir:

...Atatürk, hükümet tenkitçilerine yeni partiye katılmalarını tavsiye ediyorlardı. Gerçi şair Mehmed Emin Bey hükümeti ne yerer, ne de överdi. İlk akşam sofrada onu da görmüştüm.

Mustafa Kemal Atatürk:

-Beyefendi, biliyorsunuz, bir muhalefet partisi kurduk. Bu da bir vatan vazifesidir. Arkadaşlara takviye buyurmak istemez misiniz? Dedi.

Emin Bey Pek saf, yüreği temiz bir efendi idi. Hemen:

-Emredersiniz, dedi.²⁰⁴

Mehmet Emin Yurdakul Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği ile yeni kurulan muhalefet partisinde Şebinkarahisar mebusu olarak görev aldı. Serbest Cumhuriyet Partisinin vatansever kurucuları partiyi 17 Kasım 1930 tarihinde fesih etmişlerdir. Fesihle birlikte 15 Nisan 1932 yılında yapılan seçimlerde Mehmet Emin Yurdakul Urfa mebusu seçilmiştir. IV. V. ve VI. Dönemde Urfa milletvekili olarak, 1943'te ise İstanbul milletvekili olarak meclisteki yerini almıştır. Bu durum gösteriyor ki Mehmet Emin Yurdakul Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği ile girdiği SCF kapatıldıktan sonrada CHF'nda siyasi faaliyetlerine devam etmiştir. *Mehmet Emin, gazi Mustafa Kemal'e*

²⁰² Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 62.

²⁰³ Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 63.

²⁰⁴ Tevetoğlu, **Mehmet Emin Yurdakul**, 64.

bağlılığı ile tanınmaktadır ve birçok şiirlerinde de bu bağlılığı ve ona karşı olan sevgi ve saygısını dile getirmiş bulunmaktadır.²⁰⁵

Mehmet Emin Yurdakul Milli Mücadelede önemli görevlerde bulunmuştur. Çanakkale savaşlarında cephede başlayan ediplik görevini yapmış, Çanakkale destanı adlı şiirde tarihimizde ilk kez Mustafa Kemal Atatürk'ten bahseden şiiri Mehmet Emin Yurdakul kaleme almıştır. Anadolu'nun işgaline tepki olarak Sultan Ahmet mitingini tertip etmiş etkili dua ve konuşmalar yapmıştır. Sonrasında Milli Mücadele döneminde yine cephelerde askere moral veren hitaplarda bulunmuştur. Savaştan sonra mebus olarak meclise girmiş, yine Mustafa Kemal Atatürk'ün isteği ile SCF'ye katılmıştır. SCF'nin feshi ile tekrar CHF'den mebus seçilmiştir. Tüm bu yaşanan gelişmeler şu gerçekliği ortaya koymaktadır. Mehmet Emin Yurdakul Türk Milletine hizmet konusunda hiçbir fedakârlıktan ve hiçbir görevden kaçınmamıştır. O hep Mustafa Kemal Atatürk'ün yanında ve emrinde olmuştur.

---

²⁰⁵ Tevetoğlu, Mehmet Emin Yurdakul, 64.

BEŞİNCİ BÖLÜM

MEHMET EMİN YURDAKUL'UN ESERLERİ VE İŞLEDİĞİ KONULAR

I.) ESERLERİ

O herkes tarafından halkın ozanı olarak bilinen hisleri öne çıkartarak sade bir dille şiirler kaleme alan Milli Şairdir.²⁰⁶ Neşredilen şiirlerinin haricinde, dört adette mensur eseri mevcuttur. Neşredilen kitaplarda olmayan çok sayıda şiirinin de mevcut olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Bu şiirler, sonraları Fevziye Abdullah Tansel tarafından Mehmet Emin Yurdakul'un doğumunun 100.yılı dolayısıyla hazırlanan Bütün Şiirleri adlı kitapta Dağınık Şiirler adıyla bir kısımda bir araya getirilmiştir. Bunlar arasında biçimsel farklılık gösteren şiirler de mevcuttur.²⁰⁷ İstiklal Destanı²⁰⁸ adlı eserinin ise yayımlanamadığı Milli Şairin yakınındakiler tarafından ifade edilenlerden anlaşılmaktadır.²⁰⁹

A.) DÜZYAZILARI

Biraz önce de aktardığımız gibi, bugüne kadar tespit edilebilen mensur eserlerinin sayısı dört tanedir.

a.) Fazilet ve Asalet (1890)

---

²⁰⁶ Fevziye Abdullah Tansel tarafından hazırlanan Mehmet Emin Yurdakul'un eserleri-1 Şiirler adlı kitabından örnek şiirler Ek 7. olarak verilmiştir.

²⁰⁷ Uyguner, 49.

²⁰⁸ Fethi Gözler makalesinde İstiklal Destanı adlı eserin neşredilemediğini belirtmesine rağmen 1969 yılında Fevziye Abdullah Tansel tarafından basıma hazırlanan ve Türk Tarih Kurumu tarafından basılan Bütün Şiirleri adlı kitapta son bölümdeki dağınık şiirler adlı bölümde yayımlanmıştır. Buradan anlaşılan husus Mehmet Emin Yurdakul'un sağında basılmamış olmasıdır.

²⁰⁹ Gözler, 18.

Şair, bu eserde Ruh asaletinin soy asaletinden üstün olduğunu, anlatmıştır.²¹⁰ , Mehmet Emin Yurdakul'un basılan ilk kitabı budur. Mehmet Emin Yurdakul'un basımı yapılan ilk eseri olan kitap, sanatçı hukuk öğrencisiyken çıkarılmış ve beğenilmiştir. Ancak daha sonraki dönemlerde, Mehmet Emin Yurdakul, bu kitaba hiç değinmemiştir.²¹¹

b.) Türk'ün Hukuku (1919)

Mehmet Emin Yurdakul, Türk milletinin dünyanın gözü önünde uğradığı haksızlığa şiddetle ettiği itiraz eserin ana konusunu teşkil eder. Bu konudaki hüznelerini İsyân ve Dua (1918) isimli, şiir ve Türk'ün Hukuku (1919) adlı düzyazı eserlerine işledi.²¹² Mehmet Emin Yurdakul'un, İşgal kuvvetlerinin başta İstanbul olmak üzere, işgallere başlamasından sonra, Paris Barış Konferansı üyelerine seslenen Mehmet Emin Yurdakul, Türkün ruhunun ölmezliğini, bu eserde seslendirmiş aynı zamanda duygularını, işgal yıllarının acısını, içindeki yakınmalarını bu kitabında dile getirmiştir.²¹³

c.) Dante'ye (1928)

Mehmet Emin Yurdakul'un hayranı olduğu ünlü İtalyan şair Dante'ye beslediği sevgi ve hayranlığını işlediği eseridir.²¹⁴

d.) Mustafa Kemal (1928)

Eser nesir olarak yazılmıştır, ancak eserde yer yer nazım şeklinde tertip edilmiş bölümler de vardır.²¹⁵ Adıyla müsemma olan eser, şairin Mustafa Kemal Atatürk'e dair şiirle anlatamadıklarını bu eser ile nesir olarak işlemiş ve anlatmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk ulusu için yaptıklarını, kalkınma için harcadığı çabaları

---

²¹⁰ Uçman, 613.

²¹¹ Uyguner, 49.

²¹² Banarlı, 1087.

²¹³ Uyguner, 49, 50.

²¹⁴ Uyguner, 50.

²¹⁵ Gözler, 18.

vurgulamıştır.²¹⁶ İstiklal Savaşı yıllarında yeniden canlı ve milli bir hamle yapan büyük milletin yaşama ve yükselme hakları uğrunda çalışmak ve eserler vermek onun en büyük zevki oldu. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da edebi faaliyetine devam ederek *Mustafa Kemal* (1928), Dante'ye (1928) ve Ankara (1939) isimli mensur ve manzum eserlerini yazdı.²¹⁷

B.) ŞİİR KİTAPLARI

a.) Türkçe Şiirler (1898)

1897 Osmanlı- Yunan Savaşlarına hitaben yazılmış bir eserdir. Eserde bulunan 9 şiirden yedi tanesi bu harbi ele almaktadır. Cenge Giderken, Yunan Sınırını Geçerken, Tırhala Kal'asına Bayrak Diktikten Sonra, Şehit Yahut Osman'ın Yüreği, Yetim Çocuk yahut Ahmet'in Kaygusu, Ah Analık Yahud Zeynep'in Duası adlı şiirler bu taaruzlarla, bu harple ilgilidir. Kuran-ı Kerim, İyilik ve Güzellik Karşısında adlı şiirler ise doğrudan doğruya bu savaşla alakalı gösterilmez.

Basımı büyük ses getiren bu eserdeki şiirlerde oldukça sade bir halk Türkçesi hâkimdir.²¹⁸ 1898'de bu şiirlerini Recaizade Mahmud Ekrem, Abdülhak Hamid (Tarhan), Şemseddin Sami, Rıza Tevfik (Bölükbaşı), Fazlı Necib'in beğenceleri ve saray ressamı Zonaro'nun resimleri ile birlikte Türkçe Şiirler ismiyle kitap şeklinde yayınladı.²¹⁹

Mehmet Emin Yurdakul'un Türkçe Şiirler isimli bu kitabı dahil de ve hariçte büyük bir etki meydana getirdi. İngiliz oryantalist Gibb, 6 Haziran 1899'da Mehmet Emin Yurdakul'a bir mektup yazarak; *Akıbet sizin himmetinizle Türk Milleti sadasını buldu* diyecek kadar bu yeni harekete ileri bir değer verdiğini göstermiştir. Rus Türkiyatçısı Minorsky, çok beğendiği bu eserin Türk edebiyatındaki konumu ve kıymeti hakkında güzel bir inceleme yazısı da ekleyerek Rusça Tercümesini

---

²¹⁶ Uyguner, 50.

²¹⁷ Banarlı, 1087.

²¹⁸ Uyguner, 50.

²¹⁹ Uçman, 613.

yayımladı. Minorsky ve Gibb haricinde diğer Avrupalı Türkiyat Uzmanları Türkçe Şiirler eseriyle yakından ilgilendiler.²²⁰

b.) Türk Sazı (1914)

Türkçe Şiirler eserinde de yer olan 73 şiir bulunmaktadır. Mehmet Emin Yurdakul bu eserinde uzun ve kısa olmak üzere çeşitli şiir kalıplarıyla yazılmış şiirleri birlikte kullanmıştır. Türk sazı; Türk insanının ve çeşitli duygularını yer yer de halk deyişlerine yer vererek işlemiştir. Eserde, bir bölümü, sonradan Almancaya da tercüme edilen bu şiirlerde yine sade bir halk Türkçesi baskındır.²²¹ Çiftçiler, demirciler, sanatkârlar, çömlekçiler, gazi, şehitler ile askerler, ölen büyük şahsiyetler, kaşifler, Türk'ün her şeyine karşı duyulan koyu bir muhabbet ve sevgi Türk Sazındaki şiirlerin başlıca konularını teşkil eder.²²² Dolayısıyla Türk Sazı, Türk'ü anlatır.

c.) Ey Türk Uyan (1914)

Tek bir isimle çok uzun bir şiiri içermektedir. Şiir, Balkan Savaşları esnasında kaleme alınmış 1943 yılı Aralık ayının yirmisinde neşredilmiştir. Mehmet Emin Yurdakul bu uzun şiiri hece ölçüsüyle yazmış ve hece kalıplarını bölüm bölüm birlikte kullanmıştır. Bu uzun şiir değişik hece ölçüleriyle yazılmıştır. Türklerin ilk dönemlerinden başlayarak, Altaylardan günümüze yaşanan süreçler ve artık Türkler için milli bir uyanış vaktinin geldiğini ve bunun zorunluluğu, şiirin konusunu oluşturur. Bu kitap Turancılık düşüncesinin de anlatıldığı tek şiirlik bir eserdir Türk Düşünürleri arasında büyük bir itibar görmüş saygın bir yer edinmiştir.²²³ Türklerin Altaylardan Anadolu'ya göçleri, fütühat ve iskanlarının ülkelere medeniyet tohumları ektiklerini söyler.²²⁴ Eserde bir bakıma, Türklerin maddi ve manevi hayat tablosu çizilmektedir.²²⁵

---

²²⁰ Banarlı, 1086.

²²¹ Uyguner, 50, 51.

²²² Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 36.

²²³ Uyguner, 51.

²²⁴ Uçman, 613.

²²⁵ Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 48.

d.) Tan Sesleri (1915)

Bu kitaptaki şiirlerin ana konusu Rusya'nın Türkistan da ki sömürü düzeni ve baskıya karşı duyulan kindir. Ayrıca Balkan uluslarını Osmanlı Devleti'ne karşı kıskırtan Rusya'nın politikasına ve Boğazları işgal etme isteğine duyulan kını anlatan, Aç Bağrımı Biz Geldik ve Ey İğnem Dik adlı uzunca şiirler yazılmıştır.²²⁶ 1915'te basılan bu eserin ana düşüncesi Rusya'nın Boğazları hâkimiyet altına alma, Balkanlar'daki ufak ülkeleri Osmanlı Devleti, Avusturya-Macaristan İmparatorluğuna karşı kıskırtma, Türk anavatanındaki halkı hâkimiyet altına alma politikasına karşı duyulan öfke ve başkaldırı, Turan'ı gerçekleştirmek ihtiyacı, bu vaziyetlerle alakalı geleceğe ait beklentilerdir.²²⁷

e.) Ordu'nun Destanı (1915)

Bu eser on bölümden oluşmakta destan biçimindedir 28 Eylül 1915'te bitirilmiştir. Çanakkale Savaşları'nı konu edinen ve Çanakkale kahramanlarına adanan bu uzun şiirde de Mehmet Emin Yurdakul, Türklüğü ve Türk'ün kahramanlık ruhunu ön planda tutmuştur. Çanakkale Savaşı'nın kazanılmasından duyulan sevinç ve milli coşkuyu anlatmıştır. Kitabın ikinci baskısında eklendiği anlaşılan Orduya Selam adlı bir şiire de yer verilmiştir.²²⁸ Yazıldığı ilk zamanlarda Çanakkale Gazileri adında olan eseri şair, Ordunun Destanı adıyla yayımladı. Kırk üç bin adet basılan bu epik eser savaş sırasında askerlere dağıtılmıştır.²²⁹

f.) Dicle Önünde (1916)

Osmanlı Devleti'nin Irak bölgesinde ki savaşlarını işleyen bu eserde milli duygular kahramanlıklar coşku ile anlatılmıştır. Ayrıca bu eserde kahramanlık ve İslam

---

²²⁶ Uyguner, 51.

²²⁷ Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 40.

²²⁸ Uyguner, 51.

²²⁹ Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 46.

konusuna değinen uzunda bir şiir bulunmaktadır. Bu şiirde de çeşitli bölümler vardır. Ayrıca, çeşitli hece ölçüleri kullanmıştır.²³⁰ Türk Arap dostluğunu kuvvetlendirici fikirleri içine alan eseri, Mehmet Emin Yurdakul Irak cephesinde savaşıyan ordumuza sunmuştur.²³¹

g.) Hasta Bakıcı Hanımlar (1917)

Bazı bölümleri bestelenerek musiki işliğinde okunan bu uzun şiir Kızılay'da çalışan ve yaralıların bakımını yapan hanımlar için bir övgü ve görevlerinin kutsallığını belirten bir destan olarak yazılmıştır.²³² Milli Şair Mehmet Emin Yurdakul bu eserini Hilal-i Ahmer kadınlarına yazarak ithaf etmiştir.²³³

h.) Turan'a Doğru (1918)

Bu kitapta Ninni, İntikam Perisi, Bana Kevser Sunana, Kafkas'a, Kafkas Kızı, Han'ın Sazına, Çar'a, Petersburg'a, Gülsün Artık, Verinhora'ya adlı, 1916 ve 1917 yıllarında kaleme aldığı dokuz şiiri bulunmaktadır.²³⁴ Turan ülküsünü anlattığı bu eserinde Türkistan halkını tutsak yaşam Rus Çarına ve Ruslara duyduğu öfke anlatılmıştır. Ayrıca Turan ülküsü didaktik ve Epik unsurlarla anlatılmıştır.

i.) Zafer Yolunda (1918)

Türk ordularının kazandığı başarılar ve kahramanlıklar anlatılmıştır.²³⁵ Bu kitabı daha önce yayınlamış olduğu Ordunun Destanı, Dicle Önünde ve Hasta Bakıcı Hanımlar adlı şiir biçiminde yazılmış eserlerin bir araya gelmesiyle oluşturmuştur.²³⁶

---

²³⁰ Uyguner, 52.

²³¹ Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 46.

²³² Uyguner, 52.

²³³ Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 47.

²³⁴ Uyguner, s.52

²³⁵ Uyguner, s.52

²³⁶ Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 47.

j.) İsyân ve Dua (1919)

Kitapta iki uzun şiir vardır. Milli Şair, Birinci şiir olan İsyân adlı uzun manzum eseri Halide Edip Adıvar'a ithaf etmiştir.²³⁷ Bu eserde acılar çeken yurdunun insanlarının çilesini dile getirir. Dua adlı şiiri Cemalettin Afgani'nin anısına yazmıştır. Her iki şiir üçer dizelik kümelerden oluşur. İkincisin de ise kurtuluş için dua eder.²³⁸

k.) Aydın Kızları (1921)

Milli Şair, Mehmet Emin Yurdakul Milli Mücadele yıllarında Anadolu'da gördüklerini, Türk insanlarının ve özellikle kadın ve kızların acılarını bu kitabında yer alan Aydın Kızları, Ovaların Hikâyesi, Yurtlarına Karşı adlı ve birbirini tamamlayan şiirlerinde seslendirmiştir. Kitaptaki 'Vur' adlı şiir Milli Ordu'ya adanmış ve Türk ordusunun kahramanlıklarını anlatan bir şiir olarak dikkat çeker. Orduyu methetmiştir²³⁹ Kalpleri vatan aşkıyla çarpan temiz ruhlu Aydın kızlarını anlattıktan sonra bunların Yunanlılar tarafından uğradıkları korkunç ve iğrenç tecavüzlerine değinmiş, kahramanca mücadelelerini anlatmış, heyecan taşan güzel hikâyesinin üçüncü kısmında, bu genç kızların vatan sevgilerini yine milli bir dille ve coşkuyla anlatmıştır.²⁴⁰

l.) Ankara (1939)

Şair, Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde basılan tek kitabı olan eserinde 6+5 hece ölçüsünü kullanmıştır. Cumhuriyet sonrası gelişmeleri anlatmıştır. Bu süreci Milli heyecanlarla anlattığı uzun bir şiire yer vermiştir.²⁴¹ Ankara adlı bu eser, Mehmet Emin Yurdakul'un hayatta iken basılan son eseridir.²⁴²

²³⁷ Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 48.

²³⁸ Uyguner, 52, 53.

²³⁹ Uyguner, 53.

²⁴⁰ Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 48.

²⁴¹ Uyguner, 53.

²⁴² Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, 48.

m.) Dağınık Şiirler (1969)

TTK tarafından 1969 yılında yayımlanan Fevziye Abdullah Tansel'in tarafından basıma hazırlanan Bütün Şiirleri adlı eserin son bölümünde yer alan otuz sekiz şiirden oluşmaktadır. Türk Dili, Mustafa Kemal,Zafer, İstiklal Destanı, Kurtarıcı'ya, Anıt, Devrim, Anlamayanlara adlı şiirleri bu kitapta yer almaktadır.²⁴³ Mehmet Emin Yurdakul'un, vefatından bir yıl kadar önce yayımlanan ve kendisiyle yapılan mülakatta, basılmamış şiirlerim Milli Destan, Devrim, Ankara... Bu üç şiirimden Milli Destan'ı Türk Ordusu'na, Devrim'i Türk Milletine, Ankara'yı Türk Gençliğine armağan ettim. Bu üç şiir benim vasiyetim hükmündedir. Ayrıca Mustafa Kemal'e ait Kurtarıcı diye büyük şiirim, Metristepe diye bir şiirim bulunmaktadır şeklinde beyan etmiştir.²⁴⁴

II.) ESERLERİNDE İŞLEDİĞİ KONULAR

Milli Şairin şiirlerinde ve düzyazılarında işlediği belli başlı konular; Türklük, Turan, Türk Dili, Vatan, Anadolu, Milli Mücadele, Din, cenk, özgürlük, inkılap, aile, insan, köy hayatı, sanat, hak, haksızlık, güzellik, gerçek ve mutluluktur.²⁴⁵ Mehmet Emin Yurdakul, Türklüğün ve Türk insanının yüzyıllarca ihmal edildiğini defalarca eserlerinde anlatmıştır. Ona göre, Türklük ve Türk insanı çok yüce, çok güzel kavramlardır. Milli Şair, Türk insanının kalkınmasını, aşağılanmamasını, yoksulluktan kurtulmasını her zaman amaç edinmiştir. Evinde açlık ve çile çeken insanlar varken o kendi evinde rahat edemez. Türklük konusunu işlerken, eski kahramanlıkları, yiğitlikleri, üstünlükleri, yücelikleri de dile getirmiştir. Cenge Giderken adlı şiiri; ***Ben bir Türk'üm dinim cinsim uludur/Sinem özüm ateş ile doludur.*** Dizeleriyle başlar.²⁴⁶ Bu şiiriyle Türk vurgusunu cesaretle ön plana çıkartan ilk mütefekkir olmuştur. Milli Şair, uhrevi bir içgüdü ile Türk dilinin bağımsızlık ve egemenliğinin Türk halkının içinden çıkarak ve onlara dayanmakla mümkün olacağını anladı.

²⁴³ Uyguner, 53.

²⁴⁴ Tansel, **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1, Şiirler**, s.49

²⁴⁵ Uyguner, 46.

²⁴⁶ Uyguner, 31.

Bundan dolayı ortaya koyduğu tüm eserlerinde konu Türkçülük ve Türk milleti üzerine oturtulmuş milli hassasiyetlerdir.²⁴⁷ Türkistan'ın tamamını içine alan büyük bir Türk Devleti düşüncesi ortaya çıkmış ve Turancılık düşüncesi bir amaç olarak takip edilmiştir. Ziya Gökalp'in fikir hocalığını ve öncülüğünü yaptığı Turan düşüncesi ve felsefesi XIX. yy'ın son çeyreğinden itibaren Türkçü düşünceye mensup ilim adamlarını en çok heyecanlandıran fikir hareketi olmuştur.²⁴⁸ Mehmet Emin Yurdakul'da bu akımdan en çok etkilenen ve edebi alanda işleyen bir edebi kişilik olmuştur. Milli orduya adanan Vur adlı şiirinde bütün kızgınlığını ortaya döker. 1921'de yazılan bu şiir, Milli Mücadelenin sürdüğü günlerdeki işgalcilere karşı duyulan öfkenin dışı vurmuş bir yansımasıdır.²⁴⁹ Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde dini inanışın da çok büyük bir yeri vardır. Din, onun için büyük bir güç merkezidir. Birçok başarının kaynağı Tanrı'dır. Bazı şiirlerine dua adını vermesinin nedeni de bu ilahi güce inanmasıdır. Şiirlerinden birinin adı da bu hassasiyetten dolayı Kur'an-ı Kerim'dir.²⁵⁰ Mehmet Emin Yurdakul şiirlerinde özgürlük konusuna önem vererek işlemiştir. Her millet özgür olmalıdır. Ve bağımsız yaşamak temel gayesi olmalıdır.²⁵¹ Mehmet Emin Yurdakul, aile kavramının kutsiyetine önem vermiş, aileye kutsal bir birliklilik gözüyle bakmıştır. Anne ailede en önemli kişidir. Evlilik, çocuk ve özellikle analık konularının üzerinde özellikle durmuştur. Mehmet Emin Yurdakul, Türk analarının kahraman çocuklarını kınayla askere göndermeleri, onların ardından yaktıkları ağıtlar, döktükleri gözyaşı, asker gönderme geleneği konularını şiirlerinde işlemiştir.²⁵² Şiirlerinde, Anadolu insanını ve Anadolu insanının yaşadıklarını anlatırken köy hayatına, doğa, orman yaşamına da değinmiştir. İlk yazdığı şiirlerinde köylerin ıssızlığını, erkeklerin askerde bulunmalarına ve savaşlara katılmalarına bağlamaktadır.²⁵³ Mehmet Emin Yurdakul şiirlerinde başta Türklük olmak üzere birçok konuyu işlemiştir. Ancak Mehmet Emin Yurdakul'u ön plana çıkartan ve edebiyatımızda müstesna bir yere sahip olmasını sağlayan Türklük, Milliyetçilik ve Halkçılığı şiirlerinde ilk defa işleyen şair olmasıdır.

---

²⁴⁷ Akçura, **Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi**, 142, 143.

²⁴⁸ Uyguner, 33.

²⁴⁹ Uyguner, 36.

²⁵⁰ Uyguner, 38, 39.

²⁵¹ Uyguner, 39, 40.

²⁵² Uyguner, 40, 41.

²⁵³ Uyguner, 44.

SONUÇ

Osmanlının En Uzun Yüzyılını yaşadığı yıllarda topraklarının büyük bölümünde emperyalist devletlerin kışkırtmasıyla bir kısım tebaa tarafından isyan bayrakları açılmıştı. Devletin dağılmasını önlemek için devamlı hal çareleri arayan İmparatorluk bürokrasisi, Tanzimat, Islahat, Meşrutiyet fikirleri ile dağılmayı ve parçalanmayı önlemek için pansuman tedbirleri yapıyorlardı. Fakat yapılan düzenlemeler istenilen neticeleri vermemişti. İmparatorluk içinde çeşitli fikir akımları gündeme gelmiş fakat Osmanlıcılık ve İslamcılığın halkta karşılığının olmadığı, gerçekliğinden dolayı yeni yüzyılda Devlet-i Ebed-i Müddet anlayışını sağlayacak fikir olan “Türkçülük” Osmanlı aydınları arasında itibar görerek Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda da etkili olmuştur. Milliyetçilik düşüncesinin yeni yeni yayılmaya başladığı dönemde dünyaya gelen Mehmet Emin Yurdakul Milliyetçilik düşüncesini Türk milliyetçiliği olarak sistemleştirmiştir. Türkçülük akımına edebi bir boyut kazandırmıştır. Şiirlerinde Milliyetçilik ve Halkçılık fikirlerini vurgulayarak bu alanda ilk olmuştur. Türk toplumunun aydınlanmasında çok önemli bir rol oynamıştır. Döneminde aydınlar arasında yaygın olan Osmanlı Türkçesinin sadeleştirerek halkın anlayabildiği, sade bir dil haline getirilmesi gerektiği fikrini savunmuştur. Eserlerinde Türk milletinin duygu, düşünce, sevinç ve acılarını yansıtacak şiirler yazmıştır. Türkçe'nin zengin ve köklü bir dil olduğunu vurgulayarak dilimizi yabancı kelimelerin tesirlerinden ve yabancı akımlardan kurtarmak için Türkçe şiirler yazmıştır. Milli edebiyat akımının oluşumunu katkılar sunarak öncüsü olmuştur. Bütün varlığını Türklük uğruna harcadı. Sesi o kadar yankı yaptı ki; Türk milleti onunla kendini buldu. Devlet-i Aliye'nin dışında, Tebriz'de Bakü'de, Kazan'da, Kafkasya'da, Buhara'da, Ural'da, Altay'da, Balkanlar'da ki Türkler onunla besleniyorlar onunla haykırıyorlardı. Türk dünyasının nabız birliği yaptığı Turan'ın ses bayrağı oldu. Türklük ülküsüne hizmet etti.

Türk şiirine milli temalar katmıştır. Cumhuriyetten sonra, Anadolu'ya açılan Halkçı, Milliyetçi, Köycü Türk şiirinin ilham kaynağı Mehmet Emin Yurdakul'dur. Şiiri Ülküye hizmet etmek için yazmıştır. Ve şiirde Milli bir akım başlatmıştır. Bir devrin heyecan yaratan adamıydı ve bu heyecan yüzlerce yıl Türk'ün gönlündeki ateşi tutuşturmaya yetecektir. Şiirlerinde Ahlakı da telkin etmiştir. Şiir'imizin ilk gerçek Demokrati olarak, Halkçılık fikrini şiirlerinde Türk Milletine benimsetmeye çalışmıştır. Mehmet Emin Yurdakul şairliğinden çok fikir hayatına yaptığı katkılarla Türk Milleti'nin sesi oldu. Onu büyük yapanda Türk'ün ruhuna dokunuşu idi. Bir devrin aydınlanmasında rol oynamış ve Türk'ün ati' sine ışık tutmuştur.

Unutma ki, şairleri haykırmayan bir millet

Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir.

Dizesinde şairlere seslenişini yine Cenge Giderken şiirindeki şu mısralar ile kendisi haykırıyordu;

Ben bir Türk'üm dinim, cinsim uludur!

Sinem, özüm ateş ile doludur.

Vatan ve kimlik mefhumunun bunalımlı günler yaşadığı dönemde Türk'ün ruhunu ve İmanını haykırmıştır. Türklüğü açık ve ateşli biçimde seslendiren Milli Şair Türk Milleti'nin hafızasına yerleşmiştir.

KAYNAKÇA

KİTAP VE MAKALELER

- Akçura, Y. **Türkçülük**, İstanbul, Toker Yayınları, 2006.
- Akçura, Y. **Türkçülük, Türkçülüğün Tarihi Gelişimi**, İstanbul, İlgı Kültür sanat yayınları, 2007.
- Akçura, Y. **Üç Tarz-ı Siyaset**, Ankara, TTK, 1998.
- Altınkaynak, H. **Türk Edebiyatında Yazarlar ve Şairler**, İstanbul, Hürriyet Kitap Yayınları, 2018.
- Atatürk, M. K. **Nutuk**, Cilt II, İstanbul, MEB, 2001.
- Aybars, E. **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1997.
- Aydın, F. **Atatürk ve Milliyetçilik**, Ankara, ATAM, 1998.
- Banarlı, N.S. **Mehmet Emin Yurdakul**, Resimli Türk Edebiyatı, Cilt II, İstanbul, Milli Eğitim Basım Evi, 1983.
- Bayraktutan, Y. **Türk Fikir Tarihinde Modernleşme Milliyetçilik Ve Türk Ocakları**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996.
- Berkes, N. **Türkiye’de Çağdaşlaşma**, İstanbul, YKY, 2010.
- Eroğlu, H. *Atatürk’e Göre Millet ve Milliyetçilik*, **Atatürk Yolu**, Ankara, TTK, 1995.
- Feyzioğlu, T. **Atatürk ve Milliyetçilik**, Ankara, ATAM, 1987.
- Gökalp, Z. **Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak**, İstanbul Toker Yayınları, 2007.

- Gökşen, E. N. **Mehmet Emin Yurdakul**, Ankara, TDK Yayınları, 1963
- Gözler, F. *Mehmet Emin Yurdakul, Türk Kültürü Dergisi*, Sayı 136-137-138, Ankara, 1974.
- Güngör, E. **Dünden Bugünden Tarih Kültür Milliyetçilik**, İstanbul, Ötüken Yayınları, 1997.
- Güngör, E. **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, İstanbul, Ötüken Yayınları, 1996.
- Kabaklı, A. **Mehmet Emin Yurdakul**, Türk Edebiyatı, Cilt III, İstanbul, TEV Yayınları, 2008.
- Keskin, M. **Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı**, Ankara, ATAM, 1999.
- Kolcu, H, Kıran, F. **Türkçe Şiirler**, İstanbul, Çağrı Yayınları, 2007.
- Kuran, E. **Türkiye'nin Batılılaşması ve Milli Meseleler**, Ankara, TDVY, 2004.
- Lewis, B. **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, Ankara, Arkadaş yayınları, 2009.
- Mardin, Ş. **Jöntürklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908**, İstanbul, İletişim yayınları, 2010.
- Piroğlu, D. *Bulgaristan'da yaşayan Türk Kardeşlerimiz ve Sınırlı Göç Meselesi, Türk Kültürü*, Sayı 75, Ankara, 1969.
- Safa, P. **Türk inkılabına Bakışlar**, Ankara, ATAM, 1996.
- Saklı, A. R. **Osmanlı Döneminde Türk Milliyetçiliği**, Akademik Bakış Dergisi, Sayı 33, 2012.
- Sefercioğlu, N. **Türk Ocağı'na Hizmet Edenler Ocak'ta Kim Kimdi?**, Ankara, Avrasya Yayınları, 2004

- Tansel, F.A. *Mehmet Emin Yurdakul Bugüne Kadar Dikkati Çekmeyen Bir Hususiyeti Çocuklar İçin Yazdığı Şiirler, Türk Kültürü Dergisi*, Sayı 83, Ankara, 1969.
- Tansel, F.A. **Mehmet Emin Yurdakul'un Eserleri-1 Şiirler**, Ankara, TTK, 1969.
- Tevetoğlu, F. **Milli Mücadele Dönemindeki Kuruluşlar**, Ankara, TTK, 1988.
- Tevetoğlu, F. **Mehmet Emin Yurdakul**, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988.
- Tunaya, T.Z. **Türkiye'de Siyasal Gelişmeler**, Cilt I, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2001.
- Uçman, A. *Yurdakul Mehmet Emin, TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, TDVY, 2013.
- Uyguner, M. **Mehmet Emin Yurdakul**, İstanbul, Bilgi yayınları, 1992.
- Yazıcı, Y. **Mehmet Emin Yurdakul**, İstanbul, Toker yayınları, 1987.
- Yurdakul, M. E. **Türk Sazı**, İstanbul, Atlas Kitapevi, 1969

ALBÜM

- Kesir, F. Ören, F. Sungur, N. **TBMM Albümü (1920-2010)**, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2010

İNTERNET KAYNAKLARI

Veysel Şahin, Mehmet Emin Yurdakul'un şiirlerinde Kimlik Kurgusu ve Benlik Algısı,

http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/veysel_sahin_kimlik_kurgusu.pdf Erişim Tarihi: 07.07.2019

TBMM Zabıt Ceridesi, TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ, 3. Dönem 5. Cilt 1.
Birleşim - Sayfa 9

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.sayfa_getir?sayfa=9&v_meclis=1&v_donem=3&v_yasama_yili=&v_cilt=5&v_birlesim=001 Erişim Tarihi: 07.07.2019

https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d02/HT_627_1_2.pdf Erişim Tarihi: 07.07.2019

https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d02/SM_627_1_2.pdf Erişim Tarihi: 07.07.2019

https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d05/HT_627_1_5.pdf Erişim Tarihi: 07.07.2019

https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d05/SM_627_1_5.pdf Erişim Tarihi: 07.07.2019

https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d07/HT_627_1_7.pdf Erişim Tarihi: 07.07.2019

https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d07/SM_627_1_7.pdf Erişim Tarihi: 07.07.2019

<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/126335>
Erişim Tarihi: 07.07.2019

<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/126340>
Erişim Tarihi: 07.07.2019

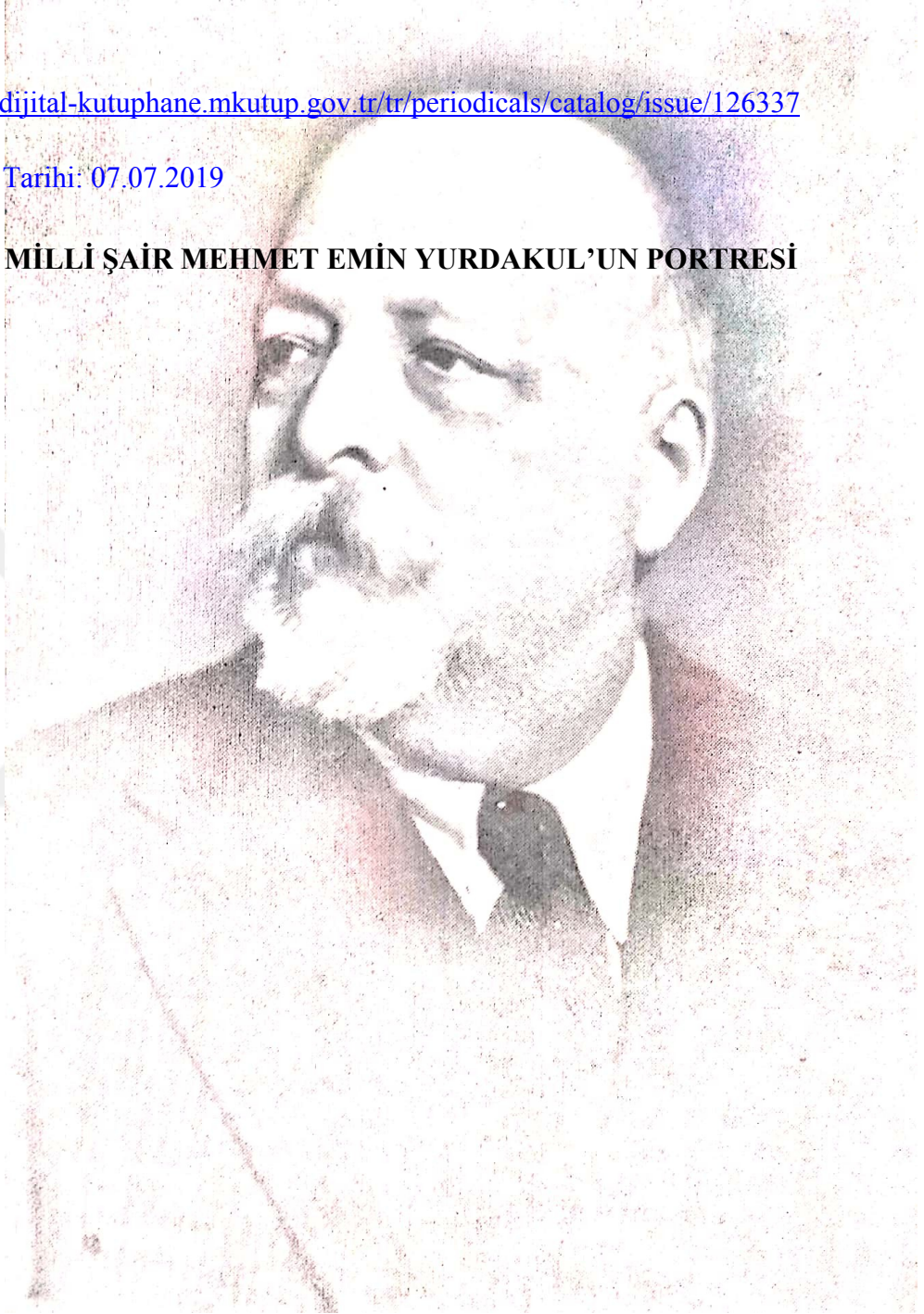
<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/154486>

Erişim Tarihi: 07.07.2019

<https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/126337>

Erişim Tarihi: 07.07.2019

Ek 1. MİLLİ ŐAIR MEHMET EMİN YURDAKUL'UN PORTRESİ

MİLLİ ŞAİR MEHMET EMİN YURDAKUL

13 MAYIS 1869-18 OCAK 1944

Ek 2. TÜRK HARF İNKILABI NEDENİYLE MECLİSTE YAPTIĞI KONUŞMA

Mehmet Emin Yurdakul'un Türk Harf İnkılabı Meclis Konuşması²⁵⁴

I : 1 Y . 11 : 1928 C : 2

makla bahsiyarım. Bu yüce Türk kahramanı milletine en yüksek ve bihakdın layık olduğu mevkii hazırlamak için din harplerde, sulhta, teceddüt ve terakki yollarında olduğu gibi, bugün de irfan hayatında yepyeni bir alem yaratacak olan «Yeni Türk harfleri» inkılabını yapmış bulunuyor. Büyük müşit ve müncim çok müstait olan milletimizi asırlardan beri terakki yollarından geri koyan Arap harfleri yerine Lâtin esasından gelme yeni Türk harflerini alarak milleti yeniden nurta bir aleme götürüyor. Efendiler; bundan sonra aziz milletimiz, büyük müşit ve dahinin nurlandırdığı bu yolda manevi hazinelerin anahtarı olan bu vasıta ile terakkinin en yüksek mertebesine az zamanda varacaktır. Hepimiz intihap dairelerimizi hatta köylerine varmaya kadar geldik ve şükranla gördük ki, Büyük Dahinin ilk işareti üzerine kendisine candan bağlı olan necip müstait milletimiz kelimesinin bütün kuvveti ile ayaklanmışlar, harekete gelmişler. Hiç okumayan; yazmayan gençler ve ihtiyarlar az zamanda yeni harflerle okuyup yazmaya başlamışlardır. Şu dakikada esasen hepimizce kati bir inan halinde taayyün eden Türk yüksek ve parlak istikbaline gururla bakıyorum. Aziz ve kahraman milletim sen var ol ve var olacaksın. Milletlerin gıpta ettiği Dâbi Reisinizle yaşa bin ya.

Sözlerine nihayet verirken yeni harf inkılabı Kanununu bize vaktinde getiren ve bu büyük işi de diğer işlerinde olduğu gibi büyük bir kıyasat, dikkat ve hassasiyetle takip eden yılmaz ve yorulmaz Başvekîmiz İsmet Paşa Hazretlerini ve mesai arkadaşlarını candan tebrik ederim. Cehli atarak bizi nura kavuşturacak olan bu Kanunun heyeti umumiyesinin kabulüyle maddelere geçilmesini teklif ederim.

MEHMET EMİN BEY (Şarkıkarahisar) — Aziz arkadaşlar; Türk Milleti, milli ruhu kendi kâlp ve vicdanında duyduğu zaman Türk olmayan, yabancı bulunan şeylerin hepsini de atmak kararını vermiş bulunuyor. Bu kararını ilk hamlede lisan ve edebiyat sahasında yapmak istedi, Arap, Acem hükümetlerini yıktığı gibi Arap, Acem istila askerleri makamında bulunan, Arap, Acem harflerini attı, ikinci hamlede vatan ve tarih sahasında yaptı, memleket ve milletimize ateş ve demir getiren müstevlileri kahretti. Üçüncü hamleyi de devlet ve siyaset yolunda yaptı. Asırlardan beri Devletin tepeden turnağa kadar bütün bünyesine sarılmış olan ecnebi imtiyazlarını parçaladı. Bugün dördüncü hamledir ki, bunu da hars ve medeniyet sahasında yapmak istiyor. Çünkü, aziz

arkadaşlar; Arap harfleri ilim ve sanatın sesini halkın içine götürmüyordu. Terakki ve medeniyetin ruhunu halkın içine yayamıyordu. Münevver zümre ile halk zümresi arasında uçurumlar vardı, setler vardı, maarif tamime, ilim ve sanatı halkın içine götürmeye terakki ve medeniyeti halkın içine yaymaya en büyük vasıta ve amil olacak olan bu yeni Türk harfleridir ki, bize mukaddes arzu vaadediyor. Çünkü bu yeni Türk harfleriyle on dört milyon Türk fikren harekete geçecek, on dört milyon Türkün kalbinde yeni bir aşk ve heyecan çarpmaya başlayacak, on dört milyon Türk terakki ve medeniyet yolunda münevver zümre ile halk zümresi arasında bir millet vücuduna geçecektir. Bu on dört milyonun içinden mütefekkirler çıkacak, itim ve hakikatın zıttı anahtarlarını dökecek, esrarın ebedi muammasının tuğ kaplarını yıktırarak; bu on dört milyonun içersinden asi ruhlar çıkacak, güphe ve isyanın yıkıcı fikirlerini dağıtıracak, mazimin yalanlarını, ruhlara vurulmuş zincirlerini parçalatacaktır. (Alkışlar).

Bu on dört milyonun içersinden yeni müşitler çıkacak, yeni ruhun ve yeni asrın vahiy ve ilhamı ile yazılmış kitaplarını getirecek, yeni hayatın unsurlarını tetkik ettirecek, bu on dört milyonun içersinden yeni muğanniler, yeni şairler çıkacak, hakikatin ve medeniyetin kahramanlık destanlarını terennüm edecek. Musa; eski İbrani harfleriyle tuğ levhalar üzerine nasıl bir kavmin mukadderatını yazmışsa bu harflerle de yeni yazılacak olan kitaplara Türk Milleti yeni bir mukadderat yazacak, (Götenberg) oyduğu harflerle nasıl yeni dünya hars ve medeniyetini hazırlamışsa bu yeni harflerde de Türk'ün yeni hars ve medeniyetini vücuduna getirecek, Allah arzı, semayı, insanları ve bütün mahûkâtı nasıl birkaç unsurdan yaratmış ise Türk Milleti de bu yeni harflerde yeni simini, yeni sanatını, yeni terakkisini ve yeni kâinatını yaratacak. (Alkışlar)

REİS — Kanunun heyeti umumiyesi hakkında başka söz isteyen yoktur. Maddelere geçilmesini kabul eden el kaldırsın... Kabul etmeyenler el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun

Madde 1. — Şimdiye kadar Türkçeyi yazmak için kullanılan Arap harfleri yerine Lâtin esasından alınan ve merbut cetvelde şokâfleri gösterilen harfler (Türk harfleri) unvan ve hukuku ile kabul edilmiştir.

— 9 —

Ek 3. TBMM TARAFINDAN HAZIRLANAN ALBÜMDE MEHMET EMİN YURDAKUL

Karahisar-ı Şarki Mebusu²⁵⁵

KARAHİSAR-I ŞARKİ

Memed Emin Bey¹⁶² (Emin YURDAKUL)
İstanbul - 1864, Salih – Emine – Mülkiye İdadisi ve Hukuk Mektebi – Fransızca – İdare, Edebiyat, Hukuk – Rüşmât Mektupçu Kalemi Müsevvi, Rüşmât Evrak Müdürü, Rüşmât Nazırı, Bahriye Nezâreti Müsteşarı, Hicaz, Sivas, Erzurum Valisi, Şair, Yazar, Türk Ocağı Kurucusu ve Başkanı, İttihâd ve Terakkî Cemiyeti Üyesi, Milli Türk Fırkası Kurucusu – Osmanlı Meclis-i Meb’ûsân III. Dönem Musul Mebusu – II. Dönem Karahisar-ı Şarki Milletvekili – İrşad Encümeni Başkanı – Evli, 4 Çocuk.
Ölüm Tarihi: 14.01.1944

İstanbul Milletvekili²⁵⁶

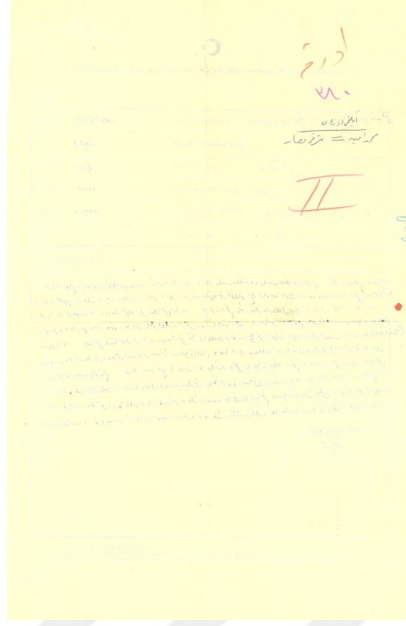
https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/td_v2.sayfa_getir?sayfa=9&v_meclis=1&v_donem=3&v_yasama_yili=&v_cilt=5&v_birlesim=001

²⁵⁵ Feridun Kesir-Fatih Ören-Necati Sungur, **TBMM ALBÜMÜ (1920 - 2010)**, 2. Basım, Ankara: Gökçe Ofset Matbaacılık Limited Şirketi, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No: 1, 2010, 103.

²⁵⁶ KESİR- ÖREN-SUNGUR, 401.

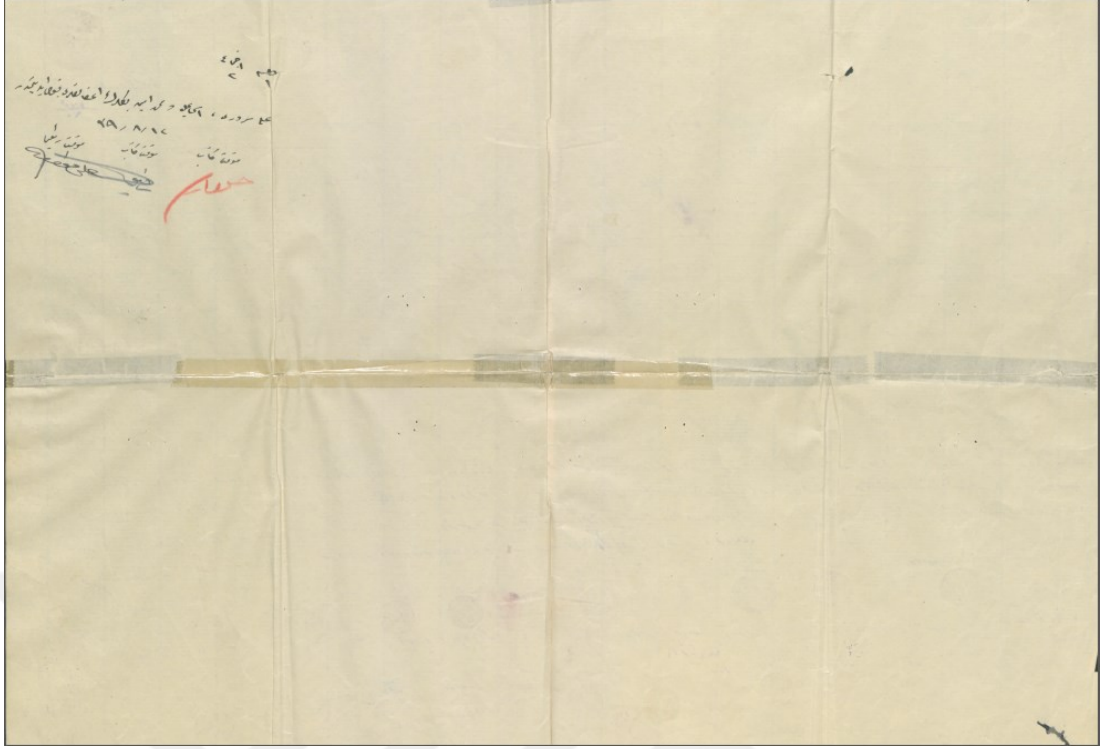

MEHMET EMİN YURDAKUL 2. DÖNEM KARAHİSARI ŞARKİ MEBUSU
SEÇİM MAZBATASI²⁵⁸

مجلس	مجلس = مجلس	مجلس = مجلس
۵۴	۵۵	۵۶
۵۷	۵۸	۵۹
۶۰	۶۱	۶۲
۶۳	۶۴	۶۵
۶۶	۶۷	۶۸
۶۹	۷۰	۷۱
۷۲	۷۳	۷۴
۷۵	۷۶	۷۷
۷۸	۷۹	۸۰

²⁵⁸https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d02/SM_627_1_2.pdf

MEHMET EMİN YURDAKUL 5. DÖNEM URFA MİLLETVEKİLİ
HAL TERCÜMESİ²⁵⁹

	Deure	İhtisat senesi
	5	9 628
	T. B. M. M.	
	İşleri için tercümesi hal	
	380	54
	T.B.M.M. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI	
	Seçim dairesi	Adı
	URFA	Memet Emin Yurdakul
ADRES		
ANKARADA: HARBİDE:		

²⁵⁹https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d05/HT_627_1_5.pdf

Ek 5. MEHMET EMİN YURDAKUL'UN VEFATININ GAZETELERE YANSIMASI, ULUS VE AKŞAM GAZETESİ ÖRNEĞİ

Falih Rıfki Atay, Mehmet Emin Yurdakul, Ulus Gazetesi, 16.01.1944 Sayı: 8164²⁶³

Falih Rıfki Atay, Mehmet Emin Yurdakul, Ulus Gazetesi, 21.01.1944 Sayı:8069²⁶⁴

²⁶³ <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/126335>

²⁶⁴ <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/126340>

Hikmet Feridun - Necmeddin Sadık, Şair Mehmet Emin Yurdakul Vefat Etti, Akşam Gazetesi, 15.01.1944 Sayı: 9054²⁶⁵

Falih Rıfki Atay, Türk Şairi'nin arkasından, Ulus Gazetesi, 18.01.1944, Sayı: 8066²⁶⁶

²⁶⁵ <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/154486>

²⁶⁶ <https://dijital-kutuphane.mkutup.gov.tr/tr/periodicals/catalog/issue/126337>

Ek 6. MEHMET EMİN YURDAKUL'UN SULTAN AHMET MİTİNGİNDEKİ KONUŞMASI

23 MAYIS 1919, CUMARTESİ ALATURKA SAAT: 3.00

“Kardeşler,

Keşke asırların gecelerin ve dünyaların mezarları gözlerime dolarak bir kör olsaydım. Sokak sokak dilense idim de milletimin, kulağımı parçalayan bu felaket seslerini işitmeseydim, bu kara günleri görmeseydim. Keşke göğün yıldırımları, yerin canavarları birleşerek beni kanlar içinde topraklara yuvarlasaydı da vatanımın bu musibeti huzurunda bulunmasaydım ve bu azapları çekmeseydim. Zira bugün uğradığı felaket ve musibetler o kadar acı!..

Evet kardeşler, biz mağbubiyetten, vatan ve milletimizin acısından sonra bugün İzmir'imizin Yunanlılar tarafından işgal edildiğini görüyoruz. Acaba bu zulmün ve vahşet niçin yapılıyor?

İzmir'i Yunanistan ve Türk'ü Yunanlı yapmak için mi? Hayır kardeşler, İzmir altı asırdan beri kırk ulu caminin beyaz minarelerinden ezan seslerini yedi gökde dalgalandıran bir Müslüman memleketidir. İzmir yine o kadar zamandan beri şehamet ve adaletlerimize şahid olmuş azametli dağların Oğuznameler, Şehnameler dinlediği bir Türk toprağıdır.

Yıldırım Bayazid'lerin, İkinci Sultan Murad'ların altun kılınçlarının şerefli bir yadigarı olan bu Osmanlı diyarı tarih, medeniyet ve gelenek bakımından Türktür ve İslamdır ve daima Türk ve İslam kalacaktır. Bu aziz toprak asırlardan beri birçok sarsıntılara göğüs germiş ve onun, haris gözleriyle kendisine bakanlara karşı söylediği şu olmuştur: “Düşman, geri! Benim yeşil dağlarımın, çiçekli yaylalarımın altında derin uçurumlar, karanlık mezarlar da vardır; benim evladlarım ölmeği bildikleri kadar, öldürmeği de bilirler.” Türk'e gelince: Onun Allah'a secde için eğilen alını hiçbir vakit esaret önünde eğilmez; onun kılınç ve sapandan başka bir şeyle nasırlanmayan elleri asla zincirlere uzanmaz. O, esir yaratmayan Tanrı kendisini hür olarak dünyaya getirirken bilir ve ister ki beşiğine kanat geren Osman'ın sancağı

mezarına da gölge vursun. O halde böyle bir memleket ve milletin tarihini bilmiyorum ki hangi kuvvet değiştirebilecek? Demir ve ateş! Kardeşler, ben bunlarla hiçbir vatan ve ırkın öldüğünü işitmedim. Şerefli bir tarih medeniyete, sağlam bir fazilet ve ahlaka, zengin bir şiir ve edebiyata, dini ve milli geleneklere, ırkı ve vatanı hatıralara sahip olan bir milletin mahvolduğunu tarih göstermiyor. Altun tahtları, granit kaleleri yakıp yıkan fatihlerin kılınçları her zaman milli ruhların önünde aciz kalmışlardır. İşte size Almanlar, Ruslar ve Avusturyalılar tarafından parçalanan Lehistan! İşte size Prusya kartalının pençesine düşen Alsas-Loren! Dünün o esir toprakları ki bugün beyaz kartallı ve üç renkli bayraklarını yine saraylarının ve tapınaklarının üzerinde dalgalandırıyorlar. Zira İslav ve Cermen değildi. Onun o Mickiewicz'leri vardı ki Lehlilerin milli ruh ve vicdanlarında bir ölmez Polonya'yı yaşatıyorlardı. Zira Alsas-Loren, Almanya olamazdı. Onun Ren Nehri'nin suları ona "Marseillaise"leri terennüm ediyordu. Bu "öldükten sonra dirilme" mucizesini yapan eğer milli ruh ise, Türk de onun ruh ve ateş ma'bedinden ilhamını almıştır. O da ölümlerden kuvvet alacak, vatan ve mabedini, hak ve hürriyetini, namusiyle, kanıyla, bugünkü çocuklarıyla ve yarınki torunlarıyla koruyacak ve harisin gözleri, onun memleketinde kanlara boyanmış taş yığınlarından ve silahları ellerinde ölmüş mevtalardan başka bir şey göremeyecektir!...

Kardeşler,

Ben şu iki mukaddes mabedin arasında, bizi, birbirimizi sevmek için yaratan Allahın bu saltanatının eşiğinde, bu hale nefret ediyorum. Yüreğim heyecanlar ve gözlerim yaşlar içinde olduğu halde Garba doğru dönerek haykırmak ve şunları söylemek istiyorum: "Ey Avrupa, ey Amerika, bunun mes'uliyeti sizin olacaktır. Biz Türkler, düştüğümüz muharebeye ve uğradığımız mağlubiyete rağmen....."

Sizin o mütefekkirleriniz (düşünürleriniz, fikir adamlarınız) ve şairleriniz vardır ki bunlar Mesihlerin şakirdleri (Hz. İsa'ların öğrencileri) gibi bir damlacık insan kanında ve göz-yaşında tufanlar, kıyametler görürlerdi, en değersiz bir insanın ölümünü, bir yıldızın düşmesinden daha acıklı bulurlardı. Muharebenin, bu ölüm ekicisinin her adımında saçtığı felaketleri ve biçtiği matemleri lanetlerlerdi. İztırap çeken, ağlayan, öldürülen, hor ve hakir görülen, esir olan insanlığı kurtarmak ve onu hür yollardan nura, iyiye, doğruya, eşitliğe, hakka, gerçeğe götürmek isterlerdi. İnsanlığın o aşk ve adalet mabedini kurmak isterlerdi ki, bunun mihribanının önüne dünyanın bütün sefil ve mazlumları gelsinler, dertlerini, azablarını, feryatlarını, gözyaşlarını döksünler ve

buradan ümid, teselli, kuvvet, hak ve hayat alsınlar. Biz de onlardan biri idik. Muharebeden sonra sizi karşımızda görünce, insaniyet ve hürriyet adına muharebe ettiklerini işitince barışın hak ve adalet sağlayacağına ve artık hür devrin doğacağına inandık. Size uzattığımız ellerle, yükselttiğimiz feryadlarla yalnız vatan ve mabedimizde hür yaşamak hakkında başka bir şey istemedik ve bunu kaderimize razı olarak bekledik. Lakin heyhat, bugün Türk ve Müslüman İzmir'in Yunanlılara açılması ve bir buçuk milyon Türk ve Müslümanın hukuk ve hürriyetinin iki yüz bin Rum'a feda edilmesi, bizi ümidimizin harabesi karşısında bıraktı.

Ey Shakespeare'lerin, Prudhomme'ların, Dante'lerin milletleri, hani nerde sizin o insaniyet ve adalet rüyalarınız?.. Siz buna karşı ne diyeceksiniz? Soruyoruz size, şu yirminci asırda Roma'luların önünde alınlarına zafer taçları giyerek, kanları ve gözyaşlarını çiğneyen Jules Cesar'ların devri midir? Değilse, Türk'ün hukuku, Türk'ün hürriyeti niçin tanınmıyor? Türk'ün vatani ve Türk'ün mabedi niçin çiğneniyor? Bununla beraber kardeşler, biz bütün felaket ve musibetlere, her şeye karşı memleket ve milletimizin hayat ve kurtuluşundan umudumuzu kesmiyelim. Bilelim ki gökler fırtınasız, baharlar hazansız olmadığı gibi, hiçbir vakit insanlar da dertsiz kalmamışlardır. Istrap insanlığın alın yazısıdır. Mağlubiyet her milletin hayatında mukadderatın elinden içtiği bir zehirdir. Lakin fırtınalardan sonra parlak güneşler ve hazanlardan sonra güzel çiçekler görüldüğü gibi dertlerden sonra da saadet günleri gelir. Eğer biz felaketten, mağlubiyetten ders almayı bilirsek, şüphe yok ki bizim içtiğimiz zehir bir ilaç olacaktır.

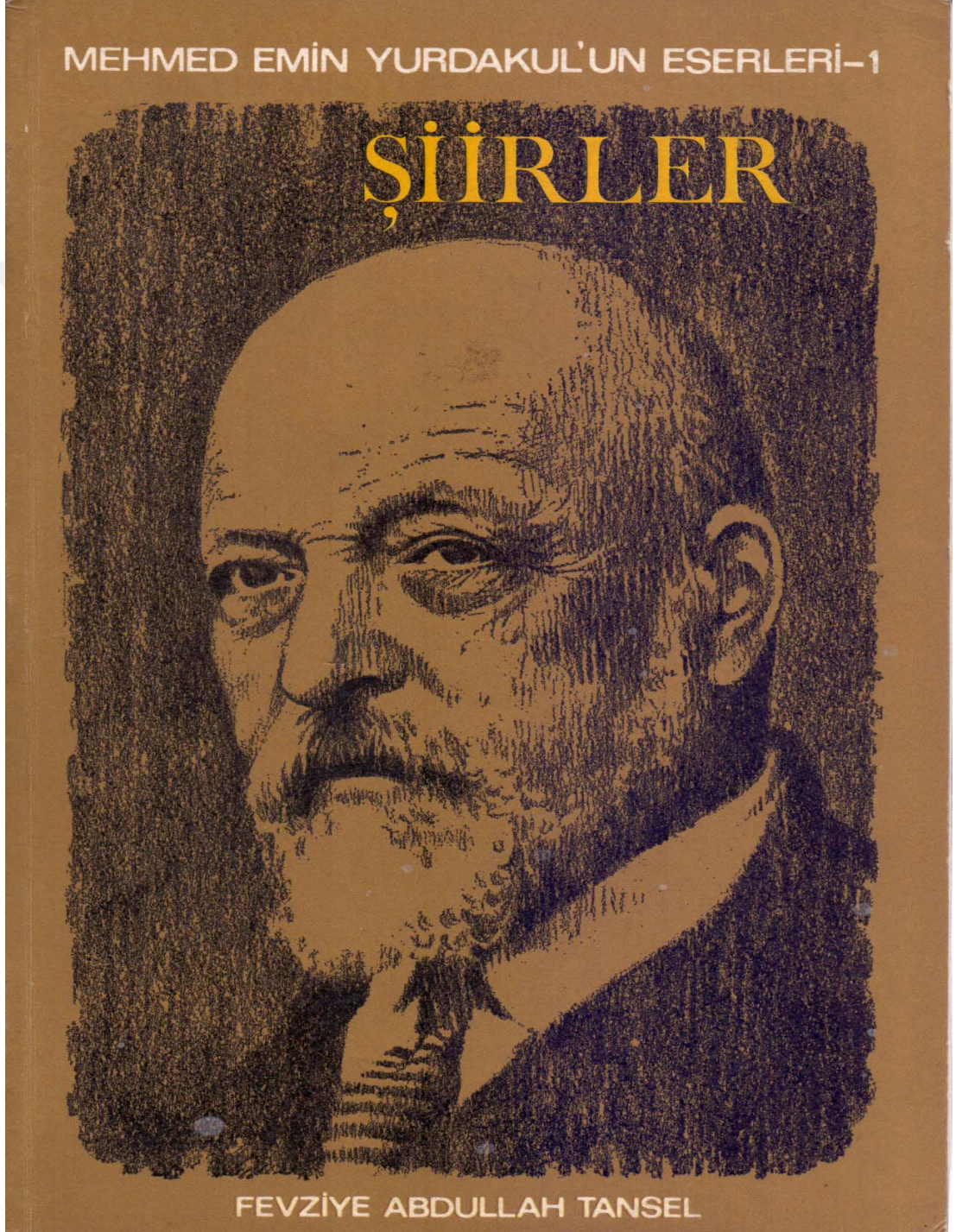
Kardeşler,

Yunanlıları İzmir'den çıkarmak, eski ve yeni dünyalara hukuk ve hürriyetinizi tanıtmak istiyor musunuz? Öyle ise en önce aramıza girmiş olan bölücülüğü yok edelim, kardeşliğe doğru bir daha geriye çekilmeyecek olan ellerimizi uzatalım, hepimizin alınlarında vatan kurtarmak mefküresi ve kalplerimizde milleti yaşatmak aşkı olduğu halde Halife ve Hakanımızın tahtının etrafında birleşelim. Her birimiz hepimizin ve hepimiz her birimizin olalım ve yalnız iki kuvvete inanalım: Cenab-ı Hakka ve kendimize!...²⁶⁷

---

²⁶⁷ Tevetoğlu, 53, 54, 55, 56.

Ek 7. ESERLERİNDEN ÖRNEKLER
1969 YILINDA FEVZİYE ABDULLAH TANSEL TARAFINDAN
HAZIRLANAN MEHMET EMİN YURDAKUL'UN ESERLERİ-1 ŞİİRLER
KİTABINDAN ÖRNEK ŞİİRLER

TÜRK TARİH KURUMU YAYINLARINDAN
SERİ II — Sayı 24

MEHMED EMİN YURDAKUL'UN ESERLERİ—I.
Ş İ İ R L E R

TÜRKÇE ŞİİRLER — TÜRK SAZI — EY TÜRK UYAN — TAN SESLERİ — ORDU'NUN
DESTANI — DİCLE ÖNÜNDE — HASTA BAKICI HANIMLAR — TURAN'A DOĞRU —
ZAFER YOLUNDA — İSYAN VE DUÂ — AYDIN KIZLARI — ANKARA —
DAĞINIK ŞİİRLER

TENKİDLİ BASIM

Hazırlayan

FEVZİYE ABDULLAH TANSEL

TÜRK TARİH KURUMU BASİMEVİ — ANKARA, 1969

I.

BİZ NASIL ŞİİR İSTERİZ¹ ?

Köroğlu ne? Anadolu dağlarında görünen,
Hep evleri, yapıları çamurlara bürünen,
Köycüklerde, rençberlerin yurtlarında okunur :

Bir kitap ki ya bir yetim keçisini çaldırır;
Ya bir çiftçi çocuğunu ıssız dağa kaldırır;
Öyle şeyler belletir ki akıllara dokunur.

Fâtilh nedir? İstanbul'un surlarının altında,
Karadeniz-boğazı'nda, Hisarlar'ın sırtında,
Gâyet güzel düşünülmüş, gâyet iyi duyulmuş :

Bir şiir ki şehidlerin al kanıyla yazılmış;
Bir kılıç ki bir kitabın alt yanına asılmış;
Bir altundan heykeldir ki bir odaya konulmuş.

Biz o şi'ri isteriz ki çifte giden babalar,
Ekin biçen genç kızlarla, odun kesen analar,
Yanık sesin dinlerlerken gözyaşların silsinler.

Başlarını açık, beyaz sinesine koysunlar;
Yüreğinin özleriçün çarpındığın duysunlar;
Bu çarpıntı, bu ses nedir; neler diyor? Bilsinler.

¹ "Manzûmelerim, Yunan muhârebesi esnâsında söylenmeğe başlanılmıştır"
(Not, M. Emin Yurdakul'undur).

II.

ANADOLU'DAN BİR SES
YÂHUD
CENGE GİDERKEN*Yurdumuzun Koç-Yiğitleri'ne*¹

Ben bir Türk'üm dînim, cinsim uludur,
Sinem, özüm ateş ile doludur,
İnsan olan vatanımın kuludur,
Türk evlâdı evde durmaz; giderim!

Yaradan'm² *Kitâb*'ını kaldırtmam,
Osman'cığın bayrağını aldırtmam,
Düşmanımı vatanıma saldırtmam,
Tanrı evi vîran olmaz; giderim!

Bu topraklar ecdâdımın ocağı,
Evim, köyüm hep bu yerin bucağı,
İşte vatan! İşte Tanrı kuağı!
Ata yurdun evlât bulmaz; giderim!

Tanrı'm şâhid duracağım sözümde,
Milletimin sevgileri özümde,
Vatanımdan başka şey yok gözümde,
Yar yatağın düşman almaz; giderim!

Ak gömlekle gözyaşımı silerim.
Kara taşla bıçağımı bilerim.
Vatanımçün yücelikler dilerim.
Bu dünyâda kimse kalmaz; giderim!

¹ Bu şiir *Türk Sazı*'nda da mevcuttur. Metni, bu iki basımı karşılaştırmak ve ilk basımı esas almak sûretiyle hazırlanmış bulunuyoruz. Birinci basımda bu ithâf yoktur.

² Krş., ikinci basım, Muhammed'in

XXXIII.

BIRAK BENİ HAYKIRAYIM

Ben en hakîr bir insanı kardaş duyan bir rûhum;
 Bende esir yaratmayan bir Tanrı'ya îmân var;
 Paçavralar altındaki yoksul beni yaralar;
 Mazlûmların intikâmı olmak için doğmuşum.
 Volkan söner, lâkin benim alevlerim eksilmez;
 Bora geçer, lâkin benim köpüklerim kesilmez.
 Bırak beni haykırayım, susarsam sen mâtem et;
 Unutma ki şâirleri haykırmayan bir millet
 Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir;
 Zaman ona kan damlayan dişlerini gösterir.
 Bu zavallı sürü için ne merhamet, ne hukûk;
 Yalnız bir sert bakışlı göz, yalnız ağır bir yumruk!...

XXXIV.

BİLİNİZ Kİ EY GADDARLAR¹*Hürriyet Kahramanlarından Halil Bey'e²*

Evet sizler, varın bize aslâ³ şiir yazdırtmayın;
 Şu millete can verecek hiçbir kitap⁴ basdırtmayın;
 Vahşet tamam olmak için her mektebi kapattırın;
Buhârî-i Şerîf gibi *Kur'ân'*ı da toplattırın.
 Eğer bundan⁵ ümidiniz fikirleri körletmekse,
 Karanlık içerde korkusuzca zulm etmekse :
 Şunu iyi biliniz ki ey gaddarlar,
 Bugün sizin karşınızda feryâd eden bir millet var.

¹ *Türk Derneği* mecmuasında, *Ma'ârif Cellâdları'*na adıyla basılmıştır; metni bu basımla ve T. T. Kurumu'ndaki *tashihli nüsha* ile karşılaştırarak neşrediyoruz.

² Krş., *T. D.*, 10 Temmuz *Fâtihterinden Muhterem Halil Bey'e*

³ Krş., *T. D.*, Şiir yasak.. Öyle olsun, varın

⁴ Krş., *T. D.*, bir sahife

⁵ Krş., *T. D.*, Eğer bütün

Revâ mı ki toprağım
Devletimden alınsın?
Başta gezen bayrağım
Çamurlara çalınsın?...
Şu göğsümde ağlayan
Beşiklere merhamet!
Kara yaslar bağlayan
Türbelere riâyet!...

Ben hiçbir gün bu zillete düşmedim
Hani benim o Orhan'ım, Halil'im?
Hani benim o Turgud'um, Zenbilli'm?
Hani benim o Köprülü'm, Reşid'im?...
Âh, ne oldu, bozuldu mu eski kan?
Uyuştı mu yürekler?
Kalmadı mı arslan-pençe bilekler?
Yok mu beni kurtaracak kahraman?...

Revâ mı ki toprağım
Devletimden alınsın?
Başta gezen bayrağım
Çamurlara çalınsın?...
Şu göğsümde ağlayan
Beşiklere merhamet!
Kara yaslar bağlayan
Türbelere riâyet!...

LVII.

YA GÂZİ OL, YA ŞEHİD

Yurdumun Dişi Arslanları'na

Haydi yavrum! Ben seni bu gün için doğurdum;
Hamurunu yiğitlik duygusuyla yoğurdum;
Türk evlâdı odur ki, yurdu olan toprağı
Ana ırzı bilerek yad ayağı bastırtmaz;
Bir yabancı bayrağı
Ezan sesi duyulan hiçbir yere astırtmaz.

Git evlâdım, yıllarca ben oğulsuz kalayım;
Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım!...

Haydi oğlum, haydi git;
Ya gâzî ol, ya şehid!...

Haydi yavrum! Köyüne, nişanlına vedâ' et;
Sapanımı, tarlanı, her şeyini fedâ et;
O silâha sarıl ki, böyle günde bir erkek
Bu duâlı demirden başka birşey kullanmaz;
Bunu tutan bir bilek
Köleliğin uğursuz zincirine uzanmaz.

Git evlâdım, yıllarca ben oğulsuz kalayım;
Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım.

Haydi oğlum, haydi git;
Ya gâzî ol, ya şehid!...

Haydi yavrum! Kendine sen de, "Yiğit er" dedir;
Büyüdüğün gâziler ocağına can getir;
O cenkleri kazan ki, senin büyük "Türk" adın
Yedi-içlim, Dört-bucak içe'sine ün salsın;

Beşyüz yıllık ecdâdın
Kabirlerde titreyen kemikleri öç alsın.

Git evlâdım, yıllarca ben oğulsuz kalayım;
Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım.

Haydi oğlum, haydi git;
Ya gâzî ol, ya şehid!...

Haydi yavrum! Bu gün de dertli ninen ağlasın;
Ayrılığın oduyle yüreğini dağlasın;
O yaşları saçsın ki, senin arslan göğsünde
Benim kanlı gözyaşım düşman için kin olsun;

Kara yerin yüzünde
Ayağının bastığı dağlar, beller leş dolsun.

Git evlâdım, yıllarca ben oğulsuz kalayım;
Şu yaralı bağrıma kara taşlar çalayım.

Haydi oğlum, haydi git;
Ya gâzî ol, ya şehid!...

LXXV.

IRKIMIN TÜRKÜSÜ

Türk Ocağı'na

Biz, Oğuzlar soyu olan Türkler'iz;
İlk ateşi parlatan,
İlk sapanla sert toprağa tohum atan,
İlk ocağa temel koyan hep biziz.

Her bucakta vahşî yeller eserken
Isıg-göl'de çadır kuran biz vardık;
Urallar'da boz aylar gezerken
İlk kervanı biz Uygurlar çıkardık.

Bakın, bizim öz Türkçe'miz ne hoş dil!
Onun herbir nağmesi,
Gökten gelen hitab gibi sâf sesi
Ne bülbüle, ne tutuya eş değil.

Bu dil ala-geyiklerin içtiği
Yâkut renkli çaylar gibi şarıldar;
Orhun ile Kızıl-ırmak gibi ki
Sularında ruhlarımız pırıldar.

Eğiliniz, ey şerefler, ey şanlar,
Ey ırklara altun destan yazanlar!
Biz devlerin, fillerin
Diz çöktüğü kuvvetiz;
Eski, yeni dillerin
Anlattığı milletiz!..

Biz Türkler'de büyük, küçük tanılır;
Bizim için kan saçan,
Bize necat vermek için yol açan
Azizlerin sırasında anılır.

Beyaz saçlı insanlarla aliller
Bizde saygı, bizde acı bulurlar;
Solgun yüzlü yetimlerle sefiller
Bize evlât, bize kardaş olurlar.

Bizde her kalb Şark rûhunu titretir;
Şu ihtiyar dünyânın,
Peygamberler yurdu olan Asya'nın
Bozulmayan pâk ahlâkı bizdedir.

Bizdedir ki bir erkeğin sözleri
Hiçbir dostu ve düşmanı aldatmaz;
Genç kızların cana değen gözleri
Doğruluktan başka birşey parlatmaz.

Eğiliniz, ey şerefler, ey şanlar,
Ey ırklara altun destan yazanlar!
Biz devlerin, fillerin
Diz çöktüğü kuvvetiz;
Eski, yeni dillerin
Anlattığı milletiz!..

Biz girdâblar, uçurumlar aşanız;
Elimizde mızraklar,
Önümüzde gök ve kızıl bayraklar
Dünyâların uçlarına koşanız.
Milletimiz her bir yalçın kayaya,
Her sâhile tuğlarını dikendir;
Goluva'ya ve cihangir Roma'ya
Harac salan fâtilh Hunlar bizdendir.
Bağrımızda şu çırpınan kalb kadar
Bir kuvvete eğilmez,
Elmas gibi parçalanır, ezilmez
Hangi ırkta kahramanlar kalbi var?
Bu kalbtir ki alını yüce kaldırtır;
Zafer için göğse iman getirir;
En büyüğe ve en güce saldırtır;
Sarp yollarda, "İleriye!" dedirir.

Eğiliniz, ey şerefler, ey şanlar,
 Ey ırklara altun destan yazanlar!
 Biz devlerin, fillerin
 Diz çöktüğü kuvvetiz;
 Eski, yeni dillerin
 Anlattığı milletiz!..

Biz, “dünyânın güzeli” ne âşıkız;
 Baht yoluna çıkarak,
 Tılsımlı kapıları yıkarak
 Ru’yâmızı kucaklayan bir ırkız.

Biz o vaķūr Acem ile Arab’ın
 Medeniyet tahtlarını parlattık;
 Muhammed’in getirdiği *Kitâb*’ın
 Beklediği bir cihanı yarattık.

Türklük’ümüz her ufukta parıldar;
 Kubbeleri haykıran,
 Tezgâhları iş türküsü çağıran
 Yüz memleket hâlâ bizi selâmlar.

Biz oyuz ki uzun saçlı çobanlar
 Rûhumuzun öz şi’rini çalarlar;
 Bingöller’de bu sesleri duyanlar
 En mübârek hulyâlara dalarlar.

Eğiliniz, ey şerefler, ey şanlar,
 Ey ırklara altun destan yazanlar!
 Biz devlerin, fillerin
 Diz çöktüğü kuvvetiz;
 Eski, yeni dillerin
 Anlattığı milletiz!..

Bizi tamam elli asır dinledi
 Karakurum-çölleri,
 Kaf-dağları, buzlu Baykal-gölleri
 Hür ve yüksek sesimizle inledi.

Bizim mağrur Kayserler'e diz çöken
Hiçbir alçak askerimiz doğmadı;
Dârâlar'a sâkıyelik eyleyen
Her esir kız başka millet evladı.

Târihimiz Altay gibi uludur;
Onun her bir yaprağı,
Duman tüten yirmi milyon ocağı
Öğündüren şereflerle doludur.

O şeyleri haykırır ki herbiri
Altun sazla çalınacak destandır;
Her milletin kahramanlık şâiri
Bu beyitsiz *Şeh-Nâme*'ye hayrandır.

Eğiliniz, ey şerefler, ey şanlar,
Ey ırklara altun destan yazanlar!
Biz devlerin, fillerin
Diz çöktüğü kuvvetiz;
Eski, yeni dillerin
Anlattığı milletiz!..

Biz atalar türesince gideriz;
Tanrı ile hakana¹,
Bize hayat, hukuk veren vatana²
Tatlı canlar kurban etmek isteriz.

Yurdumuzun en küçücük bir taşı
Bize Seylan incisinden üstündür;
Onun hafif gölgeli bir su başı
Bize yeşil Cennet gibi görünür.

Türk sesleri gelen her yer bizimdir;
Üç dünyanın üstünde,
Gök-sadeften yedi deniz önünde
Parıldayan memleketler bizimdir.

¹ Krş., T. T. K., *ayni nüsha*, vatana

² Krş., *ayni nüsha*, Bize hukuk, bize necât sunana

O Turan ki onun herbir bucağı
 Bize nice hikâyeler nakleder;
 Binbir hakan³ sayan aziz toprağı:
 “Hind’den, Çin’den önce doğan benim!” der.

Eğiliniz, ey şerefler, ey şanlar,
 Ey ırklara altun destan yazanlar!
 Biz devlerin, fillerin
 Diz çöktüğü kuvvetiz;
 Eski, yeni dillerin
 Anlattığı milletiz!..

Bize herkes saygısını takınsın;
 Bize tama‘ besleyen,
 Bir Afrika arslanının dışından⁴
 Kurtulmayan avcı gibi sakınsın.

Yeryüzünde her kim Türk’e düşmansa
 Onun kanı bizim için Kevser’dir;
 Bu kanlarla hattâ Kâ’be boyansa
 Ora bize şafak doğmuş bir yerdir.

Hiçbir zâlim kuvvet bizi sarsamaz;
 Yerler, gökler durdukça,
 Göğüslerde kalblerimiz urdukça
 Bu Türklük’e kimse mezar kazamaz;

Bilinsin ki en son Nisan bu il’in
 Son tahtına⁵ güllerini serpecek.
 En son doğan baygın güneş son neslin
 Hür alnını nurlarıyla öpecek.

Eğiliniz, ey şerefler, ey şanlar,
 Ey ırklara altun destan yazanlar!
 Biz devlerin, fillerin
 Diz çöktüğü kuvvetiz;
 Eski, yeni dillerin
 Anlattığı milletiz!..

³ Krş., *ayni nüsha*, fâtihtir

⁴ Krş., *ayni nüsha*, Arslanların tırnağından, dışından

⁵ Krş., *ayni nüsha*, Toprağına

CIII.

V U R

Millî Ordu'ya!

Ey Türk vur, vatanın bâkirlerine
Günahkâr gömleği biçenleri vur;
Kemikten taslarla şarap yerine
Şehidler karnı içenleri vur!

Vur, güzel âşıklar cenâzesinden
Kırmızı meş'aller yakanları vur;
Şehvetin raksına yetim sesinden
Besteler, şarkılar yapanları vur!

Vur, katlin o kızıl sapanlarıyla
Dünyaya ölümler ekenleri vur;
Vur, zulmün o kanlı organlarıyla
Bir kavmi iplere çekenleri vur.

Vur, etten, kemikten saraylar kuran
O vahşî ruhları ezmek için vur;
Dört büyük rüzgâra küller savuran
O mücrim elleri kesmek için vur^{13!}

Vur, sen de mukaddes hürriyet için,
Dünyanın diktiği bayrak için vur;
Her dînin sevdiği adâlet için,
Her yerde haykıran bir hak için vur^{14!}

¹³ Krş., bundan sonra gelen aşağıdaki kıt'a, ikinci basımda çıkarılmıştır :

*Vur, senin Rabbi'ne, Peygamber'ine
Yumruklar gösteren sefilleri vur!
Vur, senin aşkının ma'bedlerine
Yangınlar getiren kâtilleri vur!*

¹⁴ Krş., birinci basımda mevcut ve bundan sonraki:

*Vur, bütün cihâna göster, anlat ki
Senin de hür rûhun kartala benzer;
O da, bir Kafkas'ın tepesindeki
Bulutlar üstünde kösteksiz gezer.*

kıt'ası çıkarılmıştır.

Vur, aşkın ve hakkın zaferi için,
Vur, senden bak, dünya bunu istiyor;
Vur, yerde bak tarih senin seyircin;
Vur, gökten bak Allâh sana, "Vur!" diyor.

Vur, çelik kolların kopana kadar
Olanca aşkınla, kuvvetinle vur;
Son düşman, son gölge kalana kadar
Olanca kininle, şiddetinle vur.

Vur, senin darbenden çıkacak ateş
İntikam isteyen bir milletindir;
Alında doğacak kırmızı güneş,
Bu senin ilâhî hürriyetindir!..

5 Temmuz, 337¹⁵

¹⁵ Milâdî karşılığı 5 Temmuz, 1921 olan bu tarih, birinci basımda yoktur.

Benim ölmez ırkıma bir ebedî vatansın sen;
Taht yıkılır, lâkin sen yıldız gibi parıldarsın;
Hayat susar, lâkin sen umman gibi çağıldarsın.

Senin nagmen zincirli milletleri hür yaşatır;
Sanki senin o gümüş sâhilinde bir pîr vardır,
Âb-ı Hayat dağıtır altun tasla Kevser'inden! . . . .

CXXIX.

MUSTAFA KEMAL

ZAFER

İsmet Paşa'ya

Kavminin bir i'dam gününde idi ki
Sana bir acıklı nevha aksetti;
Sanki bir kurbanın feryâdındaki:
"Gel kurtar!" sadâsı seni titretti.

"Gel kurtar!", sen bunu taş beldelerden,
Kerpiçten dıvarlar içinden duydun;
Bin yıllık yosunlu harâbelerden,
İsimsiz mezarlar içinden duydun.

"Gel kurtar!", bu, senin yeşil bahçende
Elemle haykıran kuşların oldu;
Gölgenle kaldığın ıssız gecende
Kapımı çalan bir rüzgârın oldu.

Bu susmaz, bu yanık sese doğru sen
Beklenen bir Resûl rûhuyle geldin;
Bir siyah gecenin derinliğinden
Bir sabah yıldızı gibi yükseldin¹.

¹ Krş., buraya kadarki dört kıt'a, *Mustafa Kemal* adlı şiirin (Nu. CXXXIII.) aynen, baştan dört kıt'asını teşkil etmektedir; geriye kalan, sonuna kadarki yedi dörtlük, aynı şiirin, sırasıyla, 15, 16, 17; 48, 49, 50 ve 51'inci kıt'alarıdır.

Millete haykırdım, dedin,
“Nerdesin?
“Kimlerin elinde bak, senin yurdun?
“Hani, o dünyâya haykıran sesin;
“Niçin ses, soluk yok, ölü mü oldun?
“Ecdâdın mezardan dirilse bugün
“Hicâbla alnını yere eğecek:
“Oğuzlar kanını taşıyan Türk’ün
“Kahraman milleti bu mu?” diyecek?

Hayır, ey milletim, bu zelîl hayat,
Bu zincir, bu zulüm Türk için değil;
Bu aln yazısı, bu mukadderât,
Bu nisyân, bu ölüm Türk için değil.

İnönü, Sakarya ve Dumlupınar...
Bunlarla mağrur ol, sen ey muzaffer!...
Ölümün yonttuğu bu yalçın taşlar
Târih’e dikilmiş tunç âbideler!..

Şu Metris-tepe’den yükselen kubbe,
Şerefın, nâmusun bir siperidir;
Şu Du‘â-tepesi, şu Koca-tepe,
Bir büyük türbenin bekçileridir.

Bu azîz toprakta yurd için ölen,
Hürriyet yolunda can verenler var;
Bir büyük aşk için kanı dökülen,
Hak için mu‘cize gösterenler var.

Ben seni bur’da bir dağın üstünden
Güneşin doğduğu bir yerden gördüm;
Sevinçle ağlayan halkın önünden
İzmir’e, Bursa’ya girerken gördüm.

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı: Tayfur URGENÇ

Uyruğu: T. C.

Doğum Yeri ve Tarihi: Gülşehir 05/10/1979

Tel: 0505 561 9933

E-posta: tayfurgenc@gmail.com

Yazışma Adresi: Türk Eğitim Sen Nevşehir Şubesi, Yeni Mah. Lise Cd. No: 6,
Kalfaoğlu İş Merkezi, K:6/9

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Lise	Gülşehir Ticaret Meslek Lisesi	1996
Lisans	Pamukkale Üniversitesi	2001

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2001-2017	MEB	Öğretmen
2017-	Türk Eğitim-Sen Nevşehir Şubesi	Başkan

YABANCI DİL: -

YAYINLAR:-

İNDEKS

2. Meşrutiyetin, 44
31 Mart vakası, 44
Abdullah Cevdet, 15
Abdülhak Hamid, 56, 65, 87
Ağaoğlu Ahmet Bey, 25
Ahmet Ağaoğlu, 45
Ahmet Ferit, 76
Ahmet Hikmet, 32, 45, 65
Ahmet Rıza, 15
Akbaba, 46
Akçura, 17, 21, 24, 26, 28, 29, 31, 44,
51, 52, 62, 64, 65, 72, 92
Ali Canip Yöntem, 71
Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk
Cemiyeti, 42, 46
Ankara, X, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 30,
33, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 44,
48, 57, 60, 63, 71, 79, 80, 81, 86,
91, 96, 97, 98, 102
Ankara Halkevi, 48
Asır gazetesi, 40
Aydın Kızları, X, 78, 91
Bahçesaray, 71
Balkanlar, 19, 36, 89
Büyük Millet Meclisi, 81, 82
Cemaleddin Afgani, 43, 52
Cenge Giderken, VI, VIII, 40, 53, 55,
61, 87, 92, 95
Cevat Paşa, 40, 43
CHF, XII, 83, 84
CHP, 47
Çanakkale, 34, 41, 79, 80, 81, 83, 89
Dağınık Şiirler, X, 85, 91
Dağlılar, 78
Dâhiliye nezareti,, 45
Dante, X, 78, 86, 112
Dicle Önünde, X, 89, 90
Dr. Akil Muhtar, 45
Dr. Behçet Uz, 47
Dr. Rıza Nur, 80
Fazilet, 43
Fazilet ve Asalet, X, 40, 55, 85
Fazlı Necib, 56, 87
Gaspıralı İsmail, 21, 71
Gazi Ahmet Muhtar Paşa, 41
Genç Osmanlılar, 24
Gülhane Hattı Hümayunu, 20
Halkçılık, VI, 38, 61, 68, 70, 73, 94
Hamdullah Suphi, 40
Hasta Bakıcı Hanımlar, X, 90
Hicaz, XIII, 40, 44, 45
Hilmi Paşa, 44
Hüseyinzade Ali, 45, 75
II. Abdülhamit, 20, 23
II. Meşrutiyet, 22, 25, 26
Ilgaz Dağları, 78

İnebolu, 41, 78, 81
İngiliz, 15, 30, 87
İslâmcılık, 20, 21, 25
İsmet İnönü, 47
İstanbul, 15, 16, 17, 18, 22, 26, 32, 35,
36, 37, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46,
47, 50, 54, 69, 75, 76, 78, 79, 80,
81, 83, 86, 96, 97, 98, 102
İsyân ve Dua, X, 86, 90
İttihat Terakki, 26
İttihat ve Terakkici, 43
Jöntürkler, 22
Kadın dergisi, 57
Kemal Mithat Beyler, 80
Kırım, 20, 23, 71
Köyde Fırtına, 40, 55
Kur'an-ı Kerim, 52, 54, 93
Luther, 68
Madam Mut, 39
Maksud'î Arsal, 47
Matbuat Umum Müdürlüğü, 44
Mehmet Emin Yurdakul, I, 15, 37, 38,
39, 44, 45, 46, 48, 54, 57, 60, 62,
64, 65, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 78,
80, 81, 82, 83, 85, 88, 89, 90, 91,
92, 98
Metrastepe, 78, 79, 92
Milliyetçilik, VI, XIII, XIV, 15, 16,
17, 19, 20, 22, 25, 28, 31, 32, 33,
34, 36, 53, 68, 71, 73, 93, 94, 96, 97
Muhtar Paşa, 46
Mustafa Kemal, VI, VIII, X, 33, 35,
36, 41, 78, 81, 82, 83, 86, 91
Münif Paşa, 51
Müzeyyen Hanım, 39, 43
Namık Kemal, 15, 22, 38, 51
Ordu'nun Destanı, X, 59, 89
Osmanlıcılık, XIII, 17, 20, 24, 25, 28,
29, 31, 40, 60, 75, 94
Ömer Seyfettin, 26, 71
Pantürkizm, 21
Recaizade Mahmud Ekrem, 56, 87
Reşid Paşa, 15
Rıza Tevfik, 56, 62, 70, 72, 87
Ruşen Eşref Ünaydın, 55
Rüsumat Nazırı, 40
Salih Reis, 37, 50, 51
SCF', 84
Serasker Namık Paşa, 24
Servet-i Fünun, 59
Siperlerde, 78
Sivas, 40, 45, 75
Sultan Ahmet Mitingi, 41
Şebinkarahisar, 39, 42, 46, 50, 69, 83
Şehit yahut Osman'ın Yüreği, 40
Şemseddin Sami, 18, 56, 65, 67, 87
Talat Paşa, 15, 41, 45, 46
Tan Sesleri, X, 88
Tanzimat, 20, 24, 27
Tercüman gazetesi, 20
Turan'a Doğru, X, 90
Türk, 15, 16, 20, 21, 23, 25, 26, 30,
31, 33, 36, 39, 40, 41, 42, 44, 45,
46, 47, 48, 50, 52, 54, 55, 56, 57,
58, 59, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67,

68, 69, 70, 71, 72, 75, 76, 77, 78,
79, 81, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92
Türk Derneği, 67, 75
Türk Ocağı, VI, XIV, 26, 40, 76, 77,
97
Türk Ocakları, 16
Türkçe Şiirler, V, VI, VII, X, 40, 52,
55, 56, 59, 62, 66, 67, 87, 88, 97
Türkçölük, V, VI, XIII, XIV, 17, 18,
20, 22, 25, 26, 30, 31, 32, 33, 34,
41, 44, 51, 52, 61, 62, 64, 65, 68,
72, 75, 77, 78, 92, 94, 96
Türkiye, 15, 16, 23, 30, 36, 47, 64, 65,
76, 86
Urfa, 42, 47, 83
Usul-i Cedit, 21
Üç Tarz-ı Siyaset, 21, 28, 29, 31
Veled Çelebi, 62
Vur, VI, VIII, 78, 79, 91, 92
Yusuf Akçura, 18, 25, 26, 31, 45, 46,
65, 75
Zafer Yolunda, X, 90
Ziya Gökalp, 16, 19, 20, 26, 40, 64,
65, 71, 92